popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Mart 2006 Sayı 67 5,00 YTL

Prof. Dr. Işın Demirkent'in ardından
ÖZEL BÖLÜM

Venedikli Bellini Fatih'in resmini nasıl yaptı?

Bir Saray kurumu olarak 'Harem'

1920'li yılların dergilerinde 'magazin'

Tuğra ve mühürden imza ve kartvizite

20. Yüzyıl'ı yaratan olay: Çelik üretimi

Vietnam: Amerika nasıl savaşa girdi?

Türk popunda 45'likler dönemi

Ringlerdeki 'İstanbul Efendisi': Yorgo Tagar

Portre: İsmail Hakkı Uzunçarşılı

Mustafa Kemal'in telgrafçısı

Manastırlı Hamdi Bey'in gerçek öyküsü

DÜNYA
212323 06/03
ISSN 1302-6577

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Tarihe tutkuyla sarılmanın derin anlamı

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Ekim 2001'de biz tanıştığımızda, Prof. Dr. Işın Demirkent, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı idi. Ama bunun ötesinde, ben onun uluslararası düzeyde bir Bizantolog olduğunu ve Haçlı seferleri konusundaki sıra dışı çalışmalarının varlığını da biliyordum...

Işın Demirkent'in Popüler Tarih için kaleme aldığı ilk yazı da, Şubat 2002'de yayımlanmıştı ve 'İkinci Haçlı Seferi'ne ilişkindi. Başlık da, 'İkinci Haçlı Seferi günleri' idi; ama Işın Demirkent, yazının ana fikrindeki özü de başlığa taşımak istiyordu. Ben zorlandım. Sonunda, birlikte bir çözüm bulduk: "İmparator Manuel onları uyardı: Orta Anadolu'ya girmeyiniz..." şeklindeki bu uzun cümleyi, başlığın altına, iki sayfa boyunca, 'yatırıp' uzattık; bir 'altbaşlık' yaptık...

İşte o gün, Işın Hanım ile giriştiğim bu ilk 'meydan muharebesinde' onun karakter özelliklerinden birçoğunu da öğrenmiştim!.. Konusuna o kadar hâkimdi ki, neredeyse gün be gün anlatabileceği bir sürecin gelişimini, 'süper prodüksiyon' çalışması içindeki bir film yönetmeni gibi, 50-60 yıllık 'geriye sıçramalar' ya da 'ileri hamleler' ile, analitik bir yapıya oturtuyordu. Bu çalışmayı taçlandırırken de, sıradan 'biçimsel' ve teknik kaygılara asla pabuç bırakmıyordu! Başlık, her ne pahasına olursa olsun, tekniği de zorlayarak, yazının özünü vermeliydi...

Bir gazetecinin, hem de Nezih Demirkent gibi bir duayenin eşi olmanın da getirdiği bazı reflekslere sahip bulunması, elbette 'doğal' gözükebilirdi. Ama bunun da ötesinde, Işın Demirkent'te bir 'dergici' refleksi de vardı.

Dergiciliğe yatkınlığının nedenlerini çözebilmem, uzun zaman aldı: Işın Hanım çok da güzel konuşurdu; tane tane, ayrıntılara -ki dergiciliğin temelidir- ve üslubuna önem vererek, bir de, düşünce silsilesinde hiçbir boşluk bırakmadan...

Elbette bunun, bir eğitimci olmasıyla yakın ilişkisi vardı. Kuşak kuşak öğrenci geçmişti karşısından... Ama sonradan, bir gerçeği daha keşfedecektim:

'Resimli Tarih Mecmuası' ya da 'Hayat Tarih' gibi televizyon öncesi tarih dergilerini de takip etmiş olan Demirkent, çok dikkatli bir dergi okuru idi ve görsel malzemenin yani bir çizimin, bir illüstrasyonun değerini iyi biliyordu.

Televizyon Türkçe'sine 'düşman' olmasına rağmen, televizyonun da gücünü biliyor ve bizim teknik servisleri 'çileden çıkaran' görsel malzeme 'çılgınlığımızı', bizden ileri destekliyordu...

Prof. Dr. Işın Demirkent'i hem Popüler Tarih okurları hem de biz, çok özleyeceğiz; anısı önünde saygıyla eğiliyoruz. ■

Prof. Dr. Işın Demirkent'in anısına hazırladığımız 'Özel Bölüm'de, Hoca'nın bilimsel çalışmalarının yanı sıra, birçok kişisel özelliğini de keşfedeceksiniz.

İçindekiler

Mart 2006

KAPAK

38 Manastırlı Hamdi Bey'in gerçek öyküsü
Mustafa Kemal'in telgrafçısı Manastırlı Hamdi Bey'in öyküsü, tarih kitaplarında bize öğretilenden çok daha farklı ve renklidir. Bu öykü, birçok kez ölümden dönmüş bir vatanseverin soluk kesici öyküsüdür.
Ertan Ünal

KAPAK: ŞEREF AKDİK'İN 'TELGRAF BAŞINDA' ADLI TABLOSU

4 Editörden
6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin
8 Geçen Ay
Sebahat Bağbars
26 On Soruda: Bir Saray kurumu olarak Harem
Erhan Afyoncu
32 Bellini, Fatih'in resmini nasıl yaptı?
Önder Kaya
48 Portre: İsmail Hakkı Uzunçarşılı
Fahameddin Başar
54 Tuğra ve mühürden imza ve kartvizite
Orhan Koloğlu
60 Müzik: 45'likler yine dönüyor
Hakan Tok
66 Kırkambar: Adalet Cimcöz
Feza Kürkçüoğlu
68 Teknoloji: Çelik üretimi
Fatih Toptan
72 Dergilerden
Lale Uçan
74 Vietnam: Tonkin Körfezi Olayı
M. Tanju Akad
80 İnternet
Taner Güdükoğlu
82 Yorgo Tagar ve 'ilk' özel jimnastik salonu
Vâlâ Somalı - Lütfü Tınç
92 Kitap
Lütfü Tınç
96 Ajanda
Erkan Ildız
102 Televizyon
Olkan Özyurt
104 Bulmaca
Sedat Yaşayan
106 Ayın Fotoğrafı

ÖZEL BÖLÜM

14 Işın Demirkent'in ardından
3 Şubat 2006 Cuma günü aramızdan ayrılan Prof. Dr. Işın Demirkent'in anısına hazırladığımız bu 'Özel Bölüm'de, 'Işın Hoca'nın, yalnızca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden ve Tarih Bölümü'nden çalışma arkadaşlarının anma yazılarına değil; farklı platformlarda 'Işın Hoca' ile birlikte çalışmış kimi meslektaşlarının duygu, düşünce ve bakış açılarına da yer vermek istedik...

popüler tarih
Yıl: 6 Sayı: 2006/67 Mart 2006

Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT
İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT
Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT
Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ
Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS
Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ
Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR
Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • EDHEM ELDEM
VAHDETTİN ENGİN • ALPAY KABACALI
HAYDAR KAZGAN • ÖMER KOÇ
ORHAN KOLOĞLU • CÜNEYT KORYÜREK
İLBER ORTAYLI • SAMİ ÖNAL
METİN SÖZEN • ESER TUTEL
Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
MİRHAN BİLİR • ECE YILDIRIM
ERKAN ILDIZ
Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ
Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN
Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır
Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25
Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Vahdettin Engin

100 yıl önce

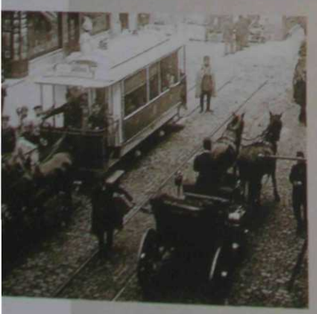

Beyoğlu'nda yangın

Dün gece Mösyö Lorando'ya ait boş bir ahşap evde saat sekiz sularında yangın çıktı. Alevler kısa sürede yandaki evlere de sıçradı. Yangını haber alan Şehremini Rıdvan Paşa, Beyoğlu Mutasarrıfı Hamdi Bey, İstihkam Alayları Komutanı Birinci Ferik Ahmet Paşa, İtfaiye Alayları Komutanı Mehmet Paşa, derhal yangın mahalline gelip söndürme çalışmalarına nezaret ettiler.

(Le Moniteur Oriental, 5 Mart 1906)

Galata'da tramvay kazası

Galata'da tramvay yolu ile Büyük Cadde'nin birleştiği dar kavşak noktası tramvay kazalarına sahne olmaya devam ediyor. Geçen defa bir genç kız sakat kalmıştı. Dün öğle saatlerinde ise, Şişhane Karakolu tarafından gelen tramvay, Manuk adında yaşlı bir Ermeni'ye çarptı.

(Le Moniteur Oriental, 6 Mart 1906)

Göçmenler yararına piyango

Göçmenler yararına piyango biletleri bugünden itibaren satışa çıkarılmıştır. Biletlerin satışı için Ziraat Bankası'nda büro açılmıştır. Biletlerin üzerinde, Ticaret ve Nafia Nâzırı Zihni Paşa ile Ziraat Bankası Genel Müdürü Şevket Bey'in mühürleri bulunmaktadır.

(Le Moniteur Oriental, 8 Mart 1906)

75 yıl önce: 22 Mart 1931

Üsküdar tramvayı Kadıköyü'ne uzatılacak

Milliyet gazetesi, 22 Mart 1931 tarihli nüshasında okurlarına, İstanbul'un Kadıköy yakasındaki tramvay hatlarının genişletilmesine ilişkin ayrıntılı haberleri aktarır.

Kadıköy hattında bir yazlık tramvay.

Üsküdar tramvayının Kadıköyü'ne uzatılacak olan kısmı hakkında şimdiye kadar muhtelif gruplarla temas edilmiştir. Fakat gerek münakaşa gerekse pazarlık suretiyle hattın yaptırılması için, Üsküdar Halk Tramvayları Şirketi ile ecnebi gruplar arasında bir anlaşma hasıl olmamıştır.

Bununla beraber, şirket Kadıköy hattının inşasını elzem gördüğünden, hattı doğrudan doğruya kendisi yaptırmak için gerekli tedbirleri almaktadır.

Şayet en son görüşülen Alman firması ile de anlaşılamazsa şirket mümkün olduğu kadar kısa bir sürede harekete geçecektir.

Güzergâh meselesi de halledilmek üzeredir. Zira Haydarpaşa geçidi köprüsünün bu sene zarfında inşası hususunda yapılan teşebbüsler müspet netice vermiştir. Bunun yanında, Üsküdar hattının Kadıköy'e ulaşması sağlanacak ve Kadıköy-Moda, Kadıköy-Fenerbahçe hatları da yapılacaktır.

Bu inşaatın gerçekleşmesi için yurtdışından getirilmesi gereken malzemenin temini amacıyla döviz müsaadesi alınmıştır.

Hattın güzergâh planları Nafia Vekâleti'nin onayına sunulmuştur. Şimdiye kadar şirketle temas eden Alman grubunun verdiği fiyatlar ve ileri sürdükleri şartlar ehven gibi görünmekte ise de, malzeme fiyatları çok yüksek olarak tespit edilmiştir.

Bu sebeple Üsküdar ve Havalisi Halk Tramvayları Şirketi, malzemeyi doğrudan doğruya sipariş etmek ve inşaatı doğrudan doğruya idare etmek kararına varmıştır. Diğer taraftan Haydarpaşa geçidinde Devlet Demiryolları'nın İstanbul Belediyesi ile müştereken yaptıracağı büyük köprünün bu sene içerisinde inşasına başlanması için ilgili makamlar nezdinde teşebbüste bulunulmuştur.

Halk Tramvayları Şirketi, köprü inşasının sene sonuna kadar bitmesi halinde güzergâh istikametini köprü üzerinden geçmek suretiyle temin edecek ve olmadığı takdirde, Emrazı Sariye Hastanesi'nin yanından İbrahimağa istikametine geçici bir hat yapmak suretiyle, Kadıköy ile irtibat temin edilecektir.

Üsküdar-Kısıklı hattı.

FOTOĞRAFLAR: R. SERTAÇ KAYSERİLİOĞLU KOLEKSİYONU

Üsküdar tramvayı, Doğancılar Parkı'nın önünde: Üsküdar-Bağlarbaşı-Kısıklı hattı, 1928'in 7 Haziran günü çalışmaya başlar.

Kadıköy İskelesi önünde Moda ve Bostancı tramvayları.

75 yıl önce

İş Bankası'na yeni şubeler

Haber aldığımıza göre, Türkiye İş Bankası bu sene faaliyetlerini genişletme arzusundadır. Memleketin iktisadî ve ticarî vaziyeti müsait olan muhtelif yörelerinde, yeni şubeler açılması kararlaştırılmıştır. Yakında açılacak şubelerle birlikte bankanın 62 şubesi olacaktır.

(Milliyet, 16 Mart 1931)

Turing Kulüp

Turing kulüp ünvanını tebdil etti

25 Nisanda İstanbul beynelmilel turizm kongresi toplanacak

Şimdiye kadar Turing Kulüp ismini alan bu teşekkül son zamanlarda çalışma alanlarını genişletmiş ve otomobilli seyahat işleri ile de meşgul olmaya başlamıştır. Bundan dolayı kulübün ismi 'Turing ve Otomobil Kulübü'ne dönüştürülmüştür. Bundan başka, son zamanlarda kulübün işleri çeşitlendiğinden, buna yönelik olarak hazırlanan yeni nizamname de hükümetçe tasdik edilmiştir.

(Milliyet, 26 Mart 1931)

Galatasaray'da tayyare

Avrupa'da son senelerde yapılan tecrübeler motorsuz tayyare ile sade uçmak değil, fakat saatlerce havada kalmak imkânının mevcut olduğunu ispat etmiştir. Galatasaray Lisesi'nin son sınıf talebesinden birkaç efendi tayyare inşasına karar vermişler ve fizik muallimi Mösyö Bayen'in nezareti altında işe koyulmuşlardır. Mektep dahilinde atölye ittihaz edilen bir odada, bu motorsuz tayyare inşa olunmaktadır.

(Milliyet, 27 Mart 1931)

Galatasaray talebesi tayyare yapıyorlar

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Müzik

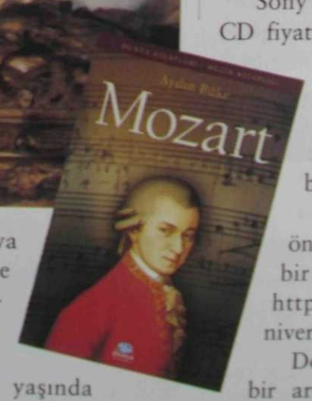
Deha 250 yaşında:

İyi ki doğdun Mozart!

Wolfgang Amadeus Mozart'ın, 250. yaşı tüm dünyada çeşitli etkinlerle kutlanıyor. Mozart'ın doğduğu Salzburg, ürünlerini verdiği ve yaşamını yitirdiği Viyana ve Prag başta olmak üzere, dünyanın birçok kentinde, konser, opera, sergi ve festivallerle kutlanıyor.

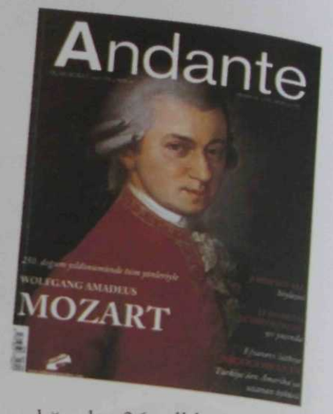
Yaşımını yitirdikten sonra yapılmış bir tabloda Mozart ölüm döşeğinde [sağda].
Dünya Kitapları, şu sıralar Aydın Büke'nin 'Mozart/Bir Yaşamöyküsü' adlı kitabını yayımladı [sağda].
Bach ve Ravel gibi bestecilerin yaşamını da kaleme almış olan Aydın Büke, İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası'nda flüt sanatçısı.

Salzburg'da 27 Ocak 1756'da dünyaya gelen Mozart'ın babası, Salzburg Başpiskoposluğu Saray Orkestrası'nda keman çalan Leopold Mozart'tır ve tabii ki, Mozart'taki yeteneği keşfeden de babası Leopold'dur...

Zamanla, Mozart'ın aritmetik ve resme de yeteneği olduğu ortaya çıkacaktır ve Mozart 5 yaşında menuet, 7 yaşında konçerto, 8 yaşında ise senfoniler çalacaktır!

Ölümle randevusu 5 Aralık 1791 yılına rastlayan bu muhteşem müzik adamı, Viyana'da hayata gözlerini kapadığında, 36 yıllık ömrüne muhteşem eserler sığdırabilmiş olacaktı.

Peki, bu muhteşem sanatçının 250. yaş günü için ülkemizde neler yapılıyor?..

İsterseniz bugüne kadar yapılan organizasyon ve etkinliklere bir göz atalım: Sony Classics, 250. doğum yılı anısına Mozart'ın eserlerini Latin müziğiyle karşılaştırdı ve ortaya "Mozart Meets Cuba" isimli albüm çıktı.

Sony firması ayrıca tek CD fiyatına satılan 3 CD'lik "Mozart 250: A Celebration" isimli bir çalışmayı da Mozart severlerle buluşturdu.

EMI Classic ise, öncelikle Mozart için bir site hazırladı: http://www.mozartanniversary.com/

Doğu ve Batı müziğini bir arada dinlemek isteyenler için daha önce müzikseverlerle buluşturdukları 'Mozart in Egypt' (Mozart Mısır'da) albümünün ikincisi olan 'Mozart in Egypt 2' isimli albümü 250. yaş anısına müzikseverlere sundu.

EMI'ın ayrıca 'Best Mozart 100', 'Mozart Discovery' ve 'Mozart For My Baby' gibi albümleri de bulunuyor.

Ak Müzik Yapım ve Türkiye temsilciliğini üstlendiği 'Harmonia Mundi' firması da Mozart'ın 250. yılı anısına özel bir çalışmaya girenler arasında. Kataloglarındaki çeşitli ödüller almış en iyi yorumlarla 'kitap CD' formatında 10 farklı çalışmadan oluşan bir set hazırladı.

Firma 'Mozart Edition' adlı bu çalışma dışında, farklı bir çalışmaya da imza attı. Mozart tutkunlarına özel 132 sayfalık bir '2006 Mozart Ajandası'. Ajandada bir de Mozart CD'si bulunuyor...

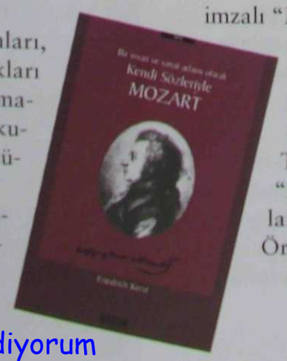
Mozart'ın, kısa ama oldukça etkileyici yaşamı biyografi yazarlarını hep etkilemiştir. İşte bu nedenle olsa gerek, bugüne kadar, ünlü besteci hakkında birçok kitap yazıldı.

'Dünya Kitap' bunlara bir yenisini daha ekledi. "Mozart / Bir Yaşamöyküsü" adıyla piyasaya çıkan kitap, kendisi de bir müzisyen olan Aydın Büke'nin imzasını taşıyor.

'Can Yayınları' da, büyükler kadar küçükleri de düşünerek olsa gerek, iki ayrı yayın yaptı: "Dehanın Gölgesindeki Maria Publig" isimli kitap büyüklere, Göknil Genç imzalı "Sihirli Mozart Kitabı" ise çocuklara 250. yaş hediyesi...

Can Yayınları, Mozart'la çocukları buluşturmak amacıyla ücretsiz okuma günleri de düzenliyor.

Mozart anısına piyasaya çıkan kitaplar arasında; Bilişim Yayınları'ndan Friedrich Kerst imzalı "Bir İnsan ve Sanat Adamı Olarak Kendi Sözleriyle Mozart", Yeşim Tükel imzalı "Mozart / Bir Dâhinin Sosyolojisi Üzerine" ve Pencere Yayınları'nın Katharine Thomson imzalı "Mozart'ın Yapıtlarındaki Masonik Örgü" sayılabilir.

Elbette, meraklıları için, 1985'te Nadir Nadi'nin kaleminden çıkan ve Türkiye'de Mozart adına yazılan ilk kitap olan "Dostum Mozart"ı da hatırlatmak gerekir.

'Mozart 2006' Ajandası ve CD kapakları [solda].
'Patara Balesi'nin yaratıcısı Fazıl Say [altta].

Yapılan etkinliklere gelince; önce Fazıl Say'ın Mozart Kutlama Komitesi'nin siparişiyle hazırladığı ve ilk temsilini de 1 Şubat 2006'da kültür kompleksi Tanzguarter'de yaptığı Patara Balesi'nden bahsedilmeli...

Borusan İstanbul Flarmani Orkestrası, Şubat konserlerinde Mozart'ı neşeli ve dramatik eserlerinden örneklerle Kadıköy Halk Eğitim Merkezi'nde ve Harbiye Lütfi Kırdar Sergi Salonu'nda anarken, yaylı çalgılar topluluğu Kuijken String Quartet de, Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nde bir konser verdi.

Mersin Devlet Opera ve Balesi, bestecinin en önemli eserlerinden "Figaro'nun Düğünü" operasını sahneye koydu. Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda ise, "Alla Turca Mozart" başlığı altında 10 Şubat ve 11 Şubat 2006'da düzenlenen iki farklı konserle Mozart'ın 250. yaşı kutlandı. Bu arada, klasik müzik dergisi 'Andante' de 20. sayısını Mozart'a ayırmayı ihmâl etmedi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ayın sorusu

Kemal Sevgisunar
Kültür ve Sanat Emekçileri Sendikası
Genel Başkanı / Gazi Üniversitesi Uzmanı

"Kültürel değerler yağmalanacak" (*) diyorsunuz. Bunu somut olarak hangi gelişmelere dayanarak söylüyorsunuz?

Ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak hizmet vermekte olan kültür ve sanat kurumları, Cumhuriyet'in kuruluş yıllarından günümüze, bilimsel alanların geliştirdiği ve biriktirdiği bütün olumlulukları kendi alanlarına taşımak ve uygulamak için, ciddi çabalar sarf eden mesleğinin uzmanı insanlar elinde geliştiler. Ancak, bu gelişmeler olması gerektiği kadar doğru yol alamadı. Mevcut hükümet de aynı yolu izliyor. Çalışanlarının maaşlarını bile ödeyemez durumdalar. Öte yandan il özel idarelerinde spesifik alanlarda mesleki bilgisi olan kamu çalışanlarının yöneticisi durumuna gelecek/getirilecek kişiler bu alanlarla ilgili yetersizler. Belediye başkanları ve meclis üyeleri ne kadar verirse, o uygulanacak.

Somut bir örnek var mı önümüzde?

Daha birkaç ay önce yerel yönetimlere devri yapılan Van'ın Özalp ilçesindeki kütüphanenin şimdi ne amaçla kullanıldığını isterseniz bir araştırın... Yine Konya'nın Hadim ilçesinde yeni kütüphane binasına el koyan kaymakamlık, bu binaya kendi taşındığı gibi, harap durumdaki eski kütüphane binasından kendi binasının bir bölümüne taşınmak isteyen kurumu yıllardır dikkate almamaktadır. Diğer bir deyişle sorunlar katmerleşerek büyüyecek, bu örnekler hızla çoğalacak.

Yerelleştirilmek kötü bir şey mi? Avrupa'da olumlu ya da olumsuz örnekleri var mı?

Yerelleştirilmek eğer yapılması gerekli biçimlerde uygulanırsa, doğru sonuçlar alınabilir. Doğrudur; Avrupa'da böyle uygulamalar var. Ancak, orada diğer bütün yaşam alanlarında olduğu gibi, en genel uygulamalarda gerek kurumların, gerekse de çalışanların uymaları gereken meslek ölçütleri belirlenmiş durumda. Kültür ve sanat kurumlarında yerelin öne çıkarılması gerçekte benim de inandığım ve daha demokratik bulduğum bir uygulama. Ancak, benim sözünü ettiğim yerelleşme, şimdi uygulanmaya çalışılan ve bir an önce ülke bürokrasisini ve kurumlarını neo-liberal merkezlere pazarlamaya çalışan, her konuya para olarak bakan ve alt yapısı olmayan kaotik bir karmaşa ortamı değil.

(*) 19 Ocak 2006 tarihli Cumhuriyet gazetesinden Ankara muhabiri Fırat Kozok'un haberi.

Konser

CRR'de geçmiş zaman

Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda Şubat ayında, geçmiş zaman müzikleri ağırlıktaydı. 21 Şubat'ta gerçekleştirilen "Eski İstanbul'u Dinlemek" adlı konserin solisti, İnci Çayırlı idi. Çayırlı, Osmanlı ve dönem bestekârlarından çeşitlemeler sundu. Ayrıca bu ay,

İnci Çayırlı

Tanburî Cemil Bey'den Sadeddin Kaynak'a, farklı müzisyenlerin eserleri de CRR'de müzikseverlerle buluştu.

Müze

Koç Müzesi'nde iki katlı otobüs

Londra'nın simgelerinden efsanevî çift katlı kırmızı 'Routemaster' otobüslerinden biri, İstanbul'da, Hasköy'deki Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi'nde sergilenmeye başlandı. Tam 51 yıl kullanıldıktan sonra hizmetten kaldırılan otobüs, müzeye Pepsi Cola tarafından bağışlandı.

Coşkun Aral'ın önderliğindeki İz TV ekibi.

Televizyon

Türkiye'nin ilk belgesel kanalı

Yüzde 90'ı yerli, yüzde 10'u yabancı yapımlardan oluşan İz TV "İz sürüyoruz, İz bırakıyoruz" sloganıyla 6 Şubat günü DIGITURK Kanal 88'de yayın hayatına başladı. Kanalın genel yayın yönetmeni Coşkun Aral. İz TV, gezi ve yaşayan tarih ağırlıklı olmak üzere kültür, macera, doğa, sağlık, yemek ve çocuk programlarına da yer verecek. Türkiye'nin büyük bir açığını kapatmak için attıkları adımda belgesel ile ilgilenen profesyonel ya da amatör her türlü kişi ve kuruluş ile işbirliğine açıklar. Kanalın ana amacı; öncelikle yerli belgesel yapımlarının yayınlanabileceği bir alan oluşturmak, sonrasında ise Türk belgeselciliğini uluslararası seviyeye çıkartmak.

Tiyatro

İlhanlı ecesi Bağdat Hatun

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen 'Bağdat Hatun' sekiz aylık yorucu ve titiz bir çalışma sonucunda seyirciyle buluştu.

Oyunun 'tarih adına' ilgi çekici yönü, 11. Yüzyıl'a, yani oyunun tarihlendiği döneme dair bütün ayrıntıların, araştırılarak sahneye taşınmış olması...

Güngör Dilmen'in yazdığı, Burçin Oraloğlu'nun yönettiği oyun, iktidar tutkusu uğruna en yakınlarını bile yok etmeyi göze alan İlhanlı ecesi Bağdat Hatun'un, yasaları kendi çıkarları doğrultusunda nasıl uyguladığını konu ediniyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

OKURLARDAN

Baltacı'nın durumu

Derginize iki yıldır abone olmak niyetindeyim fakat bir türlü işlerden fırsat bulup, formu dolduramadım. Ama hiçbir sayısını kaçırmadığımdan emin olabilirsiniz. Derginizin her satırını zevkle okuyup, gelecek sayısını merakla bekliyorum. Üniversite eğitimimin ve yaptığım işin tarihle herhangi bir bağlantısı yok, fakat çocukluğumdan bu yana benim en sevdiğim hobim olduğunu söyleyebilirim. Yaptığınız işe gerçekten çok saygı duyuyorum ve bu dergiyi hazırlayan ve tüm emeği geçenlere en içten saygı ve sevgilerimi iletmenizi istiyorum.

Amacım, iltifat etmekten öte, size yalnızca teşekkür etmek...

Bu arada Aralık sayınızda Tanju Akad beyin hazırlamış olduğu Çarlık Rusyası araştırması ile ilgili görüş bildirmek istiyorum.

III. Ahmet döneminde Prut seferini yöneten Baltacı Mehmet Paşa'nın seferi bir an önce sonlandırma ve Ruslarla antlaşma masasına oturma sebebini, kaypaklıktan öte, ordu içinde yeniçerilerin yaratmış olduğu huzursuzluk ve ikmal bakımından bazı sıkıntılar yaşanması nedeniyle olduğunu, bir kaynakta okumuştum. Yayın hayatınızda başarılar diliyorum.

Abdullah Tuncay / Trabzon

Rodos Şövalyeleri ve Kemal Reis

Açıkçası, her zaman derginizi takip edemiyorum. Fakat takip edebildiğim kadarıyla, belirtmek istediğim bir husus var ki; çok kaliteli bir dergi... Bu arada, bir denizci olarak ve Türk denizcilik tarihini merak eden biri olarak, yaptığım ufak çaplı araştırmalar sonucunda, Kemal Reis'in Rodos Şövalyeleri ile mücadeleleri hakkında doğru dürüst bilgiye ulaşamadım. (...) Siz aklıma geldiniz. (...) Bu bilgilere, tarihi araştırmalarıyla ün yapmış, ismini ve kalitesini tüm Türkiye'de ispat etmiş bir dergi olarak, ancak sizden ulaşabileceğim kanaatine vardım. İnanın, bu bilgilere hem benim, hem de tüm tarihseverlerin, en azından Türk Denizcilik Tarihi ile ilgilenenlerin ihtiyacı olduğunu ve derginizde "Kemal Reis'in Rodos Şövalyeleri ile mücadeleleri" hakkında bir yazı görmekten mutluluk duyacaklarını bilmenizi isterim. Şimdiden teşekkürler. Nice başarılara...

Mustafa Ton

Söyleşi

Tarabya Huber Köşkü

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 13 Şubat Pazartesi günü Afife Batur'un sohbet toplantısına ev sahipliği yaptı. Batur, Yapı Kredi'deki Notre Dame de Sion Sergisi kapsamında, Huber Köşkü ve çevresindeki yaşamı anlattı.

Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Tarabya Koyu'nun güneyinde, kıyıda yer alan Huber Köşkü, bir silah tüccarı ve Krupp firmasının temsilcileri olan Auguste Huber'e aitti.

Mimarı tam olarak bilinmese de, İtalyan mimar D'Aranco tarafından yapıldığı düşünülüyor. Aile, 1919'da, İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u işgali öncesinde kenti terk etmiş; bundan sonra Köşk çeşitli kişilerin mülkiyetine geçmişti.

1985 yılında kamulaştırılan Köşk, Cumhurbaşkanlığı Rezidansı olarak kullanılmaktadır.

Konferans

Ayasofya yeniyken!

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü (IFEA) tarafından Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB) ve Fransız Kültür Merkezi işbirliğiyle düzenlenen 'Bizans Uygarlığına Çapraz Bakışlar' konferans serisi kapsamında, IFEA Müdürü Pierre Chuvin, 6 Şubat'ta, Fransız Kültür Merkezi'nde, "Ayosofya Yeniyken: Açılışında Bazilikanın Renkli Bezemeleri" konulu bir konferans verdi.

Müzayede

'En küçük Kuran'

Denizler Kitabevi, 11 Şubat'ta Tepebaşı / Etap Pera'da; kartpostal, fotoğraf, madalya, fatura, hisse senedi, gravür, reklam ve afişlerden oluşan bir efemera müzayedesi düzenledi. Özellikle 1930'lu, 40'lı ve 50'li yılların kent kartpostalları; I. Dünya Savaşı dönemine ait kartpostallar, 'Tayyare Cemiyeti' bröve ve beratları öne çıkan müzayede parçaları arasındaydı. Ama bin altı yüz doksan altı parçalık bu zengin müzayede de Osmanlı armaları ve çeşitli savaş madalyaları da bulunuyordu. Müzeyedenin 6 numaralı parçası, orijinal kabında, 150 YTL. açılış fiyatıyla satışa sunulan İstanbul, 'Pera'da çekilmiş 'Weinberg' imzalı bir Mustafa Kemal fotoğrafı idi *[solda]*. Denizler Kitabevi'nin efemera müzayedesinde farklı dönemlerden çok değişik 'paşa' fotoğrafları da satışa sunuldu.

Bir diğer müzayede ise, Portakal Sanat ve Kültür Evi tarafından 19 Şubat'ta Conrad Otel'de düzenlendi. Bu müzayedede, "Dünyanın En Küçük Kuranı Kerimi" diye takdim edilen bir Kuran, Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi tarafından, satın alındı.

Anma toplantıları

Mehmet Akif ve Süheyl Ünver

İstanbul, Beyoğlu'ndaki Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde 20 Şubat günü, İstiklâl Marşı'nın yazarı Mehmet Akif Ersoy'un 70. ölüm yılı nedeniyle bir anma toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda, A. Ali Ural, Mehmet Can Doğan ve Ali Günvar birer konuşma yaptılar. 25 Şubat 2006'da ise, yine Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi'nde "Vefatının 20. yılında A. Süheyl Ünver" başlıklı bir başka anma toplantısı yapıldı. Ismail Kara'nın düzenlemiş olduğu bu toplantıya, konuşmacı olarak; Ahmet Güner Sayar, Nusret Çolpan ve Semih İrteş katıldılar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Işın Demirkent'in vurguladığı gerçekler

- ✓ 'Bizans, bir 'yabancı tarih' değildir'
- ✓ 'Haçlı seferleri, Anadolu tarihinin parçasıdır'
- ✓ 'Anadolu Türk tarihine, Bizans kaynaklarından da bakılmalıdır'

3 Şubat 2006 Cuma günü aramızdan ayrılan Prof. Dr. Işın Demirkent, uluslararası düzeyde bir Bizantolog idi. Uzmanlık alanlarından Haçlı Seferleri Tarihi konusunda olduğu kadar, Bizans tarihine ilişkin yazılarıyla da Popüler Tarih okurlarının yakından tanıdıkları Işın Demirkent'in kendine has vurguları, vazgeçilmez temel ilkeleri vardı. Bu özgün yorumlar onu, olgun bir bilim insanı olarak taçlandırıyordu.

LÜTFÜ TINÇ

Çağdaş bir Fransız sosyolog, "Demokrasinin temeli nezakettir" der; Prof. Dr. Işın Demirkent, 'otoriter' gözüken, özellikle de akademik hiyerarşiye büyük önem veren bir bilim insanı, ama son derece de nazik bir 'İstanbul hanımefendisi' idi.

Işın Demirkent'in seçkin karakter özellikleriyle birleşen 'geleneklere bağlı' duruşu, bugünün dünyasında, onunla birlikte çalışma, onunla bir şeyler paylaşma fırsatını yakalamış olanlara, büyük bir zenginlik bırakmıştır. Bunu ben de yaşadım...

3 Şubat 2006 Cuma günü aramızdan ayrılan Prof. Dr. Işın Demirkent, uluslararası düzeyde bir Bizantolog idi. Uzmanlık alanı Haçlı Seferleri Tarihi konusunda olduğu kadar, Bizans tarihine ilişkin yazılarıyla da Popüler Tarih okurlarının yakından tanıdıkları Işın Demirkent'in öyle kendine has vurguları, vazgeçilmez temel ilkeleri vardı ki, onu, getirdikleri özgün yorumlarla, olgun bir bilim insanı olarak taçlandırıyorlardı.

Popüler Tarih okurları, Işın Demirkent'in düşüncelerine hiç de yabancı değillerdir; ama 'Işın Hoca' için hazırladığımız bu 'Özel Bölüm' sayfalarında, 'Hoca'nın vurguladığı belli başlı bakış açılarını sıralamakta fayda var:

Prof. Dr. Işın Demirkent, 2005 yılı sonlarında, bir toplantıda [solda].

Popüler Tarih'in Ağustos 2004 tarihli 48. sayısında, Prof. Dr. Işın Demirkent, Haçlı seferleri tarihinin, ülkemizde hep 'yabancı bir tarih' olarak algılandığını vurguluyor; aslında bu 200 yıllık dönemin, Anadolu tarihinin önemli bir parçası olduğunu ortaya koyuyordu...

Işın Demirkent'in bu söyleşide, kimi makalelerinde ve özel sohbetlerinde, sürekli olarak vurguladığı bir başka yorumu ise, Bizans tarihinin 'bize yabancı' bir tarih olmadığı gerçeği idi.

Demirkent'in özgün ve çarpıcı yaklaşımıyla, sadece Haçlı seferleri tarihi değil, Bizans tarihi bile, bizim ülkemize yabancı değildi. "Bizans devletinin varisi biziz" diyordu Demirkent: "Yüzyıllarca Bizans'ın sahip olduğu topraklara, Osmanlı Türkleri hâkim olmuş, Balkanlar'dan Mısır'a kadar..."

"Ben genelde," diyordu Işın Hoca, "Ortaçağ tarihi ile meşgul olduğumdan ve 11 ile 13. Yüzyıl'da, Selçuklu-Bizans-Haçlı ilişkileri üzerinde durduğumdan, Osmanlı dönemine hiç geçmedim. Halbuki Haçlı seferleri, Osmanlı döneminde de devam etmiştir. Bu dönem üzerinde de ne yazık ki, fazla çalışma yoktur."

Anadolu Türk tarihinin Bizans ve Haçlı seferleri tarihleriyle ilişkisi konusu açıldıkça da şunları dillendiriyordu Hoca:

"Biz, Anadolu'da, Balkanlar'da ve Ortadoğu'da hâkimiyetimiz altında yaşamış Hıristiyan toplumlarının bizimle ilişkileri konusunda, günümüze kadar uzanan araştırmalar yapamadık ne yazık ki..."

"Aksine, Haçlı seferleri ve Bizans konularında, Batılıla-

Türkiye'de 'Bizans Tarihi'

Türkiye'deki Bizans araştırmaları İstanbul Üniversitesi'nin çatısı altında başlar. Bizans tarihi dersleri ilk kez, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde, Steven Runciman ve Philipp Schweinfurth tarafından verilmeye başlandı. Daha sonraları, Prof. Dr. Fikret Işıltan ve Prof. Dr. Işın Demirkent, bu kürsünün derslerini sürdürdüler. Son yıllarda ise bunlara, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde Prof. Dr. Melek Delilbaşı'nın ve Boğaziçi Üniversitesi'nde de Prof. Dr. Nevra Necipoğlu'nun dersleri eklendi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

11 Ocak 2005: Prof. Dr. Işın Demirkent, Edebiyat Fakültesi'nde, 'A-5'te, 'veda dersi' sırasında [üstte].

Bu 'Özel Bölüm'de, Prof. Dr. Işın Demirkent'in yalnızca İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nden ve Tarih Bölümü'nden çalışma arkadaşlarının anma yazılarına değil; farklı platformlarda 'Işın Hoca' ile birlikte çalışmış kimi meslektaşlarının duygu, düşünce ve bakış açılarına da yer verdik... Popüler Tarih dergisi olarak biz de, akademik çalışmalarının yanı sıra, dergimizin gelişip güçlenmesi için, bizi sürekli destekleyen, bize her yönden yardımcı olan Prof. Dr. Işın Demirkent'in anısı önünde saygıyla eğiliyor ve bu duyguyu bizlerle paylaşan meslektaşlarına teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. İlber Ortaylı:

"Batı'da ve Doğu'da pek rastlanmayan bir yorum"

Galatasaray Üniversitesi
Topkapı Sarayı Müzesi, Müze Başkan Vekili

Merhume Işın Demirkent'in mesleki alanı, Ortaçağ tarihçiliğiydi. Hiç şüphesiz ki o alanda okumayı ve araştırmayı seviyordu. Ancak ondaki bu Ortaçağ sevgisinin herkese yaygın olduğunu söylemek mümkün değildir.

Nitekim aynı gün, Cemal Kutay da bu âleme veda etti ve medya organları sadece onunla meşgul oldular.

Bütün hayatını Edebiyat Fakültesi'nin Ortaçağ Kürsüsü'nde Haçlı seferleri döneminin tetkikine adayan, bunun için, Almanca'nın yanı sıra, Ortazaman Yunancası'nı dahi öğrenen Işın Demirkent, ölümünde bile, bir köşede bırakıldı.

Belki eşi merhum Nezih Demirkent'in ismi olmasa, gazeteler bu kadar da ilgi göstermeyecekti... Meselâ, onun, üç yıl evvel kurduğumuz 'Uluslararası Bizans Çalışmaları Cemiyeti'nin ülkesel kolu olan 'Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Türkiye Milli Komitesi'nin başkanı olduğu dahi zikredilmedi.

Onu karlı bir kış günü; muhteşem İstanbul'un muhteşem Sultanahmet Meydanı'ndan, Boğaziçi'nde Aşiyan Mezarlığı'na uğurladık. Yattığı mezarlık da, hayatındaki şıklık ve zarafetin bir devamıdır.

Işın Demirkent üniversite hocalığının zarafet ve şıklıkla mutlaka bağdaştırılması gerektiğini göstermiştir. Hiç unutmadığım bir sözü vardır;

Işın Demirkent, Eylül 2005'te İznik'te düzenlenen Uluslararası İznik Sempozyumu'nda, İlber Ortaylı ile birlikte [sağda].

rın görüş ve yorumlarını aksettiren eserler, bir incelemeye tâbi tutulmadan, bir tenkit süzgeçinden geçirilmeden, olduğu gibi dilimize tercüme edildi. Hatta bu konular, ortaöğretim ders kitaplarında bu şekilde yer aldı."

"İşte bu yüzden, 'Haçlı Seferleri' kitabımın 2. baskısını, "Doğu'nun gözünden Haçlı seferleri" diye tanıtmaya çalıştım."

Işın Demirkent'in vurguladığı bir üçüncü önemli ilke de, Anadolu Türk tarihine Bizans kaynaklarından da bakılması gerektiği gerçeğiydi...

"Haçlı seferleri çalışmalarımın yanında, benim eskiden beri en büyük arzum, Bizans kaynaklarının dilimize kazandırılması olmuştur. Çünkü Bizans kaynakları, bizler hakkında hep bilgi verir. Bu kaynaklarda, Hunlara kadar inebilirsiniz..."

Yine Popüler Tarih'te yer alan bir söyleşide (Ekim 2004, sayı 50), 'Bizans ile 400 yıl komşu olduğumuzu' vurgulayan Demirkent, bu 400 yıllık komşuluk içinde, hep savaşılmadığını, yakın ekonomik ve kültürel ilişkilerin de kurulduğunu dile getiriyordu... ■

"İlber, bu şehirdeki mimarinin zarif ve güzel olmasını bekleme; bir sabah etrafına bakarsan, insanların çoğunun saçını başını taramadığını, hatta birçoğuna, saç biçiminin son şeklini yastığın verdiğini görürsün..." demişti.

Haçlı seferlerinin 700. yıldönümü geldiği zaman, koca Türkiye'de mazide ve halde, bu işle uğraşan tek Allah'ın kulunun Işın Demirkent olduğu anlaşıldı!..

Işın Demirkent, Bizans ve Selçuklu tarihini de bu olayın etrafında işlemiştir. Nitekim, Selçuklu tarihine ait yazdığı eser, 'Sultan I. Kılıç Arslan' üzerinedir ki, Haçlı seferlerinin Türkiye tarihçileri açısından yorumudur.

İkinci önemli eseri, o yıllarda ortaya çıktı: "Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi" 1098 -1146 arasında, Haçlıların Suriye ve Urfa bölgesindeki tarihini ele alan, iki ciltlik eser, birincisi gibi 1990'lardan sonra basıldı.

Bizans ve Selçuklu Ortaçağı'na ilgi, memleketimizde çok sınırlıdır. 'Demirkent Hoca' bir yerde, daha sonraki kuşaklar için yazmıştır. 1997'de kurulan Dünya Yayınları, onun 'Haçlı Seferleri'ni yayımladı.

Mikhail Psellos'un 'Khronographia'sı ve "Ioannes Kimnamos'un Historia'sı" onun bize Haçlı seferleri öncesi Bizans'ı yorumlayıp tanıtmak için çevirip işlediği orijinal eserleridir.

Niketas Khoniates'in 1195-1206 arasındaki İstanbul'u ve rezil Haçlı istilasını anlatan Historia'sını 2004'te yayımladı. Bunlar aşağı yukarı hastalığıyla boğuştuğu yıllardır.

'Demirkent Hoca', Bizans ve Haçlılar tarihiyle ilgilenirdi; bunlar Türk toplumunda geniş kitlenin ilgisini çekmeyen talihsiz konulardır. Zira bizde, gerçekle ilgisi olmayan tasvir ve hazır yorumlar tercih edilir, uzmana gerek yoktur!

Demirkent'in Batı'da ve Doğu'da pek rastlanmayan bir yorumu vardı. Bizans medeniyetinin o çağın iptidai Batı Avrupa'sı ile bağdaşamayan yönü üzerinde durur; bilhassa Haçlı seferleri döneminde, Doğu ve Batı Hıristiyanlığı'nın onulmaz ayrılığını vurgulardı.

Işın Demirkent'in doğrultusunda devam edebilecek bir takipçisinin olduğunu zannetmiyorum. Bizans araştırmaları, bu ülke tarihçiliğinin onulmaz bir noksanıdır. Bunun telafi edilmesi gerekir.

Prof. Dr. Nevra Necipoğlu:

"Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi: Alanında ilk özgün çalışma..."

Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü

Işın Demirkent beklenmedik ve ani bir şekilde aramızdan ayrıldı. Onu ilk kez 1992 yılında, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi'nin düzenlemeyi planladığı, ancak daha sonra gerçekleştirilemeyen bir uluslararası Bizans kongresinin hazırlık toplantısı sırasında tanıdım.

Bizans tarihçisi olduğumu duyunca, çok heyecanlanmış ve beni adeta kolumdan sürükleyerek aynı toplantıda bulunan, geçmişte kendisini Haçlı seferleri ile Bizans tarihi çalışmalarına yönlendiren sevgili hocası merhum Prof. Dr. Fikret Işıltan'la tanıştırmıştı.

Heyecanının nedeni Türkiye'de ender rastlanan Bizans tarihi uzmanlarının yeni kuşaktan bir temsilcisi ile karşılaşmış olmasıydı hiç kuşkusuz.

Nitekim Türk tarihinin daha iyi anlaşılabilmesi için Bizans ve Haçlılar tarihinin bilinmesi

gerektiğine inanan ve bu konulara tarihimizin birer parçası gözüyle bakan Işın Demirkent'in, akademik yaşamına damga vuran iki ana gayesi vardı; bir yandan Türk gençlerini Haçlılar ve Bizans tarihi alanlarında eğiterek bu konulara dair daha yaygın bir bilincin oluşmasına ve uzmanlar yetişmesine katkıda bulunmak, öte yandan da Haçlı seferleri tarihine Batılı

Prof. Dr. Nevra Necipoğlu, Ağustos 2004'te Boğaziçi Üniversitesi'nin evsahipliğinde düzenlenen "4. Haçlı Seferi: Öncesi ve Sonrası" başlıklı uluslararası konferansta [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

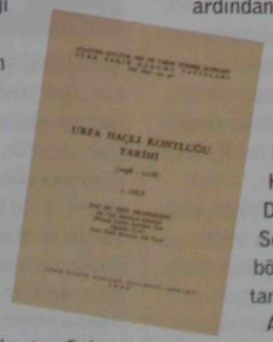
Prof. Dr. Işın Demirkent 2004 senesinde katıldığı bir etkinlikte, konuşmasını yaparken [sağda].

araştırmacılarınkinden farklı bakış açıları ve yorumlar getirmek.

Türkiye'de Haçlı seferleri tarihi konusunda yazılmış ilk özgün çalışma Demirkent'in 1974'te tamamladığı doktora tezidir ve bu çalışma, 1987-1990 yıllarında genişleterek yayımladığı 'Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi' adlı iki ciltlik eserine temel teşkil etmiştir.

Bu eserde Batılı tarihçilerin "tashih edilmeye muhtaç birçok yorum, hüküm ve görüşler"ine dikkat çeken Demirkent [I. Demirkent, Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1118-1146), TTK Basımevi, Ankara, 1987, s. İx], 1997 yılında ilk baskısı yayımlanan 'Haçlı Seferleri' adlı kitabının önsözünde ise, düşüncelerini şöyle özetlemiştir:

"Batı dünyasının karşı cephesini oluşturan Doğu âleminin konuyu ele alışı, olayları tasvir ve yorumlaması, belli ölçüde de olsa, Batının değer yargılarına her zaman uymamaktadır. Bu sebeple, Türk-İslâm dünyasının bilim çevresi de, Haçlı seferleri konusunu işlerken birçok noktada kendi görüş ve iddialarını ileri sürmek durumundadır. Böylece Haçlı Seferleri Tarihi'nin sadece Batı'nın değil, Doğu'nun da bilimsel çalışmalarla ortaya koyduğu ve koyacağı sonuçlarla birlikte değerlendirilmesinin bizleri daha doğru sonuçlara ulaştıracağı kanısındayım." [I. Demirkent, Haçlı Seferleri, Dünya Yayıncılık, İstanbul, 1997.]

Aynı yıl Amerika'daki Dumbarton Oaks Bizans Çalışmaları Merkezi'nde düzenlenen Haçlı Seferleri Sempozyumu'nda Doğu (Bizans ve İslam) dünyasının bakış açılarının özellikle ele alınarak vurgulandığını hatırlayacak olursak, Demirkent'in fikirlerinin günümüzde Batıdaki bazı tarihçilerce de paylaşıldığını görmekten memnuniyet duyarız. [Söz konusu sempozyumda sunulan bildiriler için bkz. A.E. Laiou-R.P. Mottahedeh (ed.), The Crusades from the Perspective of Byzantium and the Muslim World, Dumbarton Oaks, Washington, D.C., 2001.]

Bizans kaynaklarından dilimize kazandırdığı Psellos ve Kinnamos'un kroniklerinin ardından, Işın Demirkent 2004 yılında, gözlerindeki ciddi rahatsızlığa rağmen, Niketas Khoniates'in Historia'sının Dördüncü Haçlı Seferi'ni konu alan bölümlerinin çevirisini tamamlamıştı.

Amacı, 1204'te Konstantinopolis'in Latinler tarafından istilasının 800. yılı münasebetiyle İstanbul'da o yaz yapılacak olan Uluslararası Dördüncü Haçlı Seferi Konferansı'na söz konusu çeviriyi yetiştirmekti.

Üyesi olduğu "Haçlı Seferleri ve Latin Doğu Çalışmaları Cemiyeti" (Society for the Study of the Crusades and the Latin East) tarafından düzenlenen ve ev sahipliğini Boğaziçi Üniversitesi'nin yaptığı bu konferansta bildiri sunamamış, fakat en azından çevirisini konferans tarihinden önce yayımlamayı başarmıştı.

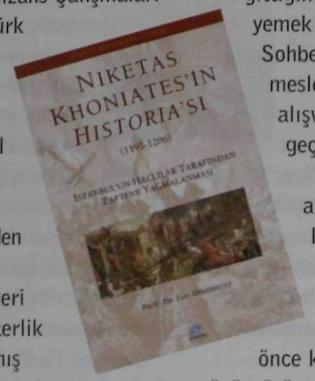
Ancak ne yazık ki üzerinde uzunca bir süredir çalışmakta olduğu, aynı kaynağın Türkçe'ye henüz çevrilmemiş 1180-1195 yıllarını kapsayan bölümlerini de yayımlama arzusunu gerçekleştiremeden bizlere veda etti. Oysa son zamanlarda sağlık durumunun oldukça düzeldiğini, çalışmalarına daha fazla ağırlık verebildiğini söylemekteydi. Hatta bu yaz Londra'da düzenlenecek olan 21. Uluslararası Bizans Çalışmaları Kongresi'ne katılmayı ve 2001 yılından beri başkanlığını yürüttüğü "Türkiye Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Ulusal Komitesi" adına kongrede ülkemizi resmi olarak temsil etmeyi hedefliyordu.

Prof. Dr. Melek Delilbaşı:
"Görevini tam anlamıyla yerine getirmişti"

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü

Beş yıl önce Başbakanlık resmi kararıyla Türk Tarih Kurumu bünyesinde kurulması uygun görülen ulusal komite, Türkiye'de Bizans konusunda yapılan çalışmaları tek elden yürütmek, uluslararası alanda yapılan çalışmaları takip etmek ve yabancı bilim insanları ile bilgi paylaşımında bulunmak amacıyla oluşturulmuş ve komitenin başkanlığına Işın Demirkent atanmıştı.

Aynı yıl Paris'te yapılan 20. Uluslararası Bizans Çalışmaları Kongresi'ne Türk Tarih Kurumu tarafından ülkemizi temsil etmek üzere yollanan iki komite üyesinden biri Işın Demirkent, diğeri de genel sekreterlik görevine atanmış olan bendim.

Ulusal komitemizin yıllardan sonra nihayet kurularak "Uluslararası Bizans Çalışmaları Cemiyeti"nin (Association Internationale des Etudes Byzantines) bünyesine resmen dahil oluşunun, kongrenin açılış ve kapanış oturumlarında hazır bulunan bini aşkın Bizantolog arasında yarattığı coşku, heyecan ve alkış seline Paris'te birlikte tanık olduk ve Türkiye'deki Bizans araştırmalarının uluslararası bilim dünyasındaki konumuna dair ümitlerimiz gelişti.

Birlikte yolculuk yaptığımız Paris Kongresi boyunca Işın Hanım'ı daha yakından tanıma fırsatı bulmuş, onu akademik vasıflarının yanı sıra insani özellikleriyle de takdir etme şansına sahip olmuştum.

Bu yaz Londra'daki kongrede onu her fırsatta anacağım ve özleyeceğim.

Aynı disiplinde çalıştığımız için, gençlik yıllarından beri çeşitli toplantılarda birlikte olduk. Ankara'ya Türk Tarih Kurumu toplantılarına geldiğinde veya ben çeşitli nedenlerle İstanbul'a gittiğimde, mutlaka birlikte yemek yerdik.

Sohbetlerimiz daha çok, mesleki alanda fikir alışverişi şeklinde geçerdi.

Bununla birlikte, ailesine düşkünlüğü de konuşmalarımıza yansırdı. Eşi, değerli gazeteci Nezih Demirkent'i beş yıl önce kaybetmesinin derin üzüntüsü onu ciddi biçimde sarsmıştı.

Geçmişi anımsadığımda, 1991'de T.T. Kurumu'nun Azerbaycan'da yaptığı bilimsel gezideki çok güzel anılarımız akla geliyor. Bakü Bilimler Akademisi'ni ziyaret etmiş, Azeri meslektaşlar ile tanışmıştık.

Daha sonra 1994 sonbaharında Washington'da, Harvard Üniversitesi'nin Bizantoloji Enstitüsü Dumbarton Oaks'ta bir ay boyunca birlikte araştırmalarda bulunmuş, Washington'un tarihi yerlerini gezmiştik.

Prof. Dr. Işın Demirkent'in uzmanlık alanı Bizans ve Haçlı Seferleri Tarihi idi. Bu alan Türkiye'de uzun yıllar ihmal edilmiş ve çok az sayıda bilim adamının ilgi alanı olmuştu.

Işın Hoca'nın bu alanı seçmesi kuşkusuz hocası, değerli bilim adamı Prof. Fikret Işıltan'ın yönlendirmesi ile olmuştu. Işıltan'ın özellikle Ostrogorsky'nin Bizans Tarihi'ni dilimize kazandırması, Türkiye'de Bizans Tarihi çalışmalarına bir ivme sağlamıştı.

Işın Demirkent, hastalığına rağmen büyük bir özveri ile

Melek Delilbaşı, Işın Demirkent ile birlikte, Washington'da, Harvard Üniversitesi'nin Dumbarton Oaks Bizans Çalışmaları Merkezi'nin bahçesinde [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Işın Demirkent Melek Delilbaşı ile birlikte, 1991'de Bakü'de [sağda].

hazırlanmasını yönlendirdiği, "İstanbul'un Fethinin ve İstanbul Üniversitesi'nin Kuruluşunun 550. Yıldönümü Armağanı" olan "Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453)" adlı kitabın önsözünde, konuya ilişkin görüşlerini şu cümlelerle açıklamaktadır: "Hiç şüphesiz mirasçı olduğumuz Bizans İmparatorluğu'nun siyasi, askeri, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan incelenmesi, bin yılı aşkın bu zaman dilimi içinde onunla birlikte hayat sürmüş olan değişik Türk toplumlarının tarihini öğrenmek açısından bizlere büyük fayda sağlayacaktır. O halde Bizans İmparatorluğu'nun tarihini her yönden incelemek, bilinmeyen noktaları gün ışığına çıkarmak veya tartışmalı konularda kendi görüşümüzü belirtmek, başka milletlerden ziyade bize düşen bir görev olmalıdır."

Prof. Demirkent üzerine düşen görevi tam anlamıyla yerine getirmiş ve Ortaçağ Türk Tarihi'ne önemli katkı sağlayan eserler vermiştir.

'Işın Hoca' bıraktığı eserlerle ve sevgi dolu kişiliği ile bilim dünyasında ve dostları arasında daima yaşayacaktır.

Prof. Dr. Süha Göney:
"Ciddi, titiz, nazik idi..."

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, eski Dekanı

Işın Hoca'nın ani vefatından derin üzüntü duyuyorum; cenaze merasiminde bulunamamış olmam da, ayrıca teessür veriyor.

Işın'la öğrencilik yıllarımızdan beri arkadaşız. Talebesi ve mensubu olmakla daima iftihar ettiği Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı'nda çok faydalı ve değerli hizmetlerde bulunmuştur.

Hocası Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın sadece değerli bir talebesi, iyi bir meslektaşı olmakla kalmamış; daima nezaket, zarafet, fazilet, saygı ve vefa duygusuyla meşbu bir hayrülhalefi olmuştur.

Işın, aynı özelliklerini tüm hocalık hayatında sürdürmüş; yaş haddinden emekli olana kadar geçen idarecilik görevi esnasında da, Ortaçağ Tarihi mensubu genç meslektaşlarına daima destek olmuş, onların yetişmeleri ve yükseltilmelerinde birinci derecede müessir olmuş, bundan her zaman sevinç ve mutluluk duymuş, tüm hocalık hayatı boyunca meslektaşlarına ve öğrencilerine diğergâm davranmıştır.

Işın, ciddi, titiz, nazik; insanî ve millî duyguları ve ilmî seviyesi yüksek kişiliğiyle meslektaşları ve talebelerince minnet, hürmet ve muhabbetle daima hatırlanacak ve bu insanî ve ilmî kişiliği genç meslektaşları tarafından Ortaçağ Tarihi öğrencilerine aktarılacaktır.

Ortaçağ Tarihi sahasında Türkiye'de daha çok şey yapacak bir olgunluğa erişmiş olduğu bir dönemde, bu ani vefatı çok büyük bir kayıptır. Ailesine, öğrencilerine ve meslektaşlarına başsağlığı dilerim. Allah rahmet eylesin.

11 Ocak 2005: Prof. Dr. Işın Demirkent 'veda dersi' sonrasında Fakülte'de çalışma arkadaşlarıyla birlikte. Soldan sağa; Yrd. Doç. Dr. Ebru Altan, Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın, Prof. Dr. Işın Demirkent, Dr. Meryem Gündüz, Doç. Dr. Fahameddin Başar, doktora öğrencisi Jung Hye Lee, Dr. Birsel Küçüksipahioğlu.

Prof. Dr. Ali İhsan Gencer:
"İlimde de paylaşımcı oldu..."

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Başkanı

Işın Hanım bize büyük bir sürpriz yaptı. Biz O'ndan Şubat ayında aşure bekliyorduk, her sene olduğu gibi. Fakat olmadı.

Mayıs-Haziran aylarında dut ve kiraz getirirdi, bu meyvelerden de mahrum olacağız. Bunları söylememdeki maksat, onun paylaşımcı bir karaktere sahip olduğunu vurgulamak içindir.

Özel hayatındaki bu paylaşımcı yapısı, ilim hayatında da kendini gösterir. Fakülte'de, aziz naaşı önünde konuşma yapan iki genç ilim adamı O'nun yetiştirmeleriydi. Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı'ndaki diğer genç elemanlar da Işın Hanım'ın yetiştirdikleridir. Bölüm içinde yardımsever karakteri hep öne çıkmıştır. Tarih Araştırma Merkezi'mizin her sene yaptığı sempozyumun tutanaklarının, hiçbir karşılık beklemeksizin basılmasına önayak olmuştur.

Bu tür paylaşımcı karakter özelliklerini saymakla bitiremeyeceğimiz aziz meslektaşım Prof. Dr. Işın Demirkent'e Allah'tan rahmet dilerken kederli ailesi ve Fakülte'miz camiasına başsağlığı dilerim.

Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın:
"Türk Tarihi'ne Bizans'tan bakabilmeyi de öğretti"

İst. Üni. Edebiyat Fakültesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, çok değerli bir öğretim üyesini kaybetmenin derin üzüntüsü içindedir.

Üniversitelerimizde Haçlı Seferleri Tarihi konusunda akademik usullere uygun ilk bilimsel çalışma, 'Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi 1098-1118' başlıklı Doktora Tezi ile değerli hocamız Prof. Dr. Işın Demirkent tarafından gerçekleştirilmiştir.

Prof. Dr. Işın Demirkent 1981 yılında tamamladığı 'Urfa Haçlı Kontluğu 1118-1146' adlı Doçentlik Takdim Tezi ve 1997 yılında yayımlanan 'Haçlı Seferleri' adlı eseri ile bu alandaki çalışmalarını devam ettirmiştir.

Hocamız, Haçlı seferlerinin doğuşu ve hedefleri konusundaki orijinal fikir ve yorumları ile, bilinenin aksine, Haçlı seferlerinin asıl amacının Kudüs'ü yani kutsal toprakları kurtarmak olmayıp, Müslüman Türkleri Anadolu'dan uzaklaştırmak ve bütün Ortadoğu'yu istilâ etmek gayesine yönelik siyasî amaçlı askerî bir harekât olduğunu ispat etmiştir.

Ayrıca Haçlı seferlerinin sadece 1096-1291 yılları arasındaki yaklaşık 200 yıllık bir dönemi kapsamadığını, XIII. Yüzyıl'dan sonra da Türk aleyhtarı Haçlı zihniyetinin devam ettiğini belirterek, Türk tarihçilerinin bu konuda kaynaklara dayalı ilmî çalışmalar yapması gerektiğini ifade etmiştir.

Bizans tarihinin de Türk Tarihi açısından taşıdığı önem sebebi ile incelenmesi ve öğrenilmesi gerektiğini söyleyen hocamız Prof. Dr. Işın Demirkent, Batılı tarihçilerin yaptıkları araştırmaların Türk-Bizans ilişkilerini objektif ve doğru biçimde ortaya koymaktan ziyade, Batı'nın görüş ve düşüncelerini yansıtmaktan ibaret olduğunu dile getirmiş ve bundan dolayı da tarih, sanat tarihi ve arkeoloji ile meşgul olan Türk bilim adamlarının Türk-Bizans ilişkileri konusunda ciddî ve bilimsel çalışmalar yapması gerektiğini önemle vurgulamıştır.

1983-1984 öğretim yılından itibaren lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine Bizans Tarihi, Bizans Tarihinin Kaynakları, XII. Yüzyıl Türk-Bizans İlişkileri gibi çeşitli dersler vermiş ve seminerler yaptırmıştır.

2005 Mayıs'ında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi bünyesindeki 'Tarih Araştırma Merkezi'nin geleneksel yıllık seminerinin başlığı 'Tarih Boyunca Saray, Hayatı ve Teşkilâtı' idi: Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın, Prof. Dr. Mübahat Kütükoğlu ve Prof. Dr. Işın Demirkent, seminerde [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

11 Ocak 2005 tarihinde, Fakülte'de 'veda dersi' verdiği gün Işın Demirkent, odasında çalışma arkadaşlarıyla birlikte: Soldan sağa doğru; Yrd. Doç. Dr. Ebru Altan, Demirkent'in tez danışmanlığını yaptığı Güney Koreli Jung Hye Lee, Yrd. Doç. Dr. Muharrem Kesik, Doç. Dr. Muzaffer Ürekli, Prof. Dr. Nezihi Aykut, Prof. Dr. Abdülkerim Özaydın, Dr. Birsel Küçüksipahioğlu ve Prof. Dr. Abdülkadir Donuk [üstte].

Doç. Dr. Fahameddin Başar:
"Bizans kaynaklarının Türkçe'ye kazandırılmasını istedi"

İst. Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı

Hiç beklemediğimiz bir anda aramızdan ayrılan değerli hocamız Prof. Dr. Işın Demirkent'in vefatı Türk ilim dünyasını yasa boğmuştur.

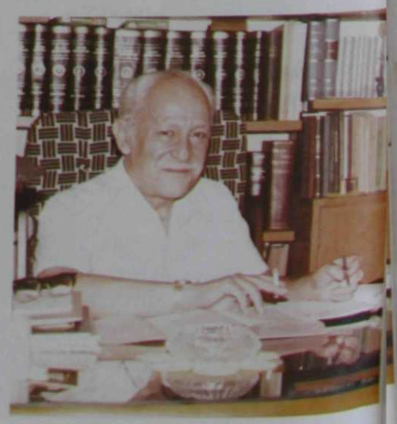
Işın Demirkent'in hocası Prof. Dr. Fikret Işıltan [en sağda].

Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı, büyük bir duayenini; Anadolu Türk Tarihi ile Haçlı Seferleri ve Bizans Tarihi konularında dünyaca tanınmış büyük bir bilim adamını kaybetmenin üzüntüsü içindedir. 1938 yılında İzmir'de doğmuş olan hocamız ilköğrenimini doğduğu şehirde, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. 1961-1965 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde yüksek öğrenimini tamamladı.

1967 yılı Nisan'ında mezun olduğu Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde Asistan olarak göreve başladı. Hocası olan merhum Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın nezaretinde hazırladığı "Urfa Haçlı Kontluğu (1098-1118)" adlı çalışmasıyla 1972 yılında 'Doktor' unvanını alan Demirkent, 1981'de Doçent, 1988'de Profesör oldu.

Prof. Dr. Işın Demirkent, 1983 yılından itibaren Türk Tarih Kurumu aslî üyesi idi. Aynı zamanda 1993-1995 yılları arasında adı geçen kurumun Yürütme Kurulu'nda ve Basımevi Komisyonu'nda görev almıştı. 1995 yılından itibaren de Kütüphane Komisyonu üyesi idi.

Hocamız çeşitli uluslararası kurumlara da üye idi. 2001 yılından itibaren Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Türkiye Milli Komite Başkanlığı'nı yürütüyordu. Hocamız ayrıca 'The Society for the Study of the Crusades antd the Latin East (SSCLE) / Haçlı Seferleri ve Latin Doğu Çalışmaları' adını taşıyan kuruluşa da üye seçilmişti.

1994 yılında Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olan hocamız, bu görevini kanunî süresini tamamlayarak emekliye ayrılmış olduğu 18 Ocak 2005 tarihine kadar sürdürdü.

Fakültemizde yaklaşık 40 yıl kadar görev yapmış olan değerli hocamız Prof. Dr. Işın Demirkent, Haçlı Seferleri, Haçlı Devletleri ve Bizans Tarihi konularında Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora dersleri vermiş, sayısız öğrenci ve araştırmacı yetiştirmiştir.

Ortaçağ Tarihi ve bilhassa Haçlı Seferleri, Haçlı Devletleri ve Bizans İmparatorluğu Tarihi konularında yalnız ülkemizde değil, bütün dünyada tanınmış, saygı gören büyük bir bilim insanı idi.

İçerisinde Bizans ve Haçlı seferleri tarihine ait koleksiyonları da barındıran zengin bir kütüphaneye sahipti. Kütüphanesinde yaptığı araştırmalarını, her yıl Almanya'da Frankfurt Üniversitesi ile bu ülkede ve Amerika'daki bazı üniversitelerin kütüphanelerinde yaptığı çalışmalarla sürdüren hocamız, yurtiçi ve yurt dışında düzenlenen birçok kongre, sempozyum, konferans ve seminere katılmış; fikirlerini ilim dünyası ile paylaşmıştı.

Prof. Dr. Işın Demirkent, şüphesiz daha birçok kitap yazacak, makaleler yayımlayacaktı. Bir yıl önce, 18 Ocak 2005'te Üniversite'deki kanunî süresini tamamlayarak emekliye ayrıldığında, Fakülte'mizden ayrıldığı için çok üzülmüş, ancak çalışmalarına daha fazla zaman ayıracağı için sevindiğini de

Prof. Dr. Işın Demirkent, emekliye ayrıldıktan sonra da, özel kütüphanesinde çalışmalarını sürdürmüş [sol üstte] ve kendi uzmanlık alanlarına giren etkinliklere de aksatmadan katılmıştı [solda].

Sayıda yüksek lisans ve doktora tezi hazırlatan Prof. Dr. Işın Demirkent, Türk-Bizans ilişkileri ve Haçlı seferleri tarihine ışık tutmuş değerli bir akademisyendir. Bu çalışmalarından dolayı kendilerine minnet, takdir ve şükranlarımızı arz ediyor ve rahmetle anıyoruz.

18 Ocak 2005'de öğretim üyeliğindeki kanûnî süreyi doldurduğu için emekliye ayrılan hocamız emeklilik döneminde de onca sağlık problemlerine ve dört büyük ameliyat geçirmesine rağmen, çalışmalarını büyük bir azimle sürdürmüş ve bu davranışıyla hepimize örnek olmuştur.

Hocamıza Allah'tan sonsuz rahmet, ailesine, dostlarına ve meslektaşlarına baş sağlığı diliyoruz. Ruhu şâd, mekânı cennet olsun.

Ayrıca Bizans tarihinin önemli kaynaklarını notlar ve açıklamalarla Türkçe'ye çevirmiş, Türk-Bizans ilişkileri konusunda çok sayıda makale yazmış, ulusal ve uluslararası kongrelerde çeşitli tebliğler sunmuştur.

Hem Haçlı seferleri hem de Bizans Tarihi konusunda çok

Prof. Dr. Abdülkadir Donuk:
"Işın Demirkent, bizlere gerçek ablalık yaptı"

İst. Üni. Edebiyat Fak., Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanı

Üniversiteye başladığım 1967-68 yılında rahmetli 'Işın Abla'mız genç bir asistan idi. Önce asistan-öğrenci münasebetimiz, daha sonra bizim de asistan olmamız ile, dostane bir şekilde, yaklaşık 34 yıl devam etti.

Bu zaman dilimi içerisinde aynı koridorda bitişik odalarda oturduk.

Kendisine çoğu zaman 'Abla' diye hitap ederdik.

Bizlere gerçek ablalık yaptı. Bütün meselelerimizle yakından ilgilenir idi. Kendisine intikal ettirmediğimiz veya saklamaya çalıştığımız konuları daha sonra öğrendiğinde, ablalık şefkati annelik duygusuna dönüşür; "Evladım, neden haberim olmadı?" sözü ile hissiyatını dile getirir idi. Fakülte'de, 'Tarih Koridoru', her Muharrem ayında, Işın ablamızın özel olarak hazırladığı aşureyi afiyetle yer idik.

Ne yazık ki, kendisini 2006 Muharrem ayında kaybettik.

Mekânı cennet olsun. Bölüm, hem ablasız hem annesiz kaldı.

Işın Demirkent'in Fakülte'de 'veda dersi' verdiği gün, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Abdülkadir Donuk konuşmasını yapıyor [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

3 Mart 2000: Dünya gazetesinin 20. yaş günü kutlamalarında, Prof. Dr. Işın Demirkent, her zamanki gibi eşi Nezih Demirkent'in yanında [üstte].

ifade etmişti. Özellikle son yıllarda yaşamış olduğu çok ağır sağlık sorunlarına rağmen yoğun bir tempo ile çalışıyor, sanki bu dünyadan kısa bir süre sonra ayrılacağını biliyormuş gibi, yarım kalan eserlerini bir an önce tamamlamak istiyordu.

Beş yıl önce, 2001 yılında yine bir Şubat günü kaybetmiş olduğu eşi Nezih Demirkent'in acısı, hocamızın sağlık sorunlarını daha da artırmıştı.

Ancak çok sabırlı olan hocamız, aynı zamanda güçlü bir iradeye ve pek az kimsede olan çalışma azmine sahipti. Acısını ve sağlık sorunlarını devamlı olarak çalışarak ve ilmî toplantılara katılarak unutmak istiyordu. En büyük arzusu, Türk tarihinin tam olarak aydınlatılabilmesi için Bizans Tarihi için olduğu kadar, Türk Tarihi için de vazgeçilmez kaynaklar olan çağdaş Bizans tarihçilerinin eserlerinin Türkçe'mize kazandırılması idi.

Bu kaynaklardan Psellos, Kinnamos ve Niketas'ın eserlerini dilimize çevirerek notlar ve açıklamalarla yayımlamıştı. Vefatından bir hafta öncesine kadar da Niketas'ın eserinin geri kalan kısmı üzerinde çalışıyordu. Ama ömrü vefa etmedi.

Hocamız aramızdan ebediyen ayrıldı; fakat ilim dünyasına hediye etmiş olduğu eserleriyle sonsuza kadar yaşayacaktır. Allah rahmet eylesin; ruhu şâd, mekânı cennet olsun.

Doç. Dr. Bedia Demiriş:
"Konusuna son derece hâkimdi"

İst. Üni. Edebiyat Fakültesi, Latin Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Prof. Dr. Işın Demirkent ile 1990'lı yılların başında tanıştığımda, Edebiyat Fakültesi'nde Doktora çalışmasını tamamlamış bir Araştırma Görevlisi idim. Işın Hanım çalışmalarında Bizans tarihi ile ilgili Doğulu tarihçilerin yanı sıra, Grekçe ve Latince yazmış Batılı tarihçilerin eserlerine de başvurmaya çok önem veriyordu. Sevgili Hocam'la tanışmama, bu iki kaynak dili bilmem vesile olmuştur.

Genel olarak Bizans tarihi ve kültürü, özel olarak Haçlı seferleri konularında çalışmaları olan Prof. Dr. Işın Demirkent konusuna son derece hâkimdi; o kadar ki, sohbetlerimiz sırasında, olayları sanki içinde yaşamış gibi anlattığına tanık olmuşumdur. Sanırdınız ki, Hoca anlattığı tarihî olaylarda adı geçen tarihî karakterleri bizzat tanımış, onların yaşantılarına, yaptıklarına bizzat tanık olmuş.

Hocam Demirkent çalışkan ve çok titiz bir tarihçiydi. İkinci elden kaynaklarda verilen bilgileri esas kaynağına kadar inip doğrulamadıkça, kendi gözleriyle görüp okumadıkça kullanmazdı.

Titiz bir tarihçi olarak, bir tarihçinin tarafsız olmasına da son derece önem verirdi.

Çalışmalarında ele aldığı konuyu tarafsız bir biçimde her iki yönden de ortaya koyabilmek için, konuyla ilgili hem Doğu'nun kaynaklarında hem de Batı'nın kaynaklarında yazılanları okur, inceler ve değerlendirirdi. Kullandığı kaynakları titiz bir biçimde eleştiri süzgecinden geçirirdi.

Gerek Fakülte'deki odasında, gerekse özel kütüphanesinde onunla birlikte çalışarak geçirdiğim saatler, benim için çok değerli ve verimli geçmiş saatlerdi. Hocamın beni derinden yaralayan vefatı karşısında duygularımı Genç Plinius'ta bulduğum şu cümleyle ifade etmek istiyorum [Plinius, epistulae 5,5,4 (Genç Plinius M.S. 61-113 yılları arasında yaşamış, mektuplarıyla ünlü Romalı devlet adamıdır.)]: "acerba semper et inmatura mors eorum qui immortale aliquid parant" ("ölümsüz bir şey vücuda getirenlerin ölümü daima acı verici ve zamansız bir ölümdür"). Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Prof. Dr. Işın Demirkent 2005'te, TÜYAP Kitap Fuarı'nda, imza gününde [sağda].

Yrd. Doç. Dr. Ebru Altan:
"Yolumuzu aydınlatan eserler"

İst. Üni. Edebiyat Fakültesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı

Bir '3 şubat' günü, henüz gün bile doğmamışken, apar topar çıkıverdi ebedî yolculuğuna sevgili hocamız, bizlere bir 'Hoşça kalın' bile diyemeden. Daha önce birkaç defa dönmüştü bu eşikten; yine döner sanmıştık, ama bu kez dönmedi... Ülkemizde, özellikle Haçlı Seferleri Tarihi alanının duayeniydi. Çalışmalarında, Haçlı seferlerinin genelde dinî motif arkasına gizlenmiş olan siyasî yönünü ortaya koyup, bunun bizim tarihimiz açısından önemini vurgulayarak, ülkemizde konuya yeni bir bakış açısı kazandırmış ve bu alandaki çalışmalara zemin hazırlamıştı. Değerli bir şahsiyet olarak hafızalarda bıraktığı güzel izlerin yanı sıra; çalışmayı bir yaşam tarzı haline getirmiş, yaptığı her işi layıkıyla yapmaya çalışan; dikkatli, titiz bir bilim insanı olarak, yolumuzu aydınlatan öylesine kıymetli eserler bıraktı ki, ismiyle her var olacaktır.

Dr. Birsel Küçüksipahioğlu:
"Tam kırk yıl, ısrarla..."

İst. Üni. Edebiyat Fakültesi, Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı

Bazı arkadaş, akran ve meslektaşlarından farklıydı o... Bildiğinden şaşmayan bir ruha, inandığından caymayan bir yapıya ve hiç dinmeyen bir çalışma azmine sahip olmasıydı belki onun farkı... Hiçbir zaman 20-25 metrekarelik bir odanın hocası, profesörü olmamasıydı belki de onun farkı... Kapı kapı gezip insanları birbirine düşürdüğü, düşman ettiği hiç görülmedi onun... Hayatını, ulaşabildiği her insana bildiklerini anlatmak, yakalayabildiği her insanı aydınlatmak ve paylaşmakla geçirdi. "Gerçek birdir" dedi ve her zaman o gerçeği bulmak ve bulabilmek için uğraştı. Tam 40 yıl ısrarla, Haçlı seferlerinin Türklere karşı yapılan bir hareket olduğunu ve bu hareketin hâlâ devam ettiğini söyledi. Tam 40 yıl, Bizans'ın varisleri olduğumuzu ve onun bizim tarihimizin bir parçası olduğunu savundu. Türk tarihinin eşsiz kahramanlarından bazıları belki de onun kaleminde gerçek değerini buldu. Türkiye Selçuklu Sultanı Kılıç Arslan, Danişmendli Gümüş Tegin, Artuklu Belek ve daha nicesi... Her zaman tarihe ve bilime saygı duyan ve bizim olan tarihe sahip çıkan gerçek bir ilim insanı, iyi bir hoca ve akademisyendi: Sevgili hocamız Prof. Dr. Işın Demirkent...

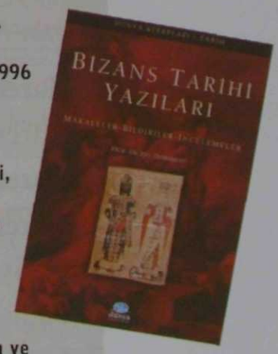
Saygı ve rahmetle...

Demirkent'in yapıtları

Prof. Dr. Işın Demirkent'in çeşitli dergilerde ve farklı yayınlarda yer alıp henüz bir araya getirilmemiş makale, bildiri ve incelemelerinin dışındaki yapıtlarının dökümü şöyle sıralanabilir:

- **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118), I. Cilt, TTK Basımevi, Ankara, 1990**
- **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1118-1146), II. Cilt, TTK Basımevi, Ankara, 1990**
- **Mikhail Psellos'un Khronographia'sı, TTK Basımevi, Ankara, 1992**
- **Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan, TTK Basımevi, Ankara, 1996**
- **Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (1118-1176), TTK Basımevi, Ankara, 2001**
- **Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453), [İstanbul'un Fethinin ve İstanbul Üniversitesi'nin Kuruluşunun 550. Yıldönümü Armağanı], İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2003**
- **Haçlı Seferleri (1095-1291), Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Haziran 2004**
- **Niketas Khoniates'in Hisitoria'sı (1195-1206) / İstanbul'un Haçlılar Tarafından Zaptı ve Yağmalanması, Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Ağustos 2004**
- **Bizans Tarihi Yazıları / Makaleler-Bildiriler-İncelemeler, Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Ekim 2005**

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Topkapı Sarayı'nda Harem bölümünün Valide Sultan Taşlığı.

Harem ve saray kadınları

ERHAN AFYONCU

1. Harem nasıl bir kurumdur?
2. Harem teşkilâtı ne zaman kuruldu?
3. Harem'in saraydaki yeri nedir?
4. Harem'in devlet yönetimdeki etkisi neydi?
5. Cariyelik kurumu nedir?
6. Padişah-cariye evlenmesi ne zaman başladı?
7. Cariyelerle evlenme geleneği nasıl bozuldu?
8. Padişahların anneleri kimlerdi?
9. 'Kadınlar Saltanatı' olumsuz muydu?
10. Avrupa'nın Harem'e bakışı nedir?

Osmanlı sarayının 'Harem' kurumu Doğu'dan Batı'ya, her kültürün ilgisini çekmiştir. Harem'e oryantalist bir yaklaşım da, 'Kadınlar Saltanatı' bakış açısı da, bu kurumun hep yanlış yorumlanmasına yol açar.

1 Harem nasıl bir kurumdur?

Akad dilinden Arap diline geçmiş bir kelime olan 'harem', "korunan, mukaddes şey ve yer" anlamına gelir. Evlerde kadınların erkeklerle karşılaşmadan günlük hayatlarını sürdüreceği bölüme de 'Harem' denir.

İslâmiyet öncesi dönemlerde, Ortadoğu'da kurulmuş devletlerde ve İran'da da 'Harem' kurumuna rastlanır. Harem, Müslüman toplumlara mahsus bir kurum değildir; dünyanın her tarafında değişik din ve medeniyetlerde Harem uygulamalarına rastlanılır.

İslâmiyet ile birlikte, devlet başkanlarının saraylarında Harem, Emeviler zamanında ortaya çıkar. Abbasiler döneminde saray teşkilâtının gelişmesine paralel olarak, Harem de kurumlaşır.

Harem teşkilâtı daha sonra Selçuklular, Harizmşahlar, Memlûkler gibi İslâm devletlerinde de aynı yapı üzerinde devam ederek Osmanlı İmparatorluğu'na intikal etti.

2 Harem teşkilâtı ne zaman kuruldu?

Harem teşkilâtının ilk yılları hakkında, fazla bir bilgi yoktur.

Orhan Gazi döneminde devletin teşkilâtlanmasına paralel olarak Harem teşkilâtının ilk çekirdeği de atılmış olmalıdır.

Çelebi Sultan Mehmed döneminden (1413-1421) itibaren, Osmanlı sarayında Harem ağaları görülmeye başlanması Harem'in gelişiminde önemli bir noktadır.

Fatih Sultan Mehmed zamanında devlet ve saray teşkilâtının oluşmasına paralel olarak Harem-i Hümâyûn da teşkilâtlandırıldı. III. Murad ile birlikte, Harem halkının sayısı arttı ve Harem büyüdü.

3 Harem'in saraydaki yeri nedir?

Harem denince, günümüz vasat insanının kafa yapısına göre, akla 'cinsellik' gelir; ancak Harem-i Hümâyûn padişahın evi ve bir eğitim kurumudur.

Osmanlı sarayı üç bölümden meydana geliyordu: Harem, Birun ve Enderun. Harem-i Hümâyûn, Harem ile birlikte Enderun'u da içine alır. Enderun, Osmanlı devletinin erkek yöneticilerinin yetiştiği üst düzey bir okuldu. Harem de, kadın yöneticilerin yetiştiği bir mektepti.

Saraya alınan esir kıza 'acemi' denirdi. Acemilik döneminde kızlar, İslâmiyet'i, Türk kültürünü, oturup kalkma adabını, el işlerini, dans etmeyi ve bir müzik aleti çalmayı, sohbet etmeyi öğrenirlerdi. İyi bir eğitim alarak yetişen acemi kız, cariyeliğe yükselirdi.

Harem'de padişahlara eş olarak hazırlanan cariyelere çok iyi bir eğitim verilirdi. Harem'deki kadınlar, burada Osmanlı kültürünü öğrenir-

Topkapı Sarayı'nda, Hasoda'yı çevreleyen ve Harem'e giden çift sıra sütunlu revak [solda]. Pierre Désiré Guillemet'nin 1874 tarihli 'Saraylı Kadın' tablosundan detay [solda; Dolmabahçe Sarayı Müzesi].

Çelebi Sultan Mehmed [sol altta] döneminden itibaren Osmanlı Sarayı'nda Harem ağaları görülmeye başlar. III. Murad [sol üstte] döneminde harem halkının sayısı artar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

S. Aleksander Swoboda'nın "Harem'de Alışveriş" tablosu [üstte; Dolmabahçe Sarayı Müzesi'nde]. Kanunî'nin oğullarından Şehzade Mustafa [sağda]. Venedik kaynaklı Kanunî ve Hürrem Sultan portreleri [sağda, en üstte].

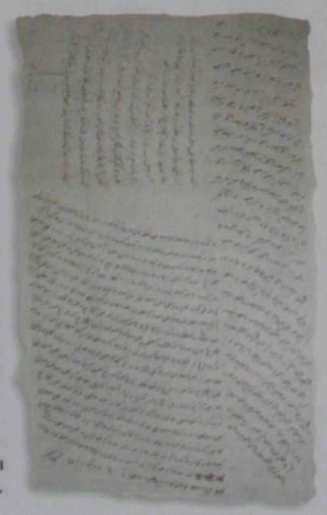
lerdi. Evlenip Harem'den dışarıya çıkan kadınlar, halk arasında 'Saraylı' olarak, bu kültürü yayarlardı...

Hürrem Sultan'ın yazdığı şiirler Harem'deki dil ve edebiyat öğretiminin kalitesini gösterir.

Padişahın hizmetine verilmiş olan cariyeye 'gedikli' denirdi. Padişahın yatağına aldığı gedikli de 'ikbal' ve 'haseki' adını alırdı. Haseki çocuk doğurursa, ayrıcalık kazanırdı.

Cariyelerden padişahın gözdesi olamayanlar, zekâ, kabiliyet ve sadakatleri ölçüsünde, Harem kethüdalıklarına ve Harem'deki diğer görevlere yükselirlerdi.

Nurbanu [sağ üstte] ve Safiye [sağ altta] sultanlar. Hürrem Sultan'ın aslı Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan ve Kanunî'ye hitaben kendi elyazısıyla yazdığı mektubu [sağda].

4 Harem'in yönetimdeki etkisi neydi?

Osmanlı sarayındaki kadınlar, 16. Yüzyıl'a kadar, ön planda değillerdi. Kanunî Sultan Süleyman'ın eşi Hürrem Sultan ve kızı Mihrimah Sultan, öne çıkan ilk saray kadınları oldular.

Hürrem Sultan'ın, Kanunî'nin ilk eşi olan Mahidevran'ı Manisa'ya

göndertmesi, Şehzade Mustafa'yı öldürtmesi, Rüstem Paşa'yı veziriazam yaptırması, Harem'in bu dönemde devlet işlerinde oynadığı aktif role işaret eder.

Kanunî'den sonra II. Selim zamanında, Nurbanu Sultan ve III. Murad zamanında Safiye Sultan, devlet yönetiminde aktif rol oynadılar.

5 Cariyelik kurumu nedir?

Cariye, kadın köle demektir. Osmanlı padişahları 16. Yüzyıl'dan itibaren birkaç istisna dışında, Harem'e alınan cariyelerle evlenmişlerdir.

Osmanlı sarayının cariye ihtiyacı, Kırım Tatarlarının Ukrayna, Rusya ve Polonya akınları sırasında ele geçirip gönderdikleri esireler, imparatorluğun özellikle kuzey bölgelerindeki yöneticile-

rin satın alıp saraya hediye etmeleri veya Kuzey Afrika'daki Türk korsanlarının ele geçirip İstanbul'a göndermeleri yoluyla temin edilirdi.

19. Yüzyıl'da, Çerkez ve Kafkaslar'daki diğer Müslüman toplulukların soylu aileleri de kızlarını saraya gönderirlerdi.

Osmanlı sarayındaki cariyelerden güzelliği ve zekâsıyla öne çıkanlar padişahın gözüne girip erkek çocuk sahibi olduktan sonra, valide sultanlığa kadar yükselebilirlerdi. Valide Sultan, yani padişah anneleri Harem'in yöneticileriydi.

6 Padişah-cariye evlenmesi ne zaman başladı?

Osmanlı padişahları II. Bâyezid zamanına kadar Bizans'tan, Balkan prensliklerinden, Germiyanlı, Çandarlı, Karamanlı ve Dulkadirli gibi Türk beyliklerinden kız almışlar; köklü Türk ailelerinin kızlarıyla evlenme yoluna gitmemişlerdi.

II. Bâyezid, Karamanoğullarından Hüsnüşah ve Dulkadiroğullarından Ayşe Sultan'la evlenmişti. Sultan, ayrıca birçok cariye de almıştı. II. Bâyezid'den sonra Anadolu'daki Türk beyliklerinin sona ermesi ve Harem-i Hümâyûn'un da iyice kurumlaşması ile birlikte, padişah ve şehzadelerin sadece cariyelerle evlenmesi adet haline geldi.

Padişahlar, II. Osman ve Sultan Abdülmecid istisna olmak üzere, Türk kızlarıyla evlenmediler. Bunun bir nedeni de, hanedana dayanan yeni güç odağı yaratmamaktı.

II. Bâyezid döneminden itibaren, hükümdarların cariyelerle evlenmeleri geleneği oluşmaya başladı.

7 Cariyelerle evlenme geleneği nasıl bozuldu?

Cariyelerle evlenme geleneğini ilk defa bozan, II. Osman oldu. Şeyhülislâm Esad Efendi ve

II. Osman [sol altta] ve Sultan Abdülmecid [solda] Türk kızlarıyla evlendiler.

Pertev Paşa'nın kızları ile evlendi. Ancak padişahın saray dışından, cariye olmayan ve hür doğmuş Türk kızlarıyla evlenmesi devlet adamları tarafından hoş karşılanmadı.

II. Osman bu davranışı ile bir geleneği yıkıyordu. II. Osman'ın bu evliliklerine, kızını aldığı Şeyhülislâm Esad Efendi dahi karşı çıkmıştır. Esad Efendi, Osmanlı tarihinin önemli simalarından ve bir ulema soyunun da başı Hoca Sadeddin'in oğluydu.

17. Yüzyıl yazarlarından Ataî, bu evliliği Osmanlı devletinin kurucusu Osman Gazi'nin, Şeyh Edebali'nin kızı ile evlenmesine benzetir. Genç padişahın bu evlilikleri, hanedanın mevcut geleneğinden şiddetli bir kopuş olmuş, ancak bu uygulama, daha sonraki hükümdarlar tarafından devam ettirilmemiştir.

Cariyelerle evlenme geleneği II. Bâyezid [sol üstte] döneminden itibaren oluşmaya başladı. Pierre Désiré Guillemet'nin 1875 tarihli 'Tef Çalan Saraylı Kadın' tablosu [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İngiliz kadın ressam Henriette Browne'un "Bir Ziyaret: Harem İçi, İstanbul, 1860" ibaresini taşıyan tablosu [sağda]. 1909'da haremlerin 'yasadışı' ilan edilmesiyle, II. Abdülhamid'in [sağ sayfada, ortada] parçalanan hareminin kimi bireyleri de, iki haremağası ile birlikte Viyana'ya gönderilir [sağ sayfada, üstte]. Son halife Abdülmecid Efendi'nin 'Haremde Beethoven' adını taşıyan yağlıboya tablosu [sağ sayfada, altta].

8 Padişahların anneleri kimlerdi?

Osman Gazi ile oğlu Orhan Gazi'nin anneleri Türk idi. Üçüncü hükümdar I. Murad'ın annesi Nilüfer Hatun ise, Yarhisar Tekfuru'nun kızıdır.

Yıldırım Bâyezid'in annesi Gülçiçek Hatun, Rum'dur. Çelebi Mehmed'in annesinin kimliği tam olarak bilinmez; ama gayrimüslim olduğu anlaşılmaktadır.

Kanunî'nin eşi ve II. Selim'in annesi Hürrem Sultan, Ukraynalı bir cariyedir [sağ üstte]. Osmanlı hanedanının en meşhur kadını Kösem Mahpeyker Sultan [sağ ortada] bir cariyedir ve Rum ya da Bosnalı olduğu söylenir... IV. Mehmed'in annesi ve Osmanlı tarihinin en kudretli kadınlarından Hatice Turhan Sultan da [sağda] Ukraynalıdır.

II. Murad'ın annesi Emine Hatun, Dulkadiroğlu Süli Bey'in kızıdır. Fatih Sultan Mehmed'in annesi Hüma Hatun gayrimüslim bir ailedendir. Sırp Prensesi Mara Despina ise, Fatih'in annesi değildir.

Franz Babinger, II. Bâyezid'in annesi Gülbahar Hatun'un Arnavut olduğunu söyler. Yavuz'un annesi Ayşe Sultan, Dulkadiroğlu ailesindendir. Kanunî'nin annesi Hafsa Sultan da bir cariyedir.

III. Murad'ın annesi Nurbanu Sultan bir İtalyan'dır. Yahudi olduğu yönündeki iddialar doğru değildir.

III. Mehmed'in annesi Venedikli bir İtalyan; I. Mustafa'nın ismi bilinmeyen annesi de bir Abaza'dır.

II. Mustafa ve III. Ahmed'in annesi Emetullah Gülnuş Sultan, Giritli bir İtalyan'dır. I. Mahmud'un annesi Saliha Sultan, III. Osman'ın annesi Şehsuvar Sultan, III. Mustafa'nın annesi Mihrişah Sultan, I. Abdülhamid'in annesi Rabia Şermi Sultan, III. Selim'in annesi Mihrişah Sultan ve I. Mustafa'nın annesi Ayşe Sineperver Kadın da birer cariyedirler.

II. Mahmud'un annesi Nakşidil Sultan'ın Fransız kökenli olduğuna dair iddialar, çürütülmüştür. Nakşidil Sultan muhtemelen Gürcü'dür. Sultan Abdülmecid'in annesi Bezmialem Valide Sultan ile Sultan Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Sultan da Kafkas kökenlidirler.

II. Abdülhamid'in annesi Tirimüjgan Kadın, V. Murad'ın annesi Şefketza Kadın ve Mehmed Reşad'ın annesi Gülcemal Kadın Çerkez'dirler. Vahideddin'in annesi Gülistu Kadınefendi Abaza'dır.

9 'Kadınlar Saltanatı' olumsuz mudur?

Padişahların çocuk yaşta tahta çıkmaları, 17. Yüzyıl'da devlet yönetiminde bir boşluk meydana getirdi. Bu dönemde devlet idaresinde Harem ve valide sultanlar ön plana çıktı.

Bu durum da devlet yönetiminde, Avrupalılar gibi 'Kraliçe idaresi' geleneği olmayan Osmanlı'da bir sorun haline geldi. Avrupa'da da birçok ülkede, 18. Yüzyıl'ın ortalarında, Avusturya'da Maria Theresa örneğinde olduğu gibi, kadınların devleti yönetmesi kolay olmamıştır.

Kadınların devlet yönetimini üstlenmesine olumsuz yaklaşan dönemin tarihçileri de, Kösem Sultan ve Turhan Sultan'ın devlet idaresindeki rollerini eleştirmişlerdir.

Tarihçiler, 17. Yüzyıl'da Osmanlı İmparatorluğu'nun geçirdiği sarsıntının sebepleri arasında, 'Kadınlar Saltanatı'nı da sayarlar.

Osmanlı tarihlerindeki bu bilgilerin eleştiri süzgecinden geçirilmeden kullanılması da, valide sultanları, devamlı entrika çeviren olumsuz kişiler olarak karşımıza çıkarır.

Ahmet Refik Altınay'ın 'Kadınlar Saltanatı' adlı kitabı bu konuda en önemli örnektir. Leslie Peirce'ın 'Harem-i Hümâyûn' adlı kitabı ise, bu tablonun sanıldığı gibi olumsuz olmadığını ortaya koyar.

'Kadınlar Saltanatı' konusundaki olumsuzlukları sergileyen tabloyu, dikkatle incelemek gerekir: Hükümdar otoritesinin bulunmadığı bir dönemde, Kösem Sultan ve Turhan Sultan'ın devlet yönetimini ele almaları, Osmanlı İmparatorluğu'nu otorite boşluğundan bir ölçüde kurtarmıştır.

Valide sultanların hanedanın devamını her şeyin üstünde tutması, devletin sürekliliğini sağlamıştır. Kösem ve Turhan sultanların devlet yönetimiyle ilgili emirleri incelendiği zaman, valide sultanların devlet işlerinden uzak 'cahil' kişiler olmadıkları anlaşılır.

Turhan Sultan'ın sadrazama yazdığı emirlerden anlıyoruz ki, Valide Sultan; gemilerdeki topların ve kürekçilerin durumundan Mısır Hazinesi'nden gelen vergiye, asker maaşlarından Kırım Hanı tayinine, Eyüp'te çevreye zarar vermemesi için fişek atılmasının yasaklanmasından Üsküdar'ın eşkıyalardan temizlenmesine kadar, birçok devlet işine hakkıyla vâkıftır.

Turhan Sultan, emirlerinin uygulanmasında aksaklık olduğunda, ilgilileri, "Kılıç ortaya çıkmadan kul taifesi iş yapmaz" diye tehdit dahi etmiştir.

10 Avrupa'nın Harem'e bakışı nedir?

Avrupalılar için, Harem her zaman ilgi uyandıran esrarengiz ve hayalleri süsleyen bir kurum, bir mekân olmuştur.

Batılılar, haremle ilgili cinsel hayaller kurmuşlar ve yüzlerce hayalî 'harem kitabı' kaleme alınmıştır.

Üst düzey devlet görevlilerinin bile girmelerinin mümkün olmadığı Harem'e Avrupalı Hıristiyanların girmeleri ve burada olup bitenleri görmeleri, hayal bile edilemezdi.

Buna rağmen Avrupalılar, Harem'e ilişkin birçok hayalî bilgiyi kitaplarında anlatırlar. Örneğin, XVII. Yüzyıl'da İngiliz Elçiliği Kâtibi Rycaut, padişahın geceyi geçireceği cariyeyi seçmek için, iki sıra halinde dizilmiş cariyelerin arasından geçerken, beğendiği güzelin önüne mendil bıraktığını söyler.

Ancak bu bilgi, bir fantezi den ileri gitmez. Avrupalıların Harem'e ilişkin olarak yazdıkları, birkaç ciddiye alınır ilginç çalışma dışında, tamamen uydurmadır. ■

BİBLİYOGRAFYA

- Ahmet Refik Altınay, Kadınlar Saltanatı, İstanbul 1916-1923
- Halil İnalcık, "Harem bir fuhuş yuvası değil, bir okuldu", Aktüel
- N. M. Penzer, Harem, çev. Doğan Şahin, İstanbul 2000
- Leslie Pierce, Harem-i Hümayun, çev. Ayşe Berktay, İstanbul 1993
- A. Özaydın- N. Bozkurt-M. İpşirli-D. Esemenli, "Harem", TDV İslâm Ansiklopedisi, XVI, 135-152
- İlber Ortaylı, "Harem Üzerine I-II", Milliyet, 21 Ağustos 2005
- Fikret Sarıcaoğlu, "Nakşidil Valide Sultan", Türklük Araştırmaları, IX (İstanbul 2001), s. 97-109
- Çağatay Uluçay, Harem, Ankara 1985
- Çağatay Uluçay, Padişahların Kadınları ve Kızları, İstanbul 1980
- İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı, Ankara 1984

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Venedikli ressam Gentile Bellini tarafından

Fatih'in resmi nasıl yapıldı?

Fatih, kendi portresinden önce, Bellini'ye bazı saray görevlilerinin resimlerini yaptırır. Bellini yine Fatih'in isteğiyle, kendi portresini de yapar. Bu otoportreyi gören Fatih, ünlü ressama, "Senin fırçanda bir sihir var" diye iltifat eder.

Venedikli ressam Gentile Bellini'nin otoportresi. [sağda]. Bellini'nin bugün British Museum'da yer alan karakalem bir deseni [sağ üstte]: Solak Yeniçeri

ÖNDER KAYA

Bugün, 'Saray Ressamı' denilince, akla Fausto Zonaro gelir. Ancak II. Abdülhamid döneminde 'Ressam-ı Şehriyarî' diye anılan Zonaro'dan yaklaşık 400 yıl kadar önce, İstanbul'u ziyaret eden bir başka İtalyan ressama da bu unvanın uygun olabileceği düşünülebilir!

Fatih Sultan Mehmed'in son yıllarında, Eylül 1479'da Osmanlı başkentine gelen Bellini, bir Osmanlı padişahının portresini yapan ilk ressamdır.

Bellini'nin kenti Venedik, konumu nedeniyle, Doğu ve Batı kültürlerinin kesişme noktalarından biri durumundaydı.

Venedik, Hıristiyan ve Musevî kültürü kadar, Uzakdoğu kültürlerine, İslâm uygarlığına hatta Roma İmparatorluğu'nun mirası eski pagan dünyasına aşina bir şehirdi. Kent yaşamına damgasını vuran da, ticaretti.

Venedik, özellikle Haçlı Seferleri sırasında, Akdeniz'in en önemli deniz güçlerinden biri haline geldi. Bu dönemde, Cenevizliler, Pisalılar ve Amalfililer ile giriştiği rekabette, Venedik hep bir adım önde kalmayı başardı...

Doğu Akdeniz'de hâkimiyet sağlamak isteyen Venedik'in Osmanlı ile 16 yıl süren mücadelesi, 26 Ocak 1479'da, Venedik Dışişleri Bakanı Giovanni Dario'nun Fatih'e elçi olarak gönderilmesinden sonra, bir barış antlaşması ile noktalanır.

Bundan birkaç ay sonra da, Fatih adına Venedik'e gelen bir Osmanlı Yahudisinin Venedik doçundan talebi, hayli ilgi çekicidir: Fatih, 'insan sureti çizme konusunda mahir' bir ressamın İstanbul'a gönderilmesini talep etmektedir.

'Grand Turco'nun (Büyük Türk) bu isteği, Venedik Senatosu tarafından memnuniyetle karşılanır Sonuçta Senato ve doç Pietro Mocenigo, o sıralarda Venedik Meclisi salonundaki resimlerin onarımıyla uğraşan Gentile Bellini'yi bu iş için 'en uygun kişi' olarak belirler.

Gentile Bellini, Venedik Meclisi'nin salonundaki restorasyon işlerini kardeşi Giovanni'ye devrettikten sonra, 3 Eylül 1479'da İstanbul'a doğru yola çıkar. Eylül sonlarına doğru da Osmanlı başkentine ulaşır.

53 yaşındaki ressam burada, 'balyos' diye adlandırılan Venedik büyükelçisi tarafından karşılanır ve kısa bir süre sonra da Fatih'in huzuruna çı-

Bellini'nin Fatih tablosu
Venedikli ressam Gentile Bellini'nin, 25 Kasım 1480 tarihini taşıyan ve bugün, Londra'da, National Gallery'de sergilenen ünlü yağlıboya 'Fatih' tablosu [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Kanallar ve gondollar kenti Venedik'ten bir görüntü [üstte]. Gentile Bellini'nin "San Lorenzo Kanalı'na Düşen Kutsal Hacın Mucizesi" adlı tablosundaki bir detayda Venedik [sağ üstte].

Venedik'te, resim sanatının öncüsü Bellini ailesi

Bellini ailesi, Venedik resim sanatında, bir ekoldür. Gentile Bellini'nin babası Jacopo (ö. 1464), Venedik resim sanatında önemli bir kilometre taşı kabul edilir. 15. Yüzyıl'ın başında, Venedik'te doğan Jacopo, bir kalaycının oğludur. Ancak baba mesleğini sürdürmek yerine, Venedik'in Dukalar Sarayı'nın süsleme işlerini yapan ustaların yanında çalışmaya başladı. Ustaları, Ombrialı Gentile di Fabriano ile Veronalı Pisarello idiler. Ombrialı ustaya o denli derinden bağlandı ki, dünyaya gelen ilk oğluna onun adı olan Gentile'yi verdi. Bu ustanın Floransa'daki atölyesinde de Jacopo üç yıl çalıştı... 15. Yüzyıl'da Venedik henüz kendi sanatçılarını yetiştirmenin uzağındaydı.

Herhangi bir süsleme sanatı söz konusu olduğunda kente dışarıdan sanatçı getiriliyordu. Resim tekniği denilince de, yörede ilk akla gelen, kaynağını Hıristiyanlıktan alan ikona yapımıydı. Jacopo Bellini bu çizginin dışına çıkan ilk Venedikli ressam oldu. Jacopo Bellini'nin çok az sayıda yapıtı günümüze kalabilmiştir. Onun Rönesans sanatına en büyük hizmeti, çocukları Gentile ve Giovanni'nin *[üstte; dönemin bir madalyonunda]* yetişmelerine harcadığı emektir. Jacopo biricik kızı Niccolesia'yı da dönemin önemli ressamlarından Montegna ile evlendirmiştir. 1428 doğumlu olan Gentile Bellini (ö. 1507), babasının ölümünden sonra onun taşımış olduğu 'Devlet Ressamlığı' payesini taşımaya başlar ve Venedik doçlarının portrelerini yapar... İstanbul'a gönderilmek üzere Gentile'nin seçiminde, en önemli etkenlerden biri de, değişik dönemlerde Venedik'te doçluk yapan Pietro Mocenigo, Foscari ve Nicola

ğunu söyleseler de, bu atölyenin yeri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Fatih, Venedikli ressamın maharetini sınamak amacıyla, onu bir dizi denemeden geçirir. Öncelikle ressamın vatan sevgisini ve hayal gücünü ölçmek amacıyla bir Venedik manzarası çizmesini ister.

Babinger başta olmak üzere, bazı araştırmacılar bu durumdan yola çıkarak, Fatih'in asıl amacının güzel sanatları desteklemek olmadığını, İtalya'nın fethi için yaptığı planlara zemin hazırlamak peşinde olduğunu iddia ederler.

Bellini ailesi fertlerinin süsleme işlerini üstlendikleri Dukalar Sarayı [solda].

Bellini'nin günümüze ulaşmayan bu resmi, o dönemde İstanbul'da bulunan Jean-Marie Angiolello'nun ifadesine bakılırsa, padişahın pek hoşuna gider.

Marcello *[sağ altta]* gibi isimlerin çok başarılı portre çalışmasına imza atmış olmasıydı. Gentile'nin kardeşi Giovanni'nin de (1428-1516) yıldızı bu dönemde parlamaya başlamıştı. Bu başarılı ressam, eserleriyle Venedik resim ekolünün en büyük temsilcileri arasında gösterilecek olan Tziano (1490-1576) ve Tintoretto'ya (1512- 1598) ilham verecekti. Fakat gerek Gentile'den birkaç yaş küçük olması gerekse Jacopo Bellini'nin gayrimeşru bir ilişkisinin sonucunda doğmuş olması nedeniyle, ibre ağabeyinden yana dönmüştü...

Gentile Bellini İstanbul'dan döndükten sonra, kardeşi Giovanni ile birlikte çalışmalarını sürdürecektir *[solda; birlikte yaptıkları "Aziz Markos'un İskenderiye'de Vaaz Vermesi" adlı tablodan detay]* 1507'de de, 80 yaşına yaklaştığı bir dönemde, hayata veda ettiğinde, Venedik'teki Giovanni da Paulo Kilisesi'nde toprağa verilecektir.

Jean-Marie, 18 yaşında iken Türk korsanlarına esir düşmüş ve İstanbul'a getirilerek Fatih'e takdim edilmişti. Fatih, onu Konya valisi ve en sevgili şehzadesi Mustafa'nın hizmetine vermişti.

Jean-Marie şehzadenin ölümü sonrasında, İstanbul'a dönerek ve Fatih'in, Boğdan, Macaristan, Arnavutluk seferlerine katılacaktı...

Fatih'in ölümünden sonra da İstanbul'dan ayrılan Jean-Marie'nin kaleme aldığı 'Türkiye Tarihi' adlı yapıt, Bellini'nin İstanbul'daki yaşamı hakkında en önemli kaynak kabul edilir. Zira yazar da, Bellini ile aynı dönemde İstanbul'da bulunmuş ve büyük ihtimalle Bellini ile görüşme fırsatı bulmuştu...

Fatih, kendi portresinden önce, Bellini'ye bazı saray görevlilerinin resimlerini yaptırır. Bu çizimlerden günümüze, ne yazık ki sadece bir solak yeniçeri ile bir saraylı kadın figürü kalmıştır.

Fatih, Bellini'ye bir ressam olarak, otoportresini yapıp yapamayacağını sormuş ve olumlu cevap alınca da memnun kalmıştı. Bellini'nin otoportresini gören Fatih, ünlü ressama, "Senin fırçanda bir sihir var" diyerek iltifat edecekti...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İstanbul'da Gentile Bellini'nin yaptığı desenlerden bir bölümü de; İmparator Arkadius tarafından, babası I. Theodosius'un Gotlara karşı kazandığı zaferin anısına Arkadius Forumu'na diktirdiği Arkadius Sütunu'nun [sağda] ve bu sütunda yer alan kabartmaların çizimleridir [üstte].

Ayrıca Fatih'in ressama bazı modeller gönderdiği ve önce çizime sonra da modele bakarak, ressama ihsanlarda bulunduğu da anlatılır. Bellini, bu uygulama çerçevesinde meczup bir dervişi de resmetmiştir. Topkapı Sarayı'nın bazı duvarlarının resimlenmesi görevi de Bellini'ye verilmişti.

Bellini, kendine ayırdığı zamanlarda, İstanbul'u gezmekten ve özellikle Bizans döneminden kalan eserleri resmetmekten de geri kalmadı. Böylece, Cerrahpaşa'daki Avratpazarı'nda yer alan ve günümüze ulaşamamış olan Arkadius Sütunu'ndaki motifler bugüne, Bellini'nin çizimleriyle kalacaktı.

Onun çizdiği bu desenler, özellikle o dönemin giyim kuşam ve yaşam tarzını yansıtması açısından, önemli bir kaynak durumundadır. Bellini hakkındaki en kapsamlı çalışmalardan birine imza atan Thuasne ise, bugün Louvre Müzesi'nde sergilenen çizimlerin, aslına sadık kalınarak, 17. Yüzyıl'ın başlarında yapılmış kopyalar olduğunu, asıl çizimlerin kaybolduğunu ifade eder.

Fatih'in portre yaptırma konusundaki ilk girişimi, Bellini'den yaklaşık 20 yıl kadar önce, Veronalı Matteo di Pasti'nin İstanbul'a çağrılmasıyla başlamış; fakat Di Pasti'nin bindiği gemi Venedikliler tarafından ele geçirildiği için, sanatçı İstanbul'a ulaşamamıştı.

Bundan 20 yıl sonra ise, bu kez bir Venedikli, Fatih'in resimlerini yapmak üzere 'Grand Turco'nun (Büyük Türk) başkentine gidecekti...

Bellini'nin Fatih tablosu, bir sanat eseri olmasının dışında, bir belge niteliği de taşır. Ressam, yaşamının son döneminde bulunan ve nikris hastalığı olan padişahı, gayet gerçekçi bir biçimde resmetmiştir. Fatih'in gözlerinin feri sönmüş ve çehresi de epey solgundur. Yüzünden, hastalığının izleri okunabilmektedir.

Ama tablo, padişahın azametini de yansıtmaktan geri kalmaz. Hükümdar her ne kadar sade giysiler içinde resmedilmişse de, profilden yapılmış bu portrenin sağında ve solunda yer alan üç taç, tabloyu bir kudret simgesi olarak öne çıkartır.

Bu üç taç, Fatih'in son verdiği üç büyük devleti yani Bizans'ı, Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ve Karamanoğulları Beyliği'ni simgeler.

Portre padişahın beğenisini kazanmışsa da, kısa bir süre sonra Fatih, Venedikli ressamı büyük iltifatlarla memleketine yolcu eder. Fatih'in bu davranışının nedenleri üzerine, farklı fikirler öne sürülmüştür:

Bellini'nin tabloya hazırlık gravürü

Venedikli ressam Gentile Bellini, 25 Kasım 1480 tarihini taşıyan ve bugün, Londra'da, National Gallery'de sergilenen ünlü yağlıboya 'Fatih' tablosunu yapmadan önce, tabloya bir hazırlık olarak, tahta baskı bir gravür çalışması *[solda]* gerçekleştirir.

Bellini'nin İstanbul'da yapmış olduğu bir Türk kadını deseni.

Bir görüşe göre, bugün dahi esrarını koruyan son seferini, Rodos Şövalyeleri üzerine yapmayı tasarlayan Fatih, sarayında, Papa'ya sadık bir Venediklinin varlığını doğru bulmamıştır.

Bir başka bakış açısına göre de, son yıllarda iyiden iyiye ortaya çıkan güçsüzlüğüne, şahit olunmasını istememiştir.

Ama sonuçta Fatih'in, Venedik Senatosu'na ve Venedik doçuna Bellini için bir teşekkür mektubu kaleme alması ve ressama 250 ekü değerinde bir gerdanlık hediye etmesi, memnuniyetinin bir ifadesi olsa gerek.

Öte yandan, padişahın bununla da kalmayarak, Bellini'ye 'Bey', 'Kont' ya da ressamın bir eserine imza atarken kullandığı 'Şövalye' gibi unvanlar verdiği yönündeki iddiaları ise, ihtiyatla karşılamak gerekir...

Bellini'nin İstanbul'da ne kadar resim yaptığı konusu, ne yazık ki aydınlanabilmiş değildir. Genel görüş, Fatih'in yerine geçen II. Bayezid'in, Topkapı Sarayı içinde yer alan her türlü insan suretini 'günah' olduğu gerekçesiyle, ortadan kaldırttığıdır. Bu resimler bir şekilde pazara düşmüş veya yok edilmiştir.

Bellini'den ünlü Fatih portresi de muhtemelen bu sıralarda Saray'dan çıkarılmıştır. Tablo belki ressam tarafından dönüşü sırasında, belki de bir tüccar tarafından Venedik'e getirilmiştir.

1877-1880 yılları arasında İstanbul'da İngiliz elçisi olan ve aynı zamanda Nemrut Dağı'nı bilim dünyasına tanıtan arkeolog olarak da tanınan Henry Layard, tabloyu 1865'te Venedikli bir koleksiyoncudan satın alır. Tablo, Layard'ın vasiyeti üzerine, 1916'daki ölümünün hemen ardından Londra'daki National Museum'a bağışlanır. ■

Bellini'ye atfedilen 'Fatih ve Şehzadesi' adlı tablo.

Fatih ve Bellini

Fatih Sultan Mehmed ile Ressam Bellini arasındaki ilişkiyi güncel bir Türkçe ile ele alıp incelemiş bir yayın, ne yazık ki yoktu. Ancak Türkiye'de popüler tarihçiliğin kurucusu sayılabilecek Ahmet Refik Altınay'ın imzasını taşıyan 1907 tarihli bir eski yazı kitap mevcuttu. "Fatih Sultan Mehmed ve Ressam Bellini (1479-1480)" adını taşıyan bu yayın, kapağında Ahmet Refik'in adını taşısa da, aslında ressam Gentile Bellini konusunda uzmanlaşmış L. Thuasne'nin bir yapıtıdır. "Gentile Bellini et Sultan Mohammed II / Notes Sur le Séjour du Peintre Vénitien à Constantinople (1479-1480)" adını taşıyan yapıt, 1888 yılında Paris'te Ernest Leroux'nun editörlüğü altında basılmış nüshasının bir çevirisidir. Kitabın bir çeviri olduğu, yalnızca Ahmed Refik'in önsözünde belirtilmiştir. Ancak çeviriyi yaparken Ahmet Refik, *dipnotları* kitaba dahil etmemiştir... L. Thuasne'nin yapıtı, Önder Kaya'nın orijinaline sadık çevirisi ve dipnotlarıyla birlikte, Nisan 2006'da Yeditepe Yayınları arasında çıkacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Şeref Akdik'in İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ndeki 1933 tarihli 'Telgraf Başında' adlı tablosunda, Ankara'daki Mustafa Kemal maniple başında, İstanbul'a ulaşmaya çalışıyor.

Mustafa Kemal'in telgrafçısı

Manastırlı Hamdi Bey'in öyküsü

Manastırlı Hamdi Bey'in adı, tarih kitaplarında, "İstanbul'un işgalini Mustafa Kemal'e bildiren kişi" olarak yer alır, sonra da kaybolur... Oysa Manastırlı Hamdi Bey'in öyküsü uzundur. Bu öykü, birçok kez ölümden dönmüş bir vatanseverin soluk kesici öyküsüdür.

ERTAN ÜNAL

Mustafa Kemal 16 Mart 1920 günü saat 10.00 sıralarında, Ankara Telgrafhanesi'nde, adına geçilen telgraf metnini okurken oldukça düşünceliydi. Bir yanlışlık olup olmadığını anlamak için, metni bir kez daha okudu: "Bu sabah Şehzadebaşı'ndaki Mızıka Karakolu'nu İngilizler bastı. Oradaki askerlerle çarpışarak neticede şimdi İstanbul'u işgal altına alıyorlar. Bilgi için arz olunur. Manastırlı Hamdi."

Mustafa Kemal, bu telgrafın altına, 'Çok acele kolordulara benim imzamla gönderiniz' kaydını yazdı ve görevlilere verdi. Bu sırada Manastırlı Hamdi bilgi vermeyi sürdürüyordu:

"Bizim en güvendiğimiz bir arkadaşımız, yalnız o değil herkes, yani her gelen söylüyor. Şimdi de Harbiye Nezareti'nin işgalini haber aldık. Hatta Beyoğlu Telgrafhanesi'nin önünde İngiliz askerleri olduğunu söylediler. Fakat telgrafhaneyi işgal edip etmeyecekleri meçhuldür."

İstanbul Merkez Postanesi telgrafhanesinden Manastırlı Hamdi Bey, edindiği bilgileri aktarmaya devam ediyor; ama arada bir, yazışma kesiliyordu.

Bu sırada, Harbiye Telgrafhanesi'nden memur Ali de Ankara'yı buldu ve o da bilgi vermeye başladı:

"Sabahki İngilizlerin baskınında altı şehit ve on beş yaralı var. Nezarete giriyorlar. Nizamiye kapısına... Teli kes. İngilizler buradalar."

Mustafa Kemal daha fazla bilgi istiyor ve bekliyordu. İşgal yerel miydi, yoksa bütün İstanbul'u mu kapsıyordu? Silahlı bir karşı koyma olmuş muydu, yoksa bir baskın tarzında mı olmuştu her şey?

Bu sorulara cevap ararken Manastırlı Hamdi Bey olayları aktarmaya devam ediyordu:

"Paşa Hazretleri, Harbiye Telgrafhanesi'ni de İngiliz deniz askerleri işgal edip teli kestiği gibi, şimdi bir taraftan Tophane'yi işgal ediyor diğer taraftan da zırhlılardan asker çıkarıyorlar. Durum vahimleşiyor efendim. Sabahki çarpışmada 6 şehit ve 15 yaralımız vardır. Paşa hazretleri emirlerinizi bekliyorum..."

Durum apaçık ortadaydı. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İstan-

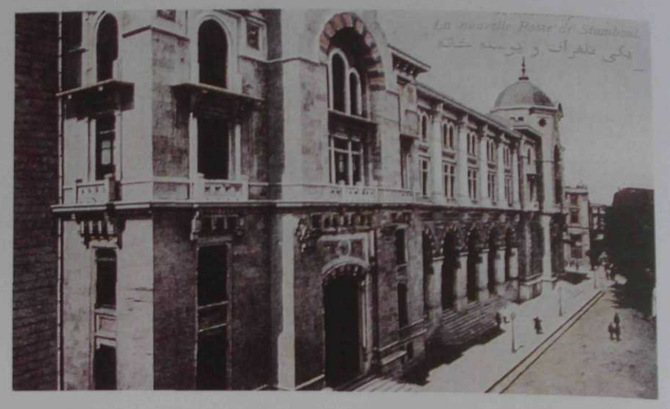

13 Kasım 1918 günü, işgal güçlerine ait zırhlılar İstanbul limanında demirlediler [altta]. Manastırlı Hamdi Bey [solda] 1920 yılının ortalarında, Mudanya üzerinden Ankara'ya geçmeye çalıştığında, Mudanya, Yunan işgali altındaydı [en altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İstanbul'daki Büyük Postane'nin dönemin bir kartpostalındaki görüntüsü [sağda]. Bugün PTT Müzesi olarak hizmet veren Büyük Postane'de, Manastırlı Hamdi Bey'in kullandığı telgraf cihazı [sağda] titizlikle korunduğu gibi, çalıştığı oda da aynen muhafaza ediliyor [en sağda].

bul'u yarı örtülü işgal altına alan düşman, gittikçe güçlenen milliyetçi akımları söndürmek, vatanseverlere gözdağı vermek için kenti, hem de kan dökerek tam anlamıyla işgal ediyor, bütün stratejik noktalar düşman eline geçiyordu.

Dışarıda düşman askerleri kol gezerken büyük bir cesaretle görevini sürdüren Manastırlı Hamdi Bey yeniden devreye girdi:

"Sabahleyin bizim askerler uykuda iken İngiliz deniz erleri karakola gelip işgal etmişler. Askerimiz uykudan şaşkın kalkınca çarpışmaya başlanıyor. -Bu bilgi yanlış aktarılmıştır. Şehzadebaşı Karakolu'nda çarpışma olmamış, askerler uyurken şehit edilmiştir.- Neticede bizden 6 şehit, 15 yaralı olup, bunun üzerine tasavvur ettikleri melanete başlayıp hemen zırhlılarını rıhtıma yanaştırarak Beyoğlu cihetini ve Tophane'yi, sonra bir taraftan da Harbiye Nezareti'ni işgal etmişler."

"Hatta şimdi ne Tophane ne de Harbiye Telgrafhanesi'ni bulmak kabil oluyor. Şimdi de haber aldığıma göre, Derince'ye kadar işgal genişliyormuş efendim."

Mustafa Kemal, hattın kesilmesinden endişe ederek Manastırlı Hamdi Bey'e şu talimatı verdi:

"Hamdi oğlum, benim imzamı kullanarak Edirne'ye Cafer Tayyar Bey'e, Bandırma Kolordu Komutanı Yusuf İzzettin Paşa'ya, İzmir Kumandanlığı'na vaziyeti haber ver. Sonra da durumu bana bildir..."

Kısa bir süre sonra Manastırlı Hamdi Bey, emrin yerine getirildiğini bildiriyordu ki, hat kesildi ve bir daha da haber alınamadı...

Ne olmuştu? Büyük Postane de işgal mi edilmişti? Ya Manastırlı Hamdi Bey; o da görev başında, Mustafa Kemal'in emrini yerine getirirken mi yakalanmıştı? İngilizler, milletvekillerinden kimseyi tutuklamış mıydı?

Mustafa Kemal, bu soruların cevabını daha sonra alacak, İngilizlerin kentte Kuvayı Milliye taraftarlarını topladığını, ayrıca Meclisi Mebusan'a giderek Kara Vasıf ve Rauf (Orbay) beyleri tutuklandığını öğrenecekti. Ama Manastırlı Hamdi Bey'den hiçbir haber yoktu...

16 Mart 1920 günü İstanbul'un işgalini, günümüz de-

İşgal yıllarında Büyük Postane'nin telgraf odası [sağda].

Millî Mücadele tarihine eklenecek bir yaprak

Kahraman telgrafçı Manastırlı Hamdinin "Son Posta"ya anlattıkları

Dün çıkan kısmın hülâsası

yimiyle 'canlı yayın' yaparcasına, an be an Mustafa Kemal'e bildirerek tarih sahnesine çıkan, ancak yaşamının bundan sonrası çoğumuzca pek bilinmeyen Manastırlı Hamdi kimdir?..

Bu konuda en ayrıntılı bilgiyi, ölümünden 4 yıl önce, 1941'de kendisiyle Son Posta gazetesi adına söyleşi yapan Nusret Safa Coşkun vermekteydi. Bu röportaj aynı zamanda Mustafa Kemal ile Manastırlı Hamdi Bey'in -telgraf yoluyla da olsa- 16 Mart 1920 günü tanıştıkları iddiasını çürütmekte, aradaki tanışıklığın, 1919 yılında başladığını ortaya koymaktadır.

Hamdi Bey, lakabından da anlaşılacağı gibi, Manastırlıdır. 1891'de Manastır'da doğmuş, babasının varlıklı oluşu sayesinde iyi bir eğitim görmüş, 1911'de de Dere-i Bala kasabasında telgraf memurluğuna başlamıştı. Ancak 1912'de Sırpların Manastır'ı işgali, diğer Türkler gibi, Hamdi Bey ve ailesinin dingin yaşantısına son vermiş, Sırpların Türklere olumsuz davranışı ve bitmek tükenmek bilmeyen eziyetleri nedeniyle, aile İstanbul'a göç kararı almıştı.

Aile reisi Ahmet Efendi,

Bir İngiliz birliğinin, işgal yıllarında, mızıka bando eşliğinde, o günkü adıyla Cadde-i Kebir'den geçişi [üstte]. İşgalin ilk günü İngiliz askerleri, Şehzadebaşı'ndaki karakolu basarak 6 Türk askerini şehit etmişlerdi [solda]. 1941 yılında, Son Posta gazetesinde Nusret Safa Coşkun, Manastırlı Hamdi Bey ile uzun bir söyleşi gerçekleştirmiş [solda, en üstte], işgal İstanbul'u günlerinde Manastırlı Hamdi'nin Mustafa Kemal'le görüşmelerini ortaya koymuştu.

İhsan Bey'in 'Pere' soyadını alışı

Manastırlı Hamdi Bey'in görevine son verilmesinin ve işgal günlerinin getirdiği ilk bocalamaların ardından, İstanbul'da birbirinden bağımsız çalışan gizli telgraf merkezleri oluşturuldu. Vatansever telgrafçıların ölümü göze alarak çalıştıkları bu merkezlerin en faali, o zamanki adıyla 'Merkez Postanesi'nin (Büyük Postane) bodrumunda idi. Kurucusu ise, merkezin telgraf müdürü İhsan (Pere) Bey'di *[solda]*. Kapısında silahlı İngiliz nöbetçilerinin beklediği Büyük Postane'ye geceleri arka taraftan, küçük bir kapıdan parola vererek giriliyor, fitili iyice kısılmış gaz lambasının sönük ışığı altında, Ankara'ya haber geçiliyordu. İhsan Bey telgraf bağlantısını 'Pe-Re' şifresiyle açtıktan sonra, karşıdan mukabil şifreyi soruyordu. Olumlu cevabı alınca günün önemli haberlerini peş peşe Ankara'ya akıtıyordu. Ancak İngiliz istihbaratı bu gizli merkezi öğrenecek ve İhsan Bey de Süleymaniye'deki evini bir verici telgraf merkezi haline dönüştürecekti. İkinci 'Pe-Re' hattının yapımında, evdeki telefondan faydalanıldı. Gece telefon sökülüyor, hat ucuna bağlanan bir pille makine çalıştırılıyordu... İhsan Bey'in alacağı soyadı da, bu evde de kullanılan 'Pe-Re' şeklindeki açılış şifresi olacaktı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İstanbul'un işgali günlerinden bir görüntü: Kentin Anadolu yakasında Kadıköy kıyılarında çadırlı bir İngiliz ordugâhı [sağda].

FOTOĞRAF: SERTAÇ KAYSERİLİOĞLU ARŞİVİ

Manastır'daki geniş topraklarını ve evini bırakarak eşi Habibe, kızı Münevver ve oğlu Hamdi Bey ile birlikte yola çıktı.

Aile sıkıntılı ve uzun bir yolculuktan sonra Üsküdar'ın Tabaklar Mahallesi'nde bir ev bularak yerleşti. Bir süre yanlarındaki para ile idare ettiler. Ama sonra Ahmet Bey'in hastalanıp ölmesi, kızının da gelin gitmesi, Manastırlı Hamdi Bey'i evin geçim sorunu ile yüz yüze getirdi.

Manastırlı Hamdi Bey, günlerce iş aradıktan sonra, 1919'da İstanbul Merkez Postanesi'nde (Bugünkü Büyük Postane) telgraf memuru olarak göreve başladı. İş ahlakı, dürüstlüğü, çalışkanlığıyla kısa sürede kendini herkese sevdirdi.

O sırada ülke kaos içindeydi. Osmanlı ve müttefikleri yenilmişti; 30 Ekim 1918'de de Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra, İtilaf devletlerinin savaş gemileri, İstanbul limanına gelip demirlemişlerdi...

İstanbul'un işgaline İngilizlerin yanı sıra Fransız kuvvetleri de katılmıştı: Çırağan Sarayı'nın kalıntıları arasında hatıra fotoğrafı çektirmiş bir grup Fransız subayı [sağda].

1919'un sıcak bir Temmuz gecesi, Manastırlı Hamdi Bey nöbetteydi. Birden makinenin çalışmaya başladığını, Erzurum'un İstanbul'u aradığını fark etti. Hemen cevap verdi. Karşıdan, "İsmin ne?" sorusu geldi. Bu soruyu cevaplandırdıktan sonra, "Ben Mustafa Kemal" karşılığını duyunca çok şaşırdı. Manastırlı Hamdi Bey, Çanakkale Savaşları'ndaki Anafartalar komutanını çok iyi tanıyordu...

Mustafa Kemal, Yıldız ile görüşmek istiyordu. Ancak bu konuda kendilerine kesin uyarı yapılmıştı. Müdüre danışmadan bu tür istekler cevaplandırılmayacaktı. "Bir dakika Paşam" mesajını çekerek müdürün yanına gitti. Ama müdür bu isteği hem de kızgınlıkla, olumsuz karşıladı.

Hamdi Bey dönüp Mustafa Kemal'e durumu bildirdi; ama bu arada bir çözüm de buldu: "Paşam, müdür Yıldız'ı bağlamama muhalefet ediyor. Bana yazdırınız. Ya emniyetli bir adamla gönderirim ya da kendim götürürüm..."

Mustafa Kemal Paşa ısrar etmedi ve Ayan Meclisi'nden Fuat Paşa'ya verilmek üzere, mesajını yazdırdı. Paşa bu telgrafında, ülkenin yönetimini kendi eline aldığını, İstanbul Hükümeti ile ilgisini kestiğini bildirdi. Sadrazamın da görevden çekilmesini istedi.

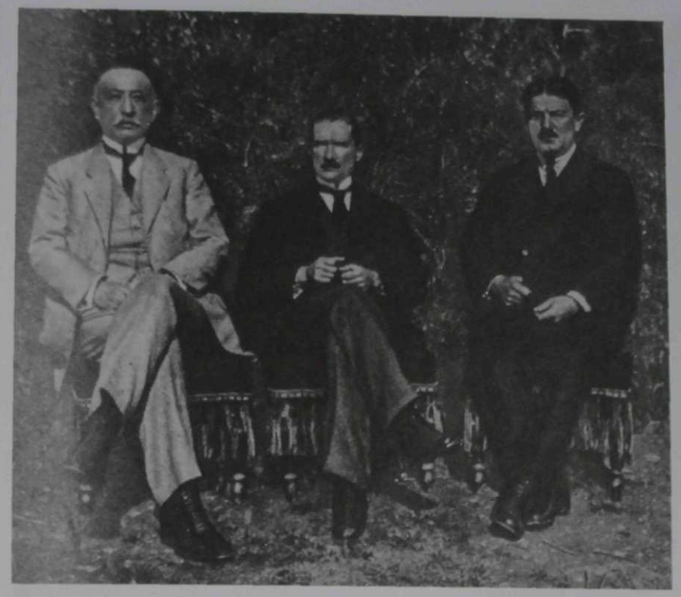
Manastırlı Hamdi Bey, Mustafa Kemal ile işte böyle tanışmıştı. Mesajını da bizzat kendisi götürüp Fuat Paşa'ya verdi. Cevabı da Paşa'ya aktardı. O günden sonra da, aralarında ilginç bir ilişki oluştu: Manastırlı Hamdi, İstanbul'da ne olduysa gizlice Paşa'ya aktarıyordu. Mustafa Kemal Paşa onun bu hizmetinden çok memnundu.

Temmuz 1919'da başlayan bu görüşmeler 16 Mart 1920 gününe kadar sürdü ve o gün birden kesildi. Paşa ile maiyeti, bu durumu postanenin işgal edilmiş olmasına bağladılar; ama işin aslı öyle değildi.

Manastırlı Hamdi Bey, Mustafa Kemal'in talimatlarını yerine getirmek için önündeki kağıtlara yazmış, bu sırada nöbeti devredeceği arkadaşı da yanına gelmişti.

Bu kişi Padişah yanlısı, arkadaşları arasında sevilmeyen bir insandı. Nitekim masaya bir göz atıp Mustafa Kemal'in adını görünce, hemen ortadan kaybolmuştu... Manastırlı Hamdi Bey de yaptığı hatanın farkına varmıştı. Bu kağıtların amirinin eline geçmesi, kendisi için bir idam hükmü demekti. Bir an bile tereddüt etmeden kağıtları yırtıp yemeye başladı.

Sivas Kongresi günlerinde, Mustafa Kemal, Bekir Sami Bey ile Rauf Orbay'ın arasında [solda].

Birkaç dakika sonra kapı açıldı, içeri nöbeti devredeceği kişiyle birlikte tanımadığı bir şahıs girdi. Manastırlı Hamdi Bey'e adını, görevini sorduktan sonra kendini tanıtarak 'Umum Müdür' olduğunu söyledi ve "Mustafa Kemal'in telgrafını ver..." diye bağırdı.

Manastırlı Hamdi Bey ise, soğukkanlılığını koruyarak böyle bir telgraf olmadığını söyledi. Umum Müdür ve ihbarcı masanın üstünü alt üst ettiler, çekmecelere baktılar, hiçbir şey yoktu.

Manastırlı Hamdi Bey'i suçlayacak ne bir delil vardı, ne de bir iz... Buna rağmen birkaç dakika sonra Manastırlı Hamdi Bey'e görevine son verildiği tebliğ edildi.

Hiç beklemediği anda işsiz kalan, ancak canını kurtardığı için buna da şükreden Manastırlı Hamdi Bey, kesin kararını vermişti: İstanbul'da yapacak hiçbir şey kalmamıştı. Ankara'ya gidecek, Mustafa Kemal'in emrine girecek, gerekirse bu vatan için canını verecekti.

Üsküdar'daki annesini kız kardeşine emanet ettikten sonra Hamdi Bey, Anadolu'ya geçmek isteyen vatanseverlere yardımcı olduğunu öğrendiği Paşabahçe gemisi kaptanıyla görüştü.

Paşabahçe gemisi Mudanya'ya çalışıyordu. Yunan işgali altında olmasına rağmen, Mudanya'dan Ankara'ya gitmek mümkün olabilirdi. Ge-

Heyet-i Temsiliye üyeleri Ankara'ya geldiklerinde Ziraat Mektebi'nde kalmışlar ve Hamdi Bey'in [sol üstte] çalışacağı telgrafhane de bu bina içinde yer almıştı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İnönü savaşları sırasında Türk topçuları [üstte].

miye ateşçi olarak giren Hamdi Bey, bir aksilik olmadan Mudanya'ya ulaştı.

Mudanya Yunan askeri kaynıyordu. Dikkati çekmemeye çalışarak bir vasıta ile Bursa'ya geçen Hamdi Bey, buradan Mustafa Kemal'e telgraf çekerek kaçak olarak Bursa'ya geldiğini, emirlerini beklediğini bildirdi.

Ama buraya kadar iyi giden şansı sanki birden yüz çevirmişti: Bursa'da Paşa'dan gelecek cevabı beklerken "Mustafa Kemal'in casusu" olduğu gerekçesiyle yakalandı ve İngilizlere teslim edilmek üzere bir vapurla İstanbul'a gönderildi.

Manastırlı Hamdi Bey, yol boyunca kaçmak için çare arayıp durdu. Bu gidişin sonu ölümdü. İngilizler daha önce yaptıkları açıklamalarda Mustafa Kemal'e yardım ve yataklık yapanların idam cezasına çarptırılacağını açıklamışlardı...

Gemi akşam saatlerinde İstanbul limanına vardığı zaman, Manastırlı Hamdi beklediği fırsatı buldu. Mürettebat yük ve yolcu indirmeyle meşgul iken, geminin arkasına giderek kendisini iskeleye fırlattı.

Daha sonra uçarcasına koşmaya başladı. Kurtulmuştu. Son vapurla Üsküdar'a, annesinin evine gitti. Annesi, hayatından umut kestiği Hamdi Bey'i karşısında sağ salim görünce çok sevindi.

Bu arada, Hamdi Bey'in bilmediği gelişmeler olmuştu. Mustafa Kemal, Manastırlı Hamdi Bey'in tutuklandığını öğrenir öğrenmez gemiden çıkarılması için 56. Fırka Komutanı Bekir Sami Bey'e telgraf çekmiş, Bekir Sami Bey girişimde bulunduğu zaman geminin Mudanya'dan ayrılmış olduğu anlaşılmıştı.

Bunun üzerine İstanbul'daki gizli teşkilatla temasa geçilerek Manastırlı Hamdi Bey'in Anadolu'ya kaçmasına yardımcı olunması istenmişti.

Manastırlı Hamdi, birkaç gün dinlendikten sonra Kuvayı Milliye'nin İstanbul'daki gizli teşkilatının da yardımıyla, yine Mudanya'ya gidecek bir gemi buldu.

Geminin ihtiyatlı kaptanı onu kiraz küfelerinin arasındaki bir küfeye gizledi, üstünü de küfelerle örttü. Her an geri çevrilme endişesi içinde, ama olaysız bir yolculuktan sonra, Mudanya'ya ayak basan Hamdi Bey, yine 56. Fırka Komutanlığı'na gitti. Fırka'nın komutanı Bekir Sami Bey valiyle birlikte Eskişehir'e gitmişti. Komutan Vekili Hüseyin Avni Bey, bir araba tahsis ederek yola çıkmasını sağladı.

Yolda Hamdi Bey, Eskişehir'den dönmekte olan Bekir Sami Bey ile karşılaştı. Bekir Sami Bey, Mustafa Kemal'in gönderdiğini söyleyerek bir zarf içinde, kendisine 250 lira verdi ve Ankara'da beklendiğini bildirdi.

Bilecik üzerinden trenle Ankara'ya ulaşan Manastırlı Hamdi, geçici olarak Ziraat Okulu'nda yer alan Heyeti Temsiliye Karargâhı'na gitti; Mustafa Kemal'in çalıştığı odaya alındı. Odada, ayakta duran iki kişi vardı: Biri üniformalı, diğeri sivil giyimliydi. Manastırlı Hamdi Bey, ikisini de tanımıyordu.

Acaba bunlardan hangisi Mustafa Kemal idi?.. Mustafa Kemal, onun bu düşüncelerini anlamış gibi, ona doğru bir adım attı ve elini uzatarak "Hoş geldin oğlum" dedi. Daha sonra İsmet Paşa'ya dönerek: "İşte kahraman çocuğumuz Manastırlı Hamdi. Büyük hizmetlerini gördük. Sevgimize layıktır" dedi.

Mustafa Kemal, daha sonra onu oturtarak başından geçenlerin öyküsünü dinledi. Yemeğe alıkoydu. Yemekten sonra karargâhta kendisi için bir telgrafhane kurulmasını istedi.

Manastırlı Hamdi bu isteği yerine getirerek Mustafa Kemal'in telgrafçısı oldu. Paşa'nın büyük önem taşıyan mesajları, hep onun maniplesinden yurda dağılıyor, yine vatanseverlerin mesajları buraya geliyordu...

İsmet Paşa, Batı Cephesi Komutanlığı'na atandığı zaman karargâhı için bir telgrafçı gerekmişti. En uygun aday da Manastırlı Hamdi Bey'di. İsmet Paşa bu isteğini Mustafa Kemal'e ilettiği zaman, "Ben Hamdi'ye karışmam, o istediği şekilde çalışır, gönlünü edebilirsen götür" cevabını verdi. Manastırlı Hamdi Bey de İsmet Paşa'ya hayır diyemedi.

Kurtuluş Savaşı'nın dönüm noktaları arasında sayılan I. ve II. İnönü zaferlerinin müjdesini, top sesleri arasında, karargâhtan Ankara'ya ulaştıran, Manastırlı Hamdi Bey olmuştu.

Meclis Başkanı Mustafa Kemal'in kutlama mesajını da, alıp İsmet Paşa'ya ulaştıran yine Manastırlı Hamdi Bey idi...

Türkiye Cumhuriyeti'nin

Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, 18 Şubat 1931 günü Konya Hükümet Konağı'ndan çıkarken [üstte]: Gazi, Konya'ya her gelişinde Manastırlı Hamdi Bey'le mutlaka görüşürdü.

İsmet (İnönü) Bey, Batı Cephesi Komutanlığı'na atandığı günlerde karargâh subayları ve yazar Halide Edib ile birlikte [solda].

'Nutuk'taki teşekkür...

Mustafa Kemal, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın 1927'de, 15-20 Ekim tarihleri arasında yapılan ikinci kongresinde, o dönemde 'Büyük Nutuk' diye adlandırılan söylevini okur *[altta]*. Nutuk'ta Gazi, İstanbul'un işgalini anlattıktan sonra, kendisine bu acı olayı bildiren telgrafçı Manastırlı Hamdi Bey'e şöyle teşekkür eder: "Bu hamiyetli ve cesur Manastırlı Hamdi Efendi olmasaydı İstanbul'da geçen bu acı olayları öğrenmek için, kim bilir ne zamana kadar bekleyip duracaktık. İstanbul'da bulunan nazır, milletvekili, komutan ve teşkilatımız adamları içinden, bir kişinin çıkıp da, zamanında bize haber vermeyi düşünememiş olduğu anlaşılıyor. Demek ki hepsini heyecan ve çarpıntı kaplamıştı. Bir ucu Ankara'da bulunan telin İstanbul'da bulunan ucuna yanaşamayacak kadar şaşkın bir duruma gelmiş oldukları yargısına varmak, bilmem ki doğru olur mu? Telgraf memuru Hamdi Efendi sonradan Ankara'ya gelerek karargâhımız telgraf memurluğu yapmıştır. Kendisine borçlu olduğum teşekkürü, burada açıkça söylemeyi millî ve vatan görevlerinden sayarım."

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1983'te 'Telgrafçı Manastırlı Hamdi Bey' anısına basılmış bir pul [altta].

Hamdi Bey'in kızı Emel Çardak:

'O ünlü telgrafı ilk kez babam okudu'

Manastırlı Hamdi Bey, İnönü zaferlerinin ardından Mustafa Kemal'in İsmet Paşa'ya çektiği kutlama telgrafını da, Batı Cephesi Komutanlığı'nda maniple başında, ilk okuyan kişiydi.

ERTAN ÜNAL

Manastırlı Hamdi Bey'in üç çocuğundan Emel Çardak, İstanbul, Bakırköy'de hatıralarıyla baş başa yaşıyor; bugün 75 yaşında olmasına rağmen, belleğindeki anılar canlılığını koruyor.

Babasının güleç yüzü, hoş sohbeti, etrafa yayılan neşesi, yardımseverliği, kimi akşamlar bir kadeh içki ve annesinin udu eşliğinde Rumeli türkülerini yürekten hissederek söylemesi... Hepsi, hepsi; o günlerde çocuk yaşta olmasına rağmen, belleğine kazınmış.

"Babam hiçbir zaman yaptıklarıyla övünmedi" diye söze başlıyor Emel Hanım... "Atatürk'e, devrimlerine hayrandı. Onunla dostluğu 1938'e, yani ölünceye kadar sürdü. Mütevazı bir insandı, Kendisini tanımayan ya da ilk kez tanışanlar 'Savaşta ne yaptınız?' diye sorduklarında, sadece 'Görevimi' cevabını verirdi."

Emel Hanım, babasının öyküsünü bize aktarmayı şöyle sürdürüyor:

"Bize anlattıkları arasında en ilginci, Ankara'da Atatürk ile tanışması ve onun sofrasında, dönemin önemli kişileriyle yemek yemesinin öyküsüdür..."

Mustafa Kemal ile tanıştığında, Hamdi Bey'in dizleri 'heyecandan tutmuyor' imiş: "Üst baş zaten eski; günler süren yolculuğun etkisiyle iyice yıpranmış; üzerinde, kiraz küfesine saklanarak yaptığı vapur yolculuğunun izleri bile duruyor!"

Babasının Mustafa Kemal ile bir an önce tanışabilmek için, kıyafetine 'boş verdiğini' vurguluyor Emel Hanım...

Mustafa Kemal, Manastırlı Hamdi'yi yemeğe alıkoyuyor. Emel Hanım'dan devamını dinleyelim:

"Sofraya her gelen babamı görünce şaşırıyor, sanki 'Aman değmesin' der gibi, uzağından geçiyorlar. Ama hepsinde de bir merak!.. Kim bu üstü başı dökülen genç adam? Neden Paşa, başköşeye oturtmuş bu adamı? İyi de Ata'nın huzuruna böyle de çıkılmaz ki diye düşünürlerken, bu durum Atatürk'ün dikkatini çekmiş olmalı ki, 'Efendiler,' diyor; 'Şu yaklaşmak istemediğiniz kişiyi tanıyor musunuz?.. Bu kahraman adam, Manastırlı Hamdi'dir. Pek azımızın görebildiği büyük hizmetler yapmıştır. Kendisine hürmet ve muhabbet borçluyuz.' O zaman sofradakiler adeta ayaklanıp, dilleniyorlar. 'Hoşgeldiniz' sözleri birbirini izliyor..."

"Demek ki," diyor Emel Çardak, "Atatürk babamın yaptıklarını daha önce çevredekilere anlatmış ki, 'Manastırlı Hamdi' der demez, herkes ismen tanıyor."

Manastırlı Hamdi Bey, Batı Cephesi Komutanlığı'nda görev yaptığı döneme ilişkin iki anısını da aktarmış çocuklarına:

"I. ve II. İnönü zaferlerini Ankara'ya Atatürk'e müjdeleyen telgrafları çekerken heyecan ve sevinçten elleri titriyormuş. Atatürk'ün İnönü'ye çektiği o ünlü kutlama mesajını da, sevinç gözyaşları içinde, yine babamız almış. Hani şu, 'Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus (ters dönmüş) talihini de yendiniz' sözlerinin yer aldığı telgraf... Böyle anlar anlatılamaz, yaşanır derdi."

Manastırlı Hamdi Bey, savaş bitip Cumhuriyet ilan edildikten sonra, terfi ettirilerek, Akşehir telgraf memurluğuna atanıyor. Orada iki yıl görev yaptıktan sonra, Ankara Yenişehir Postanesi Müdürü oluyor.

Bu arada sağlığı bozuluyor. Bir süre tedavi gördükten sonra, kendi isteğiyle Konya İstasyonu'na birinci sınıf memur olarak atanıyor ve bu görevdeyken de emekli oluyor.

Hamdi Bey, bu arada Konyalı öğretmen Nesibe Hanım ile evleniyor; bu evlilikten Cenan, Emel ve Cantez adlarında ikisi erkek, biri kız üç çocukları oluyor.

Emel Hanım, Konya'ya yerleşen ailenin, geçim sıkıntısı çektiğini vurguluyor: Anneleri Nesibe Hanım, çocuklarına bakabilmek için, öğretmenliği bırakıyor ve Manastırlı Hamdi Bey de emekli olunca, aylığı azaldığı için, kıt kanaat geçiniyorlar.

Bu arada Hamdi Bey'in ciğerlerini de hastalık kemiriyor:

"İşte o zaman ayrılık günleri başladı. Babam, kış aylarında tedavi için İstanbul'a hastaneye gidiyor, yaz aylarında ise, yanımıza geliyordu. Her gelişinde onu biraz daha çökmüş, biraz daha zayıflamış buluyorduk."

Emel Çardak, göz pınarlarında beliren iki damla yaşı silerken, "9 Aralık 1945 günü onu kaybettik; mezarı Konya'dadır" diyor. ■

FOTOĞRAF: ECE YILDIRIM

Manastırlı Hamdi Bey, uzun süren tedavisi için geldiği İstanbul'da hastane bahçesinde [sağda].

Manastırlı Hamdi Bey'in kızı Emel Çardak [üstte]. Emel Hanım'ın eşi öğretmen Muttalip Çardak, Manastırlı Hamdi Bey'in anılarını derleyerek kitaplaştırmış ve unutulmamasını sağlamıştı [solda].

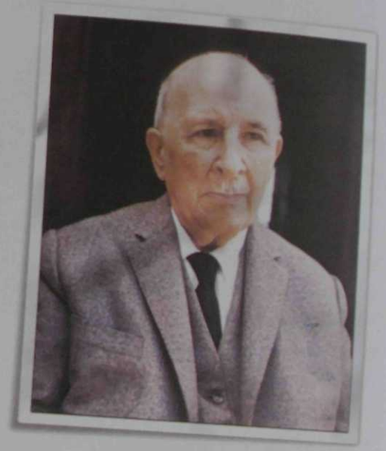
http://groups.google.com/group/merakediyorum

Cumhuriyet dönemi tarihçileri / 3

Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı

Belge kullanan tarihçi

Arşiv malzemesi kullanarak belgeleri eserlerinde işleyen ilk tarihçilerimizden İsmail Hakkı, Türkçe'ye en ayrıntılı ve güvenilir 'Osmanlı Tarihi'ni de kazandırmış; Türkiye'de modern tarihçiliğin kurucuları arasında yer almıştır.

FAHAMEDDİN BAŞAR

Cumhuriyet döneminde yetişmiş olan tarihçilerimizden birisi de Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'dır. Bırakmış olduğu eserleriyle gerek ülkemizde ve gerekse yurtdışında çok tanınmış olan Uzunçarşılı, 88. yaş günü hediyesi olarak kendisine takdim edilmiş olan "Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan" (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1976) adlı eserde bulunan hal tercümesine göre, 1888'de İstanbul Eyüb'te doğdu.

Babası, Uzunçarşılı Mehmed Lâtif Efendi, annesi Ratibe Hanım idi. İlköğrenimini Nişancı Mahalle Mektebi'nde ve Eyüb'de İplikhane İlkmektebi'nde gördükten sonra Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi'ne girmiş, iki yıl sonra Bayezid Merkez Rüştiyesi'ne nakletmişti.

1904'te Rüşdiye'yi bitirerek aynı yıl Mercan İdâdisi'ne kaydolan Uzunçarşılı, buradan 1325 Mâlî yılında (1909-1910) mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Şubesi'ne kaydolan hoca, o zaman şimdiki gibi çeşitli bölümleri olmayan bu fakültede, Ahmed Midhat Efendi, Abdurrahman Şeref Bey, Ali Ekrem Bey, Mehmed Âkif Bey, İzmirli İsmail Hakkı Bey, İzmirli Ziyaeddin Efendi, Hüseyin Daniş Bey, Şehbenderzâde Hilmi Bey, Ahmed Hikmet Bey,

İsmail Hakkı'nın İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Şubesi'ne girdiği yıllarda, Ahmed Midhat Efendi [sağ üstte] gibi ünlü isimler, burada hoca idiler. Genç İsmail Hakkı'nın İdadî hocası olarak çalıştığı Kütahya'dan bir görünüm [sağda].

Hamdullah Suphi Bey gibi dönemin kıymetli hocalarından dersler gördü.

Kendisi daha çok tarihe ilgi duyuyor, tarihçi olmak istiyordu. Nitekim 1912'de Darülfunun Edebiyat Şubesi'ni bitirdikten sonra, 600 kuruş maaşla Kütahya İdadîsi tarihcoğrafya muallimliğine tayin edildi.

Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, kendisinin ifade ettiği gibi, daha idadîde öğrenci iken, hoca olup kürsüde ders anlatmayı hayal ediyordu. Artık hayali gerçek olmuştu. Kütahya İdadîsi'nde tarih hocası idi.

Burada sekiz yıl kalan Uzunçarşılı, Millî Mücadele başladığı zaman mektep tatilinden yararlanarak Kuva-yi Seyyare'de fahrî hizmet etmiş, raportörlük yapmıştı.

Kütahya'da bulunduğu süre içinde şehrin tarihine ait toplamış olduğu notları 'Kütahya Şehri' (1932) adıyla Maarif Vekâleti tarafından yayınlanmış ve bu hizmetlerinden dolayı Kütahya Meclis-i Umumîsi kendisine 'Kütahya Fahri Hemşehriliği' ünvanını vermişti.

Fakat Uzunçarşılı hoca 8 yıl kadar yaşadığı bu şehirden ayrılmak zorunda kaldı. 30 Temmuz 1921'de Kütahya'nın Yunan kuvvetleri tarafından işgali üzerine, oradan önce Eskişehir'e ve sonra Ankara'ya giden Uzunçarşılı, 1922'nin Ocak ayında, yeni Türk hükümeti tarafından bu sefer bin beş yüz kuruş maaşla Trabzon Sultanîsi tarih muallimliğine tayin olundu.

Ancak İnebolu yolu ile yeni görev yerine gitmek üzere Kastamonu'ya gelen Uzunçarşılı, burada bir süre kalmış ve Millî Mücadele'nin destekleyicisi olan 'Açık-Söz Gazetesi'ne 'Muallim İsmail Hakkı' imzasıyla makaleler yazmaya başlamıştı.

Bu sırada Kastamonu'ya yeni tayin olunan vali Rafet Bey, gazetede yayımlanan şehrin tarihine ait makalelerini ve

1920'lerin Kastamonu'su [üstte] ve İsmail Hakkı'nın da çalıştığı Kastamonu Lisesi [en üstte]. Mehmed Âkif Bey [solda, ortada]. Yıl 1923: İsmail Hakkı Bey, Balıkesir Lisesi Müdürü ve tarih hocası iken [solda, en üstte]. Eskişehir yakınlarında Yunan topçuları [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Genç İsmail Hakkı, Kütahya İdadîsi'nde tarih hocası iken [sağda] ve 1925'te Balıkesir'e Maarif Müdürü tayin edildiğinde [sağ altta]: Fes atılmış, kalpak giyilmiş...

bilhassa eski valiler hakkında yazdığı yazıyı çok beğendiği için, İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Kastamonu Sultanîsi'nde tarih muallimi ve üçüncü muavin olmasını teklif etmiş ve hoca da bunu kabul ederek Trabzon'a gitmeyip burada göreve başlamıştı.

Bu sırada hem hocalık yapıyor ve hem de tarihî konulardaki araştırmalarını gazetedeki köşesinde yayımlıyordu.

Ancak hoca, Kastamonu'da 10 ay kadar kaldı ve aynı yılın Eylül'ünde tekrar Kütahya Sultanîsi'ne, ama bu sefer müdür olarak tayin edildi.

Fakat bu görevine de gidemedi. Bu defa, Balıkesir Milletvekili Vehbi Bey (Bolak) ve arkadaşlarının ricalarıyla Karesi (Balıkesir) Lisesi müdürlüğüne tayin olundu. 1924'te ise, Karesi Maarif (Milli Eğitim) Müdürü oldu.

Balıkesir'de bulunduğu sırada da araştırmalarını sürdüren Uzunçarşılı, 'Karesi Lisesi Salnâmesi', 'Karesi Vilâyeti Tarihçesi' ve 'Karesi Meşahiri' isimlerini taşıyan eserler yazdı.

Onun Balıkesir'e yaptığı bu hizmetler Meclis-i Umumî kararıyla 'Vilâyet Fahrî Hemşehriliği' ile ödüllendirilmişti. Uzunçarşılı 1925'te Maarif Vekâleti müfettiş-i umumîliğine tayin olundu.

1926'da Maarif Vekâleti ilk tedrisat umum müdürü ve sonra tekrar müfettiş oldu. 9 Ekim 1927 tarihinde ise, Balıkesir milletvekili seçildi.

1932'lerin Millî Eğitim Bakanı Reşit Galib Bey [sağda]. 1940'ların Maarif Vekili Hasan Âli Yücel [en sağda].

Böylece tarihçi İsmail Hakkı Uzunçarşılı artık siyasete girmiş, devlet adamı olmuştu. Ancak o, devlet adamlığından çok, ders anlatmayı seven bir hoca ve daima araştırma yapan bir ilim adamı idi. Balıkesir mebusu olarak Ankara'da bulunduğu dönemde de araştırmalarına ve tarih hocalığına devam etti. Reşit Galib Bey'in Maarif Vekilliği sırasında, 1932'de, Atatürk'ün emriyle milletvekilliği ile beraber İstanbul Dârülfünunu Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde müderris olarak ders vermeye başladı.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, 1933 Üniversite Reformu'ndan sonra da, bu sefer Ordinaryüs Prof. olarak Edebiyat Fakültesi'ndeki görevine devam etti.

Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı bir yandan milletvekili olarak Ankara'da bulunuyor, diğer yandan da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Anadolu Selçukluları, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerine ait dersler veriyordu.

Üniversitedeki hocalığı yanında yaptığı çok sayıdaki ilmî çalışmalar dolayısıyla en yüksek akademik paye olan 'Ordinaryüs Profesör' unvanını almıştı. İsmail Hakkı Uzunçarşılı aynı zamanda Anakara'da yeni kurulan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde de hocalık yapıyordu.

Nitekim o, 1935'ten itibaren, her ayın ilk iki haftası İstanbul'da, diğer iki haftasında Ankara'da ders vermekteydi. İstanbul'da bulunduğu zaman boş vakitlerinde Başbakanlık Osmanlı Arşivi ile Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ne giderek Osmanlı siyasî tarihi ile bilhassa Osmanlı devletinin medeniyet ve teşkilât tarihi konularında vesikalar inceliyordu.

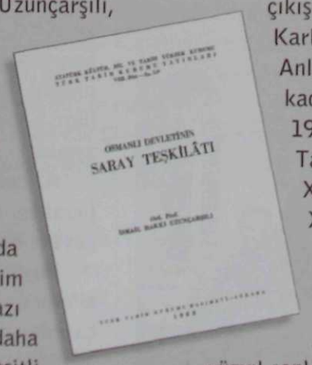
Uzunçarşılı'nın öğrencisi Prof. Dr. Münir Aktepe'nin, kendisine armağan olarak hazırlanmış olan 'Tarih

İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın eserleri

Türk Tarih Kurumu'nun 19 Temmuz 1931'de, Mustafa Kemal başkanlığında, Ankara Türkocağı binasında yaptığı toplantıda, sağdan sola doğru; Reşit Galip, Harita Albayı Şemsettin, Macar Meseroş, Yusuf Akçura, Yusuf Ziya Özer, Hasan Cemil Çambel, Sadri Maksudî Arsal, Âfet İnan, Atatürk, Tevfik Bıyıklıoğlu, Esat Sagay (Milli Eğitim Bakanı), Reşit Saffet Atabinen, Samih Rıfat, Şemsettin Günaltay, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, İhsan Sungu ve Kurmay Albay Baki Vandemir.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, meslek hayatının ilk yıllarından itibaren, araştırmacı kişiliğiyle öne çıktı. Milletvekili oluşundan çok, bu yönüyle kendisini tanıttı ve Atatürk'ün de yakın çevresi arasına katıldı. Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın asıl önemli çalışmaları da, Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasından sonra başladı. Atatürk'ün isteği ile 1931'de kurulan bu kurumun 'kurucu üyesi' olan Uzunçarşılı, kurum tarafından üç ayda bir yayımlanmaya başlayan 'Belleten'de sürekli olarak makaleler yazmaya başladı. Derginin ilk sayısında Karamanoğlu İbrahim Bey hakkında bir yazı kaleme alan hoca, daha sonraki sayılarda çeşitli konularda yazılar neşretti. Ayrıca Türk Tarih Kurumu kurulduğunda, kurumun yönetim kurulu, genel bir 'Türk Tarihi' yazılmasına karar verince, Osmanlı devleti tarihinin, başlangıçtan 18. Yüzyıl sonlarına kadar olan kısmı, kendisine verildi.

Böylece Uzunçarşılı, Osmanlı devletinin 1789'a kadar gelen tarihini 4 ciltte tamamladı (Osmanlı Tarihi. I. cilt: Kuruluştan İstanbul'un fethine kadar, Ankara 1947; Osmanlı Tarihi. II. cilt: İstanbul'un Fethinden Kanunî Sultan Süleyman'ın ölümüne kadar, Ankara 1949; Osmanlı Tarihi. III. cilt, I. kısım: II. Selim'in tahta çıkışından 1699 Karlofça Anlaşmasına kadar, Ankara 1951; Osmanlı Tarihi. III. cilt. 2. kısım: XVI. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonuna kadar, Ankara 1954; Osmanlı Tarihi. IV. cilt. I. kısım: Karlofça Anlaşmasından XVIII. yüzyıl sonlarına kadar, Ankara 1956; Osmanlı Tarihi, IV. cilt, 2. kısım: XVIII. yüzyıl, Ankara 1959).

Bu büyük eserin devamı, Enver Ziya Karal tarafından tamamlandı. Türk Tarih Kurumu'nun yayımladığı ve 8 cilt halinde 10 kitaptan meydana gelen bu eser, Cumhuriyet döneminde Osmanlı Tarihi hakkında yazılmış en kapsamlı çalışma oldu.

Uzunçarşılı, bu esere başlamadan önce, Osmanlılardan önceki Türk tarihini aydınlatmak için, bir giriş yapılması gereğini de düşünmüş ve 'Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal' (İstanbul 1941) adıyla bir cilt yayımlamıştır.

Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı bir yandan Osmanlı tarihi yazıyor, öte yandan da Osmanlı'nın idarî, askerî, ekonomik ve sosyal hayatı hakkındaki araştırmalarını sürdürüyordu. Osmanlı siyasî tarihinden başka, yayımlamış olduğu eserler 'Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları, I. Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı' (Ankara 1943), 'Osmanlı Devleti Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları, II. Cebeci, Topcu, Top Arabacıları, Humbaracı, Lâğımcı Ocakları ve Kapukulu Süvarileri' (Ankara 1944) ve 'Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilâtı' (Ankara 1945), 'Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı' (Ankara 1948), 'Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı' (Ankara 1965), 'Midhat Paşa ve Yıldız Mahkemesi' (Ankara 1967), 'Mekke-i Mükerreme Emirleri' (Ankara 1972) ve 'Çandarlı Vezir Ailesi' (Ankara 1974) adlarını taşıyordu. Uzunçarşılı'nın Türk Tarih Kurumu tarafından yayımlanmış olan bu eserleri ile yine Türk Tarih Kurumu yayını olan Anadolu Beylikleri hakkında yapmış olduğu çalışması (Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, Ankara 1937), tarih araştırıcılarının her zaman müracaat ettikleri kaynak değerinde eşsiz kitaplardır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

8 Temmuz 1932: Mustafa Kemal, içlerinde kurucu üye olarak İsmail Hakkı'nın da yer aldığı I. Türk Tarih Kongresi üyeleriyle birlikte [sağda]. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın döneminin diğer iki önemli ismi de, Fuad Köprülü [sağda, ortada] ve Şemseddin Günaltay [sağda, en altta] idi.

Yıl 1937: İsmail Hakkı Uzunçarşılı, İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin yer aldığı Zeynep Hanım Konağı'nın bahçesinde, çok sevdiği talebeleri arasında [altta].

Türk Tarih Kurumu'nun yayın organı 'Belleten'in bir kapağı [sağ sayfada].

Dergisi'nde verdiği bilgiye göre (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi. Ord. Prof. İ. Hakkı Uzunçarşılı Hatıra Sayısı, Sayı 32, İstanbul 1979), hoca her gün arşive giderek oradaki özel masasına oturur ve akşam dört sıralarında buradan ayrılarak mevsim yaz ise, Boğaz'a, Emirgân'daki Çınaraltı'na nargile içmeğe giderdi.

Hoca bu şekilde, 1939 yılına kadar çalışmış ve bir taraftan ders verirken diğer taraftan da Osmanlı tarihine ait monografi ve vesikalar yayımlamıştı.

Uzunçarşılı Hoca, İstanbul Üniversitesi'ndeki derslerine, Hasan Âli Yücel'in Maarif Vekili oluşuna (1938) kadar devam etti. Hasan Âli Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığı zamanında, kendisine ya milletvekilliği ya da hocalığı tercih etmesi söylendiği vakit, yine merhum Münir Aktepe hocanın naklettiğine göre, maddi imkânlar, milletvekilliğinde daha uygun olduğu için, Ord. Prof. Mehmed Fuad Köprülü ve Ord. Prof. Şemseddin Günaltay ile birlikte hocalıktan ayrıldı.

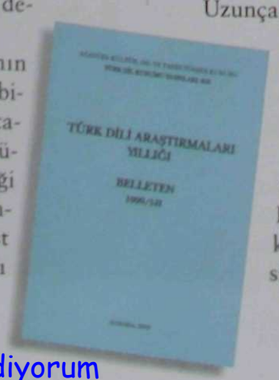
Ancak milletvekilliği ile beraber, arşivdeki çalışmaları devam ediyordu.

Böylece bir süre Üniversite'den uzak kalan Uzunçarşılı, Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidardan düşerek yerini Demokrat Parti'ye bırakmasını takip eden yıllarda, tekrar Üniversite'ye döndü.

1950'de Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Macit Gökberk'in teşebbüsü ile bu sefer ücretli olarak 15 yıl kadar daha konferans şeklinde dersler verdi ve sonra ders ücretlerini alamaması ve yaşının da ilerlemesi dolayısıyla, çekilerek araştırmalarına devam etti.

Uzunçarşılı'nın bu dönemde Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde verdiği konferans şeklindeki bu serbest derslerin başlığı Ortaçağ Osmanlı Tarihi ile Anadolu Beylikleri adını taşıyordu.

Uzunçarşılı Hoca, Edebiyat Fakültesi'nde verdiği dersleri bıraktıktan sonra bu sefer Topkapı Sarayı Arşivi'nde çalışmaya başladı. Hayatının sonuna kadar buradaki vesikaları inceledi. Sarayda bulunan vesikaları tasnif eden küçük bir heyetin de başında idi. Çalışmaları sırasında bulduğu vesikaları Türk Tarih Kurumu'nun yayın organı olan 'Belleten'de yayımlıyordu.

Hoca, hayatının son günü de, biraz rahatsız olmasına rağmen, yine Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'ne gitmiş, çalışmaya başlamıştı. Ancak aynı gün öğleden sonra, kendisini almak için gelen oğlunun yardımıyla arabaya binmiş ve evine gitmek üzere iken, yolda geçirdiği fenalık sonucu 10 Ekim 1977 Pazartesi günü hayatını kaybetmişti.

Cenazesi 12 Ekim 1977 Çarşamba günü, Büyükdere'deki yalısından kaldırılarak Büyükdere Camii'nde kılınan namazdan sonra Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

O, arşiv malzemesini kullanan ve belgelerdeki bilgileri eserlerinde işleyen ilk tarihçilerimizden idi.

Arşivlerde bulduğu vesikaları, makalelerinde ve Osmanlı tarihi ile teşkilâtına ait yazmış olduğu eserlerinde değerlendirmiş, böylece tarihimizin çeşitli meselelerine ışık tuttuğu gibi yeni harflerle basılmış en ayrıntılı ve güvenilir 'Osmanlı Tarihi'ni Türkçe'ye kazandırmıştır.

Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı Türkiye'de modern tarihçiliğin kurucuları arasında idi.

Yapmış olduğu çalışmalar, kendisine "emirü'l-muharririn" lakabının verilmesine sebep olmuştu. Günümüz tarihçiliği, onun eserlerini kullanmakta ve onun metodunu izlemektedir. ■

Çınaraltı'nda nargile içmek...

Uzunçarşılı'nın eski bir öğrencisi Prof. Dr. Şehabeddin Tekindağ'dan naklen, Prof. Dr. Oktay Aslanapa *[altta]*, İsmail Hakkı Uzunçarşılı hakkında şunları söyler: "... Yarım yüzyıl boyunca arşivlerin tozlu, yıpratıcı vesika yığınları arasında geçen yorucu çalışmalar sonunda Türk tarihini aydınlatan pek çok malzeme toplayıp bunları değerlendirerek eserlerini ve makalelerini kaleme almıştır..."

Uzunçarşılı'ya armağan edilen kitapta, Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü Uluğ İğdemir'in ifadesiyle 'hoca' şöyle anlatılır: "... Daima güler yüzlü, şakacı ve sevdiklerini içten seven; cömert, sözünü sakınmayan; doğru bildiğini, inandığını olduğu gibi söyleyen bir insan idi. 24 yıl Balıkesir milletvekilliği yapan Uzunçarşılı, hiçbir zaman bir siyaset adamı olmamış, ömrünü lise hocalığından başlayarak, hayatının sonuna kadar tarih araştırmalarına adamıştır. Onu Ankara'da aramak gerektiğinde, şimdiki Büyük Millet Meclisi Müzesi olan eski Meclis binasının kütüphanesinde kendisine ayrılan küçük bir masanın başında okurken veya yazarken görürdünüz. Öğle yemeklerinden sonra da Ankara'nın meşhur havuzlu kahvesinde nargilesini içerken bulabilirdiniz. Bu yaşam hiç aksamadan böyle sürerdi. İstanbul'da ise ya Başbakanlık Arşivi'nde ya da Beyazıt Genel Kitaplığı'nın müdürü rahmetli İsmail Saip Efendi'nin, ondan sonra da rahmetli Necati Lugal'ın yanında bulurdunuz. En büyük eğlencesi, yaz günleri 17.00 vapuruyla Emirgân'a giderek Çınaraltı'nda *[üstte; Ayhan Türker'in bir tablosunda]* boğaza karşı bir nargile içmekti..."

BİBLİYOGRAFYA

- Uluğ İğdemir, "Sunuş", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 1967, s. VII-VIII
- Oktay Aslanapa, "Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Kısa Hal Tercümesi", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Ankara 1967, s. XIII-XIX
- A. Sadık Erzi, "Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın Yayınları", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Ankara 1967, s. XXI-VL
- Yusuf Hikmet Bayur, "Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Ankara 1967, s.1-9
- A. Afet İnan, "Türk Tarih Kurumu Kurucu Üyesi Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı", İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Ağmağan, Ankara 1967, s. 15-17
- Münir Aktepe, "Sunuş", İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi. Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan, Sayı 32 (İstanbul 1979), s. XI-XV
- Halil İnalcık, "Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Kurucuları", XIII. Türk Tarih Kongresi (Ankara, 4-8 Ekim 1999), Kongreye Sunulan Bildiriler, Ankara 2002, I, 132-136.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Tuğra ve mühürden imza ve kartvizite...

En muhteşem tuğralara, Tanzimat yıllarında, Sultan Abdülmecid zamanında rastlanır. İşin ilginci, bu dönemin, Osmanlı toplumunda imza ve kartvizit kullanımına doğru ilk adımların atıldığı dönem olmasıdır.

ORHAN KOLOĞLU

Mühür kullanmak, tarihin en eski dönemlerinden beri hükümdarların, üst düzey yöneticilerin sürdürmüş oldukları bir iktidar simgesiydi.

Bir mührün üzerinde, mutlaka o mührün sahibi olan kişinin isminin bulunması da şart değildi. Aksine, mührün üstünde, kutsal sayılacak bir şekil bulunması, tercih nedeniydi.

Hükümdarın resminin bulunduğu mühürlere ise, daha çok 9. Yüzyıl'dan itibaren, Avrupa'da rastlanırdı. Hükümdar isminin yazılı olduğu mühürler de, genellikle Çin'de görülürdü.

İslâm dünyası, Hazreti Muhammed'in civardaki hükümdarlara gönderdiği "Islâmiyet'e davet" mektuplarına basılan ve "Kelime-i Şahadet"i içeren mührle bu tür bir uygulamayı başlatmıştır.

Resme değil, yazıya dayanan gelenek, Osmanlı'da da devam etti. Fatih Sultan Mehmed, Kanunname'sinde, iktidarın meşruiyetinin mühre bağlı olduğunu belirtmiştir.

Yeni padişah tahta oturur oturmaz, ilk işi "Mühr-i Hümâyûn" kazdırmak olurdu. Bu mühürde, sultan ile babasının ismi bulunurdu.

Mühr-i Hümâyûn'un bir örneğinin sadrazama verilmesi de, onun aynı yetkiyle hareket edebilmesinin güvencesiydi. Yeni hükümdarla birlikte eski sadrazamın yetkileri bitmiş sayılır; dolayısıyla kendisine yeni bir mühür verilirdi.

Eğer yeni bir sadrazam atanacaksa, önce bir 'Kapı Kethüdası' gönderilip eskisinden mühür geri alınır ve yeni sadrazama iletilirdi.

Şayet yeni sadrazam İstanbul'un dışında bulunuyorsa, Kapı Kethüdası, sayıları 10 ile 40 arasında değişen 'Kapıcı' ile yola çıkardı: Mührü Hümâyûn'un güvende olmasına bu derece önem verilirdi.

Üzerine padişahın tuğrası kazınmış yüzük şeklindeki mührü, sadrazamlar parmaklarına takarlardı. Daha sonra, kaybolmaması için, ince bir zincire bağlı altın bir kese içinde boyunlarına asma adeti yerleşti.

Mühürden ayrılmanın makamı terk etmek anlamına geldiği düşüncesiyle, sadrazamların geceleri de mührü koyunlarında taşıdıkları biliniyor. Hatta Âli Paşa'nın hamama bile Mühr-i Hümâyûn ile girmesi hep dillerde dolaşmıştır.

Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı hükümdarlarının, biri zümrüt diğer üçü altından olmak üzere, yüzük şeklinde tuğralı dört mührü bulunduğunu kaydeder.

Zümrüt olanı, diğerlerinden

Sultan IV. Mehmed'in 1676 tarihli bir fermanında padişahın tuğrası bütün ihtişamıyla yer alır [sağ üstte].

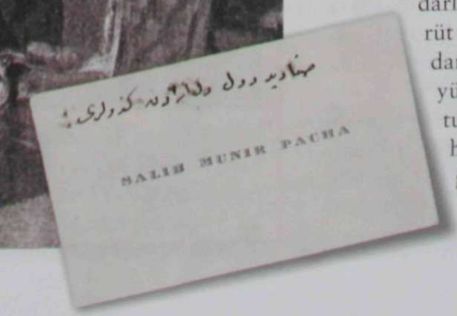

II. Abdülhamid dönemi bir 'Hanım Sultan' mührü [solda; Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonu]. Salih Münir Paşa'ya ait bir kartvizit [altta].

Bir 18. Yüzyıl gravüründe, Avrupalı konsolos ve ekibi, ellerinde fermanları, İzmir kadısının huzurunda 'adalet' bekliyorlar [solda en üstte]. Sadrazam Mehmed Emin Âli Paşa ve Osmanlı'nın Paris elçisi Mehmed Cemil Bey, Osmanlı devletinin Avrupa'ya resmen kabul edildiği 1856 Paris Barış Kongresi'nde imzaların atılmasını bekliyorlar [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ertuğrul Alayı'ndan [üstte; Zonaro'nun bir tablosunda] **emekli binbaşı Bağdatlı Hüseyin Ferit'in Fransızca ve Türkçe, fotoğraflı kartviziti** [sağ üstte]. **Sadrazama padişahın verdiği mührü ileten bir Kapı Kethüdası figürü** [altta; Vanmour ekolü]. **Şehzadelik döneminde II. Abdülhamid** [sağ sayfada].

den daha küçük ve dört köşeydi. Bu zümrüt mühür, padişahın kendisinde dururdu. Yumurta biçiminde yani oval formdaki diğerlerinden 'Hatem-i Vekâlet' adı verilen biri sadrazama, diğer ikisi de, Hasodabaşı ile Harem-i Hümâyûn hazinedarı olan saraylı kadına verilirdi.

Padişahlar, Mühr-i Hümâyûn ile, kendilerine maliye tarafından takdim edilen ceb-i Hümâyûn akçalarını ve vergi tarzı kimi meblağın 'alındı' makbuzlarını mühürlerdi.

Padişah öldüğünde, mühürler toplanır ve Hazine'ye konurdu. Mühür yalnızca Saray'a has bir uygulama değildi. Sıradan Osmanlı tebaası da 'mühr-i zâtî' (kişisel mühür) kullanırdı.

Evliya Çelebi, İstanbul esnafını sayarken, mühür imaliyle ilgili üç gruptan bahseder: 'Hakkâk esnafı' 35 dükkânda 105 kişidir. 'Esnaf-ı mühürkünan' (mühür yapan esnaf) ise, 35 dükkânda 80 kişidir.

Bir de gümüş mühürler işleyen 'esnaf-ı mühürkünan-ı sim heykel' diye anılanlar var. Bu da gösteriyor ki, meslek, lonca sistemi içinde kontrol altında tutulan bir yapıya sahipti. Lonca, padişahtan ferman alan 'Mühürcüler Kethüdası' tarafından yönetilirdi.

Mühürlere sadece isim kazındığını sanmak hatadır. Sahibinin arzusuna göre, mühürde mısralara da rastlanır. M. Zeki Pakalın'a göre, Macaristan'ın Osmanlı himayesi altında bulunduğu dönemde 'Orta Macaristan Krallığı' yapan Tökeli İmre'nin mühründe bir beyit kayıtlıydı: "Muhibb-i Âl-i Osman'ım, itaat üzereyim emre / Kral-ı Orta Macarım ki namım Tökeli İmre..."

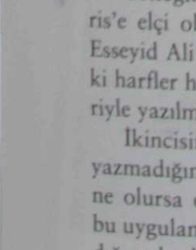
18. Yüzyıl'ın ilk yarısında Osmanlı hizmetine girip 'Ahmed Paşa' adını alan Fransız kontu 'de Bonneval'in mühründe de şu iki mısra yer alıyordu: "Din-i İslâmdır Ata-yı müteal (yüce insan) / Ulu nimet sana Ahmet bu neval (bu nimet)..."

Burada, ikinci dizenin sonunda, birincideki 'müteal' sözcüğüyle kafiye yapan 'bu neval' sözcüklerinin 'Bonneval' adı ile sağladığı ses uyumu da, işin bir başka inceliğidir!..

Bir 'hakkâk' gerektiren mühre karşılık, yazı yani imza ile onaylama uygulaması da düşünülmüştür. Divânü Lügâti't-Türk de, 'tuğra' sözcüğünü, hükümdarın basılmış nişanı (imzası) olarak kaydeder.

Hükümdarın isim ve lakabını içeren basit bir yapıdan, nakışçıların 'tevki' adı verilen çalışmalarıyla, tuğra Osmanlı'da en muhteşem biçimini alır ve Avrupa'daki armaların karşılığı bir nitelik kazanır.

Mühür ve tuğranın egemenliğine rağmen, 19. Yüzyıl öncesi Osmanlı yaşamında, pek yaygın olmasa da, imza atma uygulamasına da rastlanır: 16. Yüzyıl ünlülerinden şeyhülislam Kemalpaşazade'nin ya da Mimar Sinan'ın imzalarına rastlıyoruz.

Sultan I. Abdülhamid'in, sevgilisi Ruhsar'a yazdığı mektuplarda da, imzayı andıran yazılar vardır. 1817'de şeyhülislamlığa getirilen Mekkizade Mustafa Asım Efendi'nin de fetvasının altında imzasını görüyoruz.

Tuğranın en muhteşem şekline, Tanzimat döneminde Sultan Abdülmecid zamanında erişildiği kabul edilir. İşin ilginci, bu dönemin aynı zamanda, Osmanlı toplumunda imza ve kartvizit kullanımına doğru ilk adımların atılmaya başlandığı dönem olmasıdır.

Doğal olarak, öncelikle Avrupa ile ilişkisi bulunan devlet adamlarımızda bu ilgi görülmüştür.

Örneğin, 1720'lerde Paris'e elçi olarak giden Moralı Esseyid Ali Efendi'nin hem eski harfler hem de Latin harfleriyle yazılmış imzası vardır.

İkincisini kendisinin yazıp yazmadığını bilmiyoruz; ama ne olursa olsun, Avrupa'daki bu uygulamaya yabancı olmadığı anlaşılıyor...

Batı dünyası ile ilişkiler

Sinan'ın mühür ve imzası

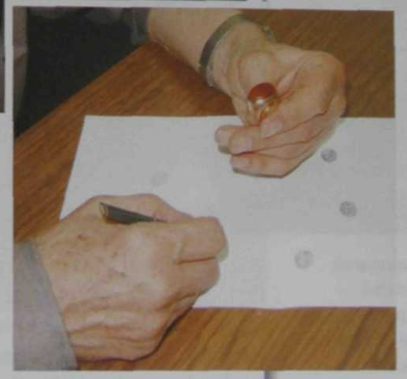

Kanunî Sultan Süleyman'ın 'Mimarbaşı' Sinan'ın *[solda]* Topkapı Sarayı Müzesi Arşivleri'nde yer alan mühür *[en üstte]* ve imzası *[sağ üstte]*. Bu ve benzeri örnekler, Osmanlı seçkinlerinin 16. Yüzyıl'dan itibaren imza kullandıklarını gösteriyor.

İşte Cemal Paşa'nın yüzük mührü

II. Meşrutiyet'ten I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar, on yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini ellerinde tutan üç İttihatçı liderden biri de Cemal Paşa idi (1880-1922). O dönemin siyasî çalkantıları ve askerî sorunları içinde yöneticilik yetenekleriyle öne çıkan bir askerdi Ahmed Cemal Paşa. Osmanlı'nın Bahriye Nâzırı ve Filistin'deki 4. Ordu Kumandanı Ahmed Cemal, daha sonraları 1917'de Suriye ve Garbi Arabistan Orduları Umum Kumandanı iken Birinci Ferik (Orgeneral) olur *[sağda]*.

I. Dünya Savaşı yenilgisinden sonra, Afgan ordusunu modernleştirme çalışmaları yaparken, 22 Temmuz 1922'de Tiflis'te, görünüşte Ermeniler, ama aslında Bolşevik ajanları tarafından öldürülür. İttihat ve Terakki'nin son dönemdeki en güçlü üç liderinden biri olan Cemal Paşa'nın, birçok önemli kararının altında yer almış ünlü mührünü taşıyan yüzüğü, bugün torunu Ahmet Cemal'in parmağında... Orhan Koloğlu, çevirmen ve yazar Ahmet Cemal ile buluştu *[en üstte];* Cemal Paşa'nın yüzüğündeki mühre kazanmış yazıları deşifre etti: Mührde 'Ahmed Cemal' adının altında 1917 tarihi ve oval görüntünün iki yanında Hz. Süleyman'ın altı köşeli yıldızı yer alıyor *[üstte]*.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1932'de 'Dünya Güzellik Kraliçesi' seçilen Keriman Halis'in imzasını da atarak Foto Süreyya'ya ithaf ettiği bir görüntüsü.

836 numaralı 'Mekteb-i Sultanî' öğrencisi İsmail Enver ve kartviziti [sağ üstte]. Mısır Hıdiv'i Abbas Hilmi Paşa'nın sadece 'Khedive' kaydını taşıyan Fransızca kartviziti [sağda].

yoğunlaşınca, imza ve kartvizit kullanımının arttığı da görülür. Kabul etmek gerekir ki, kartvizit başlangıçta çok sınırlı olarak Saray ve Bâbıâli görevlilerinin ve yakınlarının kullandıkları bir tanıtma aracı olmuştur.

Bunların arasında, bazı sultan hanımların, Mısır Hıdiv ailesi eşlerinin kartları dikkati çeker.

Bir 'Mekteb-i Sultanî' (Galatasaray Lisesi'nin ilk dönemi) öğrencisinin de kendisine kartvizit bastırmış olması, 'seçkin' zümrenin konuya ilgisinin kanıtıdır.

Mısır hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın sadece 'Khedive' kaydını taşıyan kartviziti, kendisini hükümdar eşitliğinde saydığının kanıtıdır. Arap Yarımadası'nın güneyindeki Aden'de, Lahej'in sultanı Muhsin Fadl Ali'nin, İngiliz himayesinde bulundukları 20. Yüzyıl'ın başlarında basılmış kartvizitinde, tuğranın yanı sıra iki kılıcın üzerine 'sultan' ibaresinin ve Batı türü bir tacın yerleştirilmiş olması, Avrupa etkisinin o bölgedeki kanıtıdır.

O yıllarda, kartvizit bastırmanın, ticaret erbabı arasında da yayıldığını kanıtlayan bir örneğe, 'Beykozlu Barutçuzade Yunus Bey'in kartında rastlıyoruz. Beykozlu Barutçuzade'nin Türkçe ve Fransızca yazılmış isminin iki yanına, iki farklı ve nadir bulunur çiçek yerleştirmiş olması da dikkat çekicidir.

1908'de İkinci Meşrutiyet'in ilanıyla birlikte, resmî evraklarda, mührün yerini imzanın aldığı kabul edilmektedir. Bunun ilginç bir kanıtı da, 1913 yılında 'Türk Yurdu' dergisinin ünlü Türkçülerin fotoğraflarını, altlarına imzalarını koyarak yayımlaması olmuştur.

Ayrıca, daha 1928'deki Dil Devrimi'nden önce, bütün yazar ve düşünürlerle politikacıların Latin harfli imzaya da yöneldikleri görülüyor.

Burada dikkati çeken, imzaların büyüklüklerine göre, imzacıların kişilikleri üzerinde yorum yapılabilmesidir: Mustafa Kemal'in daha 1910'lardaki imzaları iddialı yapısını göstermektedir. Buna karşılık, İsmet İnönü'nün ihtiyatlı ve iddialı görünmemeye çalışan 'İkinci Adam' sıfatına uygun bir yapıda olduğu imzasından anlaşılır.

Enver Paşa da iktidar günlerinde iddialı bir 'elif' taşıyan imza atardı. 1920'de Avrupa'ya kaçıp gizli çalışmalar yaptığı dönemde kullandığı 'Ali' imzasının ise, Enver Paşa'nın içine düştüğü bunalımı yansıtmakta olduğu iddia edilebilir.

1910'lu yılların sonlarının ünlü yazarlarından Abdülhak Hamid ve Refik Halid'in; siyasetçilerden Câmi Bey ile Miralay Sadık'ın ve de en ilginci, İttihatçı üç paşadan biri olan Cemal Paşa'nın imzalarında, iddiasız bir tevazu görülür.

Buna karşın, sadrazam Sait Halim Paşa, Abdullah Cevdet, Falih Rıfkı (Atay), Selim Sırrı (Tarcan), Necmeddin Sadak, Ercümend Ekrem (Talu) gibilerin, gösterişli yazıyı yeğledikleri dikkatlerden kaçmaz.

Kadınların attığı imzalar arasında, bizim rastladıklarımızın en iddialısı, 1920'lerin başında Paris'te Ankara Hükümeti'nin temsilcisi olarak bulunan Ferit (Tek) Bey'in eşi Müfide Ferit Hanım'a ait olan imzadır.

1932'de 'Dünya Güzellik Kraliçesi' seçilen Keriman Halis'in imzası ise, Latin harflerini Müfide Ferit Hanım kadar mükemmel yazamadığını gösterse de, iddialı görünür.

Buna karşılık, Atatürk'ün ayrıldığı eşi Latife Uşşaki'nin kartviziti de, imzası da çok sadedir...

Elimizdeki örneğin 1948 yılına ait olması, artık 'Latife Kemal' adını kullanamayan Latife Hanım'ın, unutulmayı yeğlediği bir döneme ait olduğu için mi böyle sade olduğu da, düşündürücü bir noktadır.

İnsan, 'Acaba Cumhurreisi eşi olduğu dönemde imzası nasıldı?' diye sormaktan kendini alamıyor... ■

Mustafa Kemal'in mührü ve imzaları

Padişah Yâveri ve 3. Ordu Müfettişi Mirliva Mustafa Kemal, 5 Mayıs 1919 tarihinde, çocukluk arkadaşı ve daha sonraları, ölümüne kadar yanından ayrılmayacak olan kadim dostu ve yâveri Salih Bozok'a bu fotoğrafı imzalayıp armağan eder *[en sağda]*. Fotoğraftaki imza, Mustafa Kemal'in Anafartalar Grubu Kumandanı olduğu 1915'ten Sakarya'dan sonra 'Gazi' ünvanını alacağı 1921'e kadar kullandığı imzadır... Harf Devrimi'nden önce 'Cumhurreisi' Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın kullandığı mühürdeki imza ise farklıdır *[üstte]*.

'Beykozlu Barutçuzade Yunus'un kartı [solda, en üstte]. Enver Paşa'nın İstanbul 18 Eylül 1915 tarihini taşıyan bir fotoğrafındaki 'Enver' imzası [en solda]. Prens Sait Halim Paşa'nın imzasını attığı 1915 tarihli bir fotoğrafı [solda] ve Paşa'nın Latin harfleriyle bir imzası [sol üstte].

Latife Hanım'ın kartvizitindeki yeni yıl kutlaması

Latife Hanım'ın Gazi Mustafa Kemal ile 1923 yılının 29 Ocak günü başlayan evlilikleri uzun sürmez. 25 Ağustos 1925 günü Latife Hanım, 'Latife Kemal' olarak çıktığı İzmir'e sadece 'Latife' olarak döner ve ömrünün bundan sonrasını, dost ve aile çevresinde, sessizlik içinde geçirir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

'Bir Zamanlar' serisiyle...

45'likler dönmeye devam ediyor

Ossi Müzik ve Sony Müzik-BMG işbirliğiyle gerçekleşen 'Bir Zamanlar 2' albümünün en büyük özelliği, her biri zamanında plak listelerinin en üst sıralarına kadar tırmanmış şarkıları bir araya getirmesi...

HAKAN TOK

Ağustos 2005'te, Popüler Tarih'in 60'ıncı sayısında, Ossi Müzik ve Sony Müzik-BMG işbirliğiyle piyasaya sürülen 'Bir Zamanlar' serisi ve karma albümünden bahsetmiş; bir zamanlar 45'lik plaklarla hayatımıza giren nice şarkının orijinal versiyonlarıyla CD / kaset formatında satışa sunulmasının, Türkiye'de popüler müzik tarihinin bel-

gelenmesi açısından ne denli dikkate değer olduğunu anlatmıştık.

'Bir Zamanlar' serisi bugüne dek bu konuda atılmış en ciddi adımlardan biriydi kuşkusuz; ama elbette daha yürünecek çok yol var.

Görünen o ki, Ossi Müzik bu işin devamını aynı ciddiyet ve kararlılıkla getirecek. 'Bir Zamanlar' serisinin ikinci karma albümü de en az birincisi kadar heyecan verici içeriğiyle Aralık 2005 sonlarında satışa sunuldu.

Albüm, Nil Burak'ın sesiyle kulaklarımıza yer eden 'Birisine Birisine' adlı şarkıyla açılıyor. Tam da 'Kıbrıs Barış Harekâtı' sonrasında, Kıbrıs'tan çıkıp gelerek, hem sesi hem de göz alıcı fiziğiyle dikkatleri üzerine çeken Nil Burak, uzun yıllar Türk popunun gözde isimlerinden biri oldu.

Sahnede, ekranda, kimi zaman da beyazperdede hayranlıkla izlediğimiz, güzelliğiyle büyülendiğimiz yıldızlardan biriydi o. Kendine has sesi ve yorumuyla doldurduğu çok sayıdaki plakta, hep özenle seçilmiş şarkılar seslendirdi.

Bir dolu hit şarkıyla popun unutulmazları arasına giren Nil Burak'ın albümde yer alan bu şarkısı, Ülkü Aker'in en üretken döneminde yazdığı çok akılda kalıcı şarkı sözleriyle dillere dolanmıştı...

İkinci sırada yer alan isim Salim Dündar; Tıpkı Nil Burak gibi Salim Dündar'ın bir şarkısı da ilk kez CD / kaset üzerinde dinleyiciye ulaşıyor. Böylece yeni kuşaklar Türk popunun en olağanüstü erkek seslerinden biriyle tanışmış oluyor.

Farklı gırtlak yapısı ve kendisinden sonra gelen birçok şarkıcı için örnek olmuş şarkı söyleme stiliyle Salim Dündar, Türkiye'de popun kilometre taşlarından biri.

Uzun süren şarkıcılık kariyerine oranla az sayıda plak yapan ve plaklarının çoğu 80'lerde yayımlanan Salim Dündar, bu albümde Selami Şahin'in 1981'de ortalığı yıkıp geçmiş şarkısını seslendiriyor: 'Boşvere Boşvere'.

1980'deki 12 Eylül Askerî Darbesi'nin sonrasındaki durgun ve kasvetli günler, ülkede arabesk müziğin zirveye çıktığı bir dönemi de beraberinde getirmişti.

İçerdiği çok lezzetli arabesk tınılar, Salim Dündar'ın Akdeniz'in bütün sıcaklığını taşıyan sesiyle birleşince, bu şarkı o günlerin en sevilen şarkılarından biri olup çıkmıştı.

Albümün üçüncü şarkısı yine bir Selami Şahin bestesi: 'Sana Merhaba Dedim'. Neredeyse her şarkısı hit olmuş ve yıllardır akıllardan çıkmamış Selami Şahin'in bu bestesi Nazan Şoray'ın sesiyle kulaklarımıza yerleşmişti.

Ablasının izinden giderek genç yaşta sinemayla tanışan Nazan Şoray, bir süre sonra sahneye de çıkmaya başlamış ve kısa zamanda gazinoların

'Bir Zamanlar 2' albümünde şarkıları yer alan kimi pop müzik sanatçılarının, muhtemelen 1978'deki İzmir Fuarı çalışmaları sırasında çektirdikleri bir fotoğraf [en solda]: Gönül Yazar ve Ateş Böcekleri'nin yanı sıra fotoğrafta, Sevdağ Ferdağ ve Yeliz'in arasında Tanju Okan'ı, Aylin Urgal'ı, Saadet Sun'u görüyoruz. Sol başta ise; ikinci Neslihan Özsoy, onun yanında da Nükhet Duru ve Filit Akın yer alıyorlar. 'Bir Zamanlar 2' albümü, Nil Burak'ın [üstte] 'Birisine Birisine' adlı şarkıyla açılıyor.

'Bir Zamanlar 2' albümü 23 Ocak 2006'da bir Babylon gecesinde tanıtıldı: Gönül Yazar ile Juanito, albümün yapımcı ve prodüktörü Hakan Eren ile birlikte.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

'Bir Zamanlar 2' albümünün ikinci sesi Salim Dündar [sağda]; üçüncüsü ise, 1978'de liste başlarında gezinen [sağda, ortada] Nazan Şoray'ın bir şarkısı [en sağda].

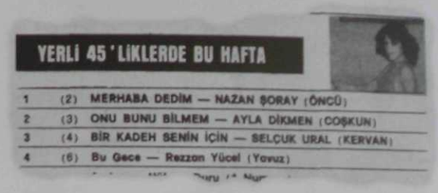
aranılan isimlerinden biri olmayı başarmıştı.

Buruk, dokunaklı sesi ve dillere destan güzelliğiyle uzun yıllar müzik piyasasında adından söz ettiren Nazan Şoray'ın şarkıcılık yolunda ilk büyük çıkışını yakalamasını sağlayan bu şarkı, yakın bir tarihte, Aşkın Nur Yengi tarafından yeniden seslendirilerek gündeme geldi.

Sırada Türk popunun gelmiş geçmiş en önemli hitlerinden biri var: Asu Maralman ve 'Bal Gibi Olur'. Kariyerinin başından itibaren çok kişilikli işlere imza atmış olan Asu Maralman, dönemin aranjman furyasında, büyük çoğunlukla yerli bestecilerin şarkılarını seslendirmeyi tercih edenlerden olmuştu.

Bu şarkı da Türk popunun en üretken, en çalışkan bestecilerinden Selmi Andak'ın bir bestesiydi ve Asu Maralman'ın sesinden plak yapıldığı günlerde büyük satış rakamları yakalamıştı.

Lale Belkıs, Tanju Okan'la birlikte [altta]. Belkıs'ın 'Kendi Düşen Ağlamaz' şarkısının yer aldığı 45'lik kapağı [sağda].

Türk popunun o alacalı bulacalı günlerinde, başından sonuna dek büyük bir istikrarla gitmeyi başarmış Asu Maralman'ın, Selmi Andak gibi bir ustayla el ele vererek ortaya çıkardığı bu şarkı, hâlâ keyifle dinleniyor.

Ve Lale Belkıs: Popun on parmağında on marifet isimlerinden biri. Ülkenin ilk profesyonel mankenlerinden Lale Belkıs, bir dönem Yeşilçam filmlerinin en gözde 'kötü kadın' tipiydi. Bununla da yetinmedi; şarkı sözü yazıp beste yaparak da çok başarılı oldu.

Lale Belkıs, bu albümde söz ve müziğini kendisinin yaptığı bir şarkıyla karşımıza çıkıyor: 'Kendi Düşen Ağlamaz'.

70'lerin Yeliz'i

1 Ocak 1977 tarihli 'Ses' dergisinde belirtildiği gibi, 1976'da Yeliz zirvede olmuştu... Kasım 1979 tarihli 'Hey' dergisi ise, Yeliz ile Ersan Erdura'nın beraberliklerinden söz edecekti.

70'li yılların 'Taşbebek' lakaplı Gönül Yazar'ı gazino programlarının yanı sıra, dönemin modasına uyarak birçok aranjman plak da doldurmuştu [solda].

'Bir Zamanlar 2' albümünde Esin Engin de 'Buruk Acı' ile karşımıza çıkıyor [altta].

70'lerde Türk popu gencecik sesler ve yepyeni yüzler kazanmıştı. Bunların büyük kısmı uzun yıllar ayakta kaldı, bir kısmı ise kısa sürede unutuldu. Kalanlardan biri de Yeliz olmuştu.

İlk plağında bir çıkış yakalayamasa da Eurovision Şarkı Yarışması 1975 Türkiye Finalleri'ne katılarak ülke çapında tanınan bir isim haline gelen Yeliz, genç yaşına rağmen yetkin sesi ve yorumuyla dikkatleri üzerine çekmişti.

80'lerle birlikte arabesk şarkılar söylemeye başlayan ve sonrasında sahneye çıkmaya devam etse de, çok az sayıda albüm yapan Yeliz, 70'lerde ardı ardına yayımlanmış 45'lik plaklarından şarkılarla hatırlanıyor en çok.

'Yalan' da böylesi bir şarkı. Bu etkileyici aşk şarkısının sözleri, bir süre önce kaybettiğimiz Oktay Yurdatapan'ın imzasını taşıyor.

Sırada yine bir Selmi Andak bestesi var. Özdemir Kaptan'ın şarkı sözleriyle 'Acılar Sürekli Olamaz', yakın bir tarihte Demet tarafından yeniden seslendirilmişti. Şarkıyı bu defa orijinal versiyonuyla Ersan Erdura'dan dinliyoruz.

Romantik şarkıların romantik sesi Ersan Erdura, 70'lerin 'beyefendi' şarkıcı profili içerisinde, ilk akla gelen isimlerden birisiydi.

Esin Engin denilince de, akla hemen tangolar gelir. Hatta onun için 'Türk tangosunun son popüler ismidir' demek yanlış olmaz. Ama bu albümde Esin Engin, popüler alaturka müziğin dillere destan şarkılarından biriyle çıkıyor karşımıza: 'Buruk Acı'.

Aynı adlı Yeşilçam filminin tema müziği olarak Teoman Alpay tarafından bestelenen bu şarkının sözleri, Türk sinemasının sultanı Türkan Şoray'ın imzasını taşıyor!

'Buruk Acı'nın hemen ardından 'Samanyolu' geliyor: Metin Bükey'in unutulmaz film müziği, Teoman Alpay'ın yıllar içerisinde adeta bir millî marşa dönüşmüş şarkı sözleri ve Berkant'ın olağanüstü yorumuyla 'Samanyolu' Türk popunun büyük hitlerinden biri. 'Samanyolu', yıllar sonra ilk kez bu albümde 1967'de kaydedilen orijinal versiyonuyla yayımlanıyor.

Ve sırada Gönül Yazar var! Çocuk denecek yaşta, müziğe yeteneğiyle dikkatleri üzerine çeken ve adını zirveye yazdıran Gönül Yazar, o yıllarda sinemada da aranılıyordu; güzelliğiyle, 'Taşbebek' lakabını almıştı.

Gönül Yazar dönemin modasına uyarak çok sayıda aranjman plak da doldurmuştur. Bunlardan biri, ilk kez bu albümde yer alıyor: Fikret Şeneş'in usta kaleminden dökülmüş şarkı sözleriyle 'Dönemez ki Bana' dönemin çarpıcı aşk şarkılarından biri...

Albümün en büyük özelliği, her biri zamanında plak listelerinin en üst sıralarına

'Samanyolu'nun unutulmaz film müziği, Metin Bükey'e aitti [solda, ortada filmin afişi]. Kamuran Akkor, Berkant ve Vasfi Uçaroğlu'nun arasında [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Yıl 1978: Rezzan Yücel, Melih Kibar ile Çiğdem Talu'nun arasında [sağda]. Funda'nın 'Çaresizim' adlı şarkısının yer aldığı 45'liğin kapağı [sağda, ortada].

kadar tırmanmış, hatta bir çoğu liste başında haftalarca kalmış şarkıları bir araya getirmesi. Kamuran Akkor'un sesiyle albümde yer alan 'Mavi Boncuk' da bunlardan biri.

Türk popunun en verimli yıllarından biri sayılan 1974'te bir Azeri şarkısına Ülkü Aker tarafından yazılmış Türkçe sözlerle Kamuran Akkor tarafından plak yapılan 'Mavi Boncuk', geçen onca yıla rağmen bugün dahi birçok insanın ezbere söylediği şarkılardan biri. Ayrıca bu şarkı, Kamuran Akkor'un aranjman döneminin en çarpıcı örneği.

'Mavi Boncuk'un ardından gelen 'Çilli' de en az onun kadar tanınan ve hatırlanan bir başka 'pop klasiği'. Bu şarkının aynı dönemde dört farklı Türkçe versiyonu yapıldı; ama hiç biri 'Çilli' kadar akılda kalmadı.

Türk popunda çok renkli, çok farklı, çok eğlenceli, zaman zaman deneysel ama hep kişilikli işlere imza atmış Kenan'ın, sözlerini de kendisinin kaleme aldığı 'Çilli' ile kazandığı başarı, onu yetmişli yılların unutulmazları arasına soktu.

Yıllardır her yerde söylenmekte olan bu şarkı, 1974'ten bu yana ilk kez orijinal kaydıyla yayınlanıyor.

Sırada, Türk popunun yine kendine has bir sesi var. Müziğe aralıklar vererek devam etmiş ve az sayıda plak doldurmuş olmasına rağmen, hafızalarda yer etmeyi başarmış Rezzan Yücel, 1978 Eurovision Şarkı Yarışması Türkiye Finalleri'nde yarışan şarkısıyla albümde yerini alıyor.

'Bu Gece' bir Çiğdem Talu-Melih Kibar çalışması. 2000'li yılların hemen başında Demet'in yorumuyla tekrar gündeme gelen bu şarkı, yıllar sonra, bu defa asıl yorumcusunun sesiyle çıkıyor karşımıza.

Özellikle 90'lı ve 2000'li yıllarda sadece kendi seslendirdiği şarkılarla değil, başka şarkıcılara verdiği besteleriyle de Türk popunun en üretken ismi haline gelen Sezen Aksu, müzikte adını yeni yeni duyurmaya başladığı 70'li yıllarda da başka şarkıcılara beste veriyordu.

İşte bunlardan biri, yıllar sonra bu albümle günışığına çıkıyor. Şarkının adı, 'Yeter ki'. Çok yönlü sanatçı kimliğiyle hem sinema ve tiyatroda hem de müzikte başarı kazanmış, yaptığı her işte hep nitelikli çizgisini korumayı başarmış Saadet Sun, bu çok etkileyici Sezen Aksu şarkısında, şarkıcılığıyla göz kamaştırıyor.

Herkes onların karı-koca olduklarını sandı yıllar boyu. Kimi zaman düet yaptılar; kimi zaman da ayrı şarkılar söylediler. 60'lardan bu yana hem üretip söylediler hem de sahnede kaldılar. Onlar, Türk popunun birlikte şarkı söyleyen ilk kardeş-

Saadet Sun'un 'Yeter ki' parçasının plak kapağı [sağda]. Rana, Selçuk ve zaman içinde gruba katılan ailenin diğer fertleriyle topyekûn 'Alagözler' [en sağda].

leriydi: Rana ve Selçuk Alagöz. Zaman içerisinde ailenin diğer fertleri de gruba katıldı ve topyekûn 'Alagözler' olarak sürdürdüler çalışmalarını.

Sempatileri, içtenlikleri ve bu toprağın duyarlılıklarını barındıran şarkılarıyla çok sevildiler. İki kardeşin 80'li yıllarda imza attıkları 'Öpmek Geldi İçimden', çok naif, çok şirin bir aşk şarkısı...

Sırada Funda var: Sadece iki 45'lik plak doldurmuş ve sonrasında müziğe popüler olmayan bir kulvarda devam etmiş Funda'nın söz ve müziğine de imza attığı 'Çaresizim' adlı şarkısı, yakın bir tarihte Zuhal Olcay tarafından yeniden seslendirilmişti.

Şarkı yıllar sonra ilk kez orijinal versiyonuyla dinleyici önüne çıkarken, Funda'nın içli yorumu yine yüreklere dokunuyor.

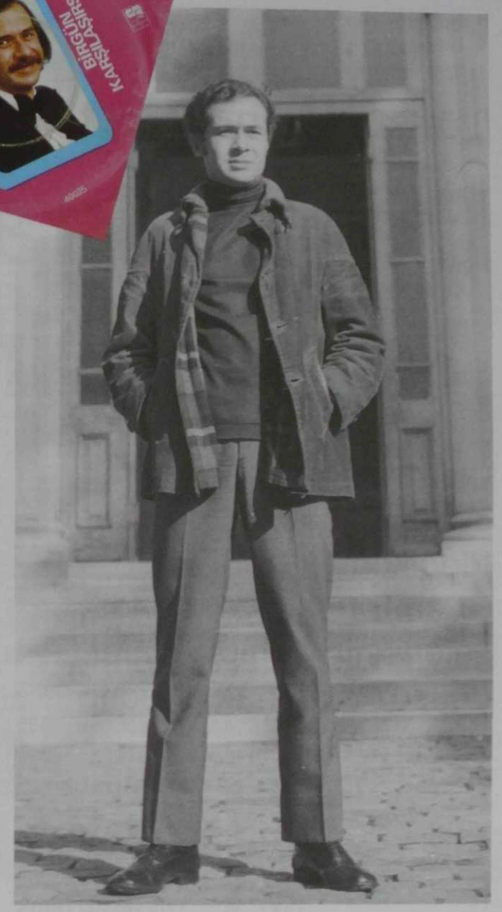
'Çaresizim'in ardında klasikleşmiş bir başka şarkı geliyor: Çarpıcı melodilerin ve etkili baladların bestecisi Selmi Andak'ın bütün ustalığını ortaya döktüğü 'Yasak Aşk', Gökhan Abur'un yorumuyla albümün en romantik şarkılarından biri. Bugünlerde televizyonda hava durumu yorumcusu olarak izlediğimiz Gökhan Abur, o yıllarda asıl mesleği olan meteoroloji mühendisliğini bir kenara bırakmış ve popun en güçlü erkek seslerinden biri olarak haklı bir şöhret edinmişti. 'Yasak Aşk', Gökhan Abur'un müzik kariyerinin son çalışmalarından biri.

Banu'nun sesiyle kulaklarımızda yer etmiş 'Unutulur', albümün bir başka sürprizi. Bu şarkıyı bestecisi Hakkı Yücel, kendi yazdığı sözlerle 'Söğüdün Dalları' adıyla plak yapmış, ancak şarkı pek ilgi görmemişti...

Ne zamanki beste Şanar Yurdatapan'ın Unutulur' adı altında yeniden yazdığı sözlerle ve Banu'nun yürek yakan sesiyle bir araya geldi, işte o zaman ortaya yıllarca unutulmayacak bir şarkı çıktı... Albümde dinlediğimiz orijinal

versiyon, Banu'nun 1981'de yayımlanan ilk albümünde yer alıyordu.

Sırada bir efsane isim, Tanju Okan var: Mehmet Teoman'ın oya gibi işlediği sözler ve Tanju Okan'ın olağanüstü yorumuyla büyüyen 'Benim Halkım' coşkulu bir memleket şarkısı...

Ve albüm Esmeray'ın dillere marş olmuş 'Gel Teskere' adlı parçasıyla son buluyor. 'Gel Teskere' bugün de kışlalarda çalınıp söyleniyor, dillerden düşmüyor.

Kuşkusuz bunda, Şemi Diriker'in söz ve müziği kadar, Esmeray'ın samimi yorumunun da etkisi büyük olmuş... Şarkı, orijinal plak versiyonuyla, yıllar sonra ilk kez yayımlanıyor. ■

Şimdilerde NTV'de 'Hava Durumu'nu sunan meteoroloji yüksek mühendisi Gökhan Abur, TRT Eurovision Elemeleri'nin 1975 finalistiydi [üstte]. Gökhan Abur'un o sıralar yayımlanan 45'liğinin kapağı [sol üstte].

Esmeray [solda, üstte] ve Banu da [solda] 'Bir Zamanlar 2' albümünde yer alıyorlar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Türkiye'nin en renkli kadınlarından...

Dublaj kraliçesi Adalet Cimcoz

Ölüm yıldönümünde, dublaj sanatçısı, çevirmen, 'dedikodu yazarı' ve ülkemizin ilk özel sanat galerisinin sahibi Adalet Cimcoz'u anmak istedik.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Adalet Cimcoz ya da dostlarının ona taktığı isimle 'Ada', 25 Temmuz 1910 tarihinde Çanakkale'nin Kilitbahir'ında dünyaya gelir. Dört yaşındayken ailecek İstanbul'a, Kocamustafapaşa'ya yerleşirler.

İlkokulu İstanbul'da okuyan Adalet Cimcoz, ortaöğrenimi Almanya'da dayısının yanında tamamlar. Türkiye'ye döndükten sonra Toprak Mahsulleri Ofisi'nde çevirmenlik yapan Adalet Cimcoz, 'Dublaj Kralı' olarak anılan ağabeyi Ferdi Tayfur'un, 1936'da 'King Kong' filminin seslendirmesi için çağrıldığı İpek Film Stüdyosu'nda, seslendirme kariyerine ilk adımı atar.

Çevirmenliği bırakarak seslendirmeyi iş edinir kendine. Uzun yıllar yerli, yabancı birçok filme sesiyle hayat verir. Filmlerde seslendirdiği oyuncular arasında: Sezer Sezin, Neriman Köksal, Ayfer Feray, Muhterem Nur, Türkân Şoray, Belgin Doruk, Fatma Girik, Nebahat Çehre, Filiz Akın ve Hülya Koçyiğit gibi oyuncular bulunmaktadır...

1940'lı yıllarda Adalet Cimcoz, seslendirme sanatçılığının yanı sıra gazete ve dergilere yazılar yazmaya başlayacaktır. Dönemin ünlü sanat dergileri Yeditepe, Varlık, Yeni Ufuklar'da şiir, öykü ve kitaplar üzerine yazıları, Tasvir ve Cumhuriyet gazeteleriyle, haber-magazin dergileri Hafta, Yirminci Asır, Salon ve Tef'de ise dedikodu yazıları yayınlanır.

Sosyete dedikodularını konu edindiği yazılarıyla meşhur olur. Mahlas olarak kullandığı 'Fitne Fücur' imzasıyla yazdığı dedikodu yazıları, dönemin sosyete, sanat, eğlence dünyasını ve o dünyanın dedikodularını yansıtır. Partiler, balolar, açılışlar, konserler... Televizyonun olmadığı, magazinin bu denli hayatımızın ortasına yerleşmediği bir dönemde, yazıları büyük bir ilgiyle karşılanır.

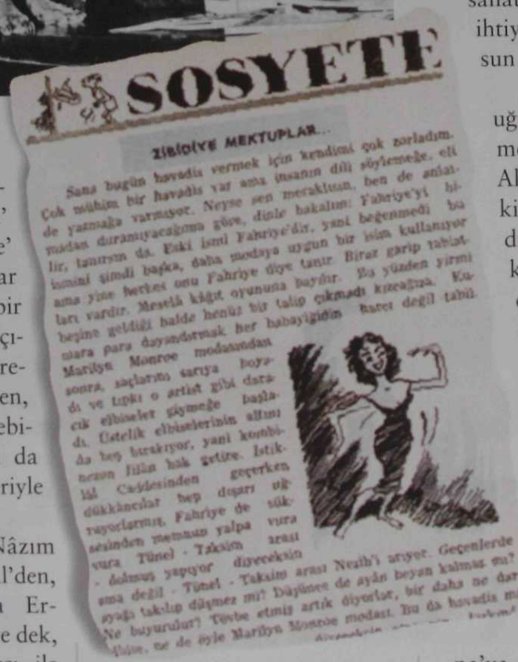
Ünlülerin özel hayatları, aşkları, katıldıkları davetler ve özellikle hanımların giysileri... Adalet Cimcoz'un sözünü sakınmayan üslubu ile aktarılır okura.

Hafta dergisine 'Sosyete Dedikoduları', Yirminciasır dergisine 'Şehir Dedikoduları', Salon dergisine 'Salondan Salona' ve Tef dergisine 'Sosyete' köşe başlıklarıyla yazılar yazan Adalet Cimcoz, bir yandan davet, balo ve açılışları dolaşıp sosyete çevreleri izlenimlerini yazarken, diğer yandan sanat ve edebiyat dünyasının ünlü ya da 'potansiyel ünlü' isimleriyle birlikte zaman geçirir.

Adalet Cimcoz, yıllarca dublaj masalarının arkasındaydı [sağda]: Fotoğrafta, soldan sağa doğru; Muzaffer Arslan, Atlan Karındaş, Adalet Cimcoz, Toron Karaca ve Sami Ayanoğlu yer alıyorlar.

SOSYETE

ZİBİDİYE MEKTUPLAR...

Sana bugün havadis vermek için kendimi çok zorladım. Çok mühim bir havadis var ama insanın dili söylemeğe, eli de yazmağa varmıyor. Neyse sen meraklısın, ben de anlatmadan duramıyacağımı göz, dinle bakalım: Fahriye'yi bilirsin, tanırsın da. Eski ismi Fahriye'dir, yani beğenmedi bu ismini şimdi başka, daha modaya uygun bir isim kullanıyor ama yine herkes onu Fahriye diye tanır. Biraz garip tabiatları vardır. Meselâ kâğıt oyununa bayılır. Bu yüzden yirmi beşine geldiği halde henüz bir talip çıkmadı kızağına. Kimara para duyandırmak her babayiğidin harcı değil tabii. Marilyn Monroe modasından sonra, saçlarını sarıya boyadı ve tıpkı o artist gibi dar ve çıtkı elbiseler giymeğe başladı. Ütelelik elbiselerinin altını da beş bırakıyor, yani kombineson falan hiç getire. Istiklâl Caddesinden geçerken dükkâncılar hep dışarı uğruyorlarmış. Fahriye de tükürsünden memnun galba vura vura Tünel - Taksim arası - dolmuş yapıyor diyecekmiş ama değil - Tünel - Taksim arası Nesih'i arıyor. Geçenlerde yağlı taksiye düşmez mi? Düşünce de aydın beyan kalmaz mı? Ne buyurulur? Tövbe etmiş artık diyorlar, bir daha ne dar yüzüne, ne de öyle Marilyn Monroe modası. Bu da havadis mi

herkese kendini sevdirmiş olan Yaşar Kemal sabırsızlık içinde; o da 'Keçi' isimli hikayesini okumak istiyor."

"Orhan Arıburnu'nu bir kenara çekiyorum: 'Kuzum burası yoksa kulüp mü?' diyorum. Gülüyor; 'Maalesef değil' diyor, 'Halbuki böyle bir sanat kulübüne ne kadar ihtiyacımız var görüyorsun işte' diyor..."

Adalet Cimcoz'un uğraşları arasında çevirmenliği de saymıştık. Alman edebiyatının seçkin eserlerini Cimcoz, duru bir dille Türkçe'ye kazandırır. Türkçe'ye çevirdiği yazarlar arasında; Bertolt Brecht, Georg Büchner, B. Traven, Franz Kafka, Tibor Dery, Max Frish, Knut Hamsun gibi isimler vardır.

Kafka'nın, sevgilisi Milena'ya yazdığı mektuplardan oluşan "Milena'ya Mektuplar"ın çevirisiyle, 1962 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü kazanır bu 'on parmağında on marifet' kadın; ancak 13 Mart 1970 tarihinde yatırıldığı hastanede de, kanseri yenemeyerek aramızdan ayrılır... ■

Adalet Cimcoz eşi Mehmet Ali Cimcoz ve köpeği 'Zibidi' ile [solda]. Cimcoz'un Tef dergisinde, 1954'te 'Sosyete' sütununda köpeği Zibidi'ye yazdığı mektuplardan biri [solda, ortada].

ŞEHİR DEDİKODULARI

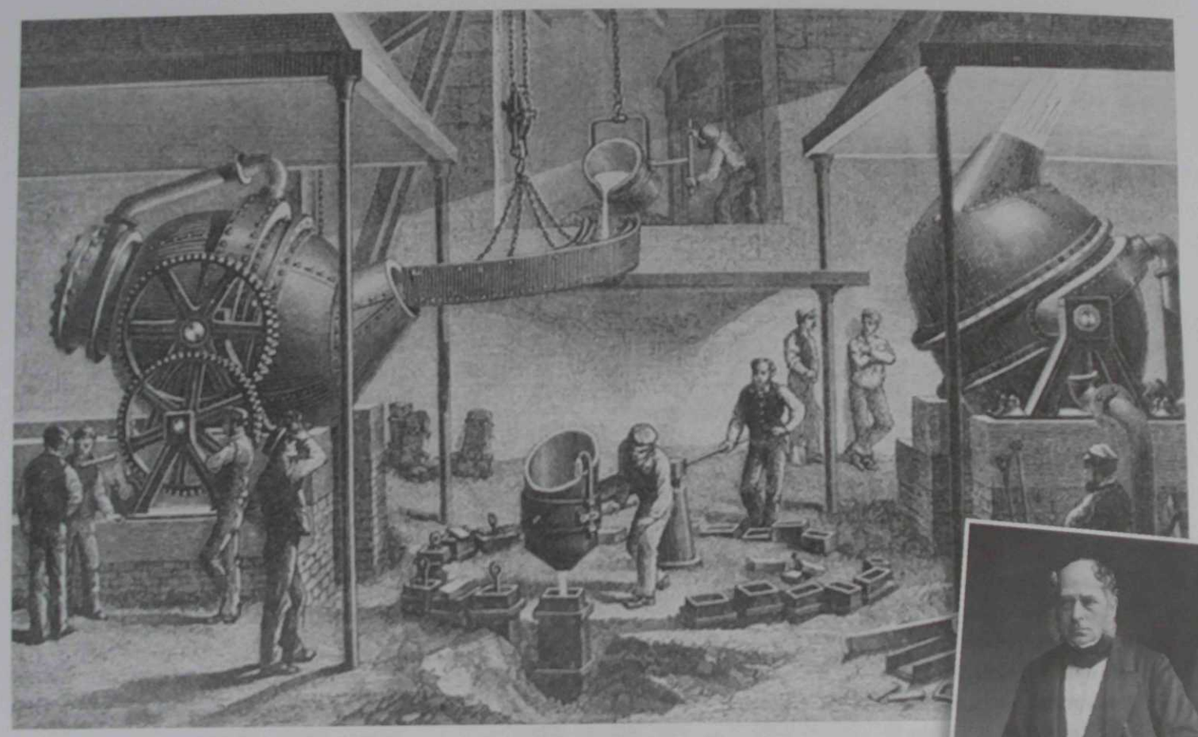
Yazan:
FİTNE-FÜCUR

BİR DOSTUM İstanbul'u bana şöyle tarif etmişti: İstanbul bir şehir değil bir memlekettir. Bu tarif beni bir hayli düşündürdü. Hakikaten İstanbul bir memleket. Her köşesinde yeni ve başka bir âlem bulabilirsiniz. Meselâ günün birinde

ŞARK PAZARININ elemet yeşil güzel güzel gelini hâlâ dudakla rını boyamamakta musir Pisti kenarında oturan gübeki ve çıplak

Yirminciasır dergisinde 1953'te Fitne-Fücur imzasıyla yayımlanan 'Şehir Dedikoduları' köşesi [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Henry Bessemer'in yöntemiyle

Çelik üretimi nasıl kitleselleşti?

Bessemer'in bundan 150 yıl önce, çeliğin ucuz bir şekilde üretimini mümkün kılan yöntemiyle hayata geçirilen sonuçlar, 20. Yüzyıl'ın tüm özelliklerine damgasını vuracaktı.

FATİH TOPTAN

1875'te Fransa'da 'Bessemer çeliği' üretimi [üstte]. Henry Bessemer'in bir orta yaş fotoğrafı [sağ üstte].

Çeliği ucuz bir şekilde üretmenin mümkün olmasıyla beraber, 19. Yüzyıl'ın ikinci yarısından itibaren, teknolojide ve endüstride büyük değişiklikler yaşanmaya başlanır. Daha büyük, gelişmiş ve hassas makineler yapılabilir, büyük gökdelenler inşa edilebilir ve giderek otomobil gibi pek çok araç kitlesel olarak üretilebilir hale gelebilir.

Yalnızca bunlar değil elbette... Çelik, uzunca bir dönem sanayiin lokomotifi olarak kalır. Hatta bunun da ötesinde, ulusların zenginliği, uzun yıllar boyunca, çelik tüketimi ile ölçülür. İşte bu yolun başında, bundan tam 150 yıl önce, çelik üretimi için, ucuz bir yöntem geliştiren, sonradan 'sir' unvanı alacak olan Henry Bessemer vardır...

Çelik, Bessemer'den önce de üretilmektedir elbette. Ne var ki, elde edilmesi çok pahalı ve kalite kontrolü çok zordur. Bu yüzdendir ki, çeliğin kullanımı çok sınırlı kalmakta, daha çok dökme demir kullanılmaktadır.

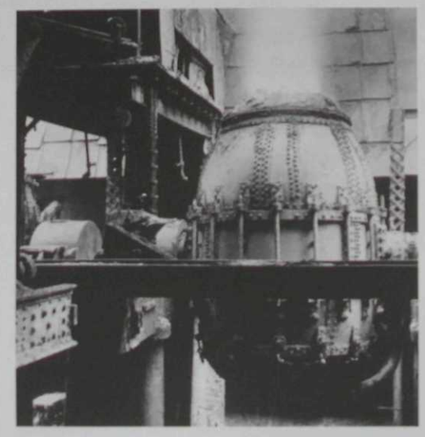
1831'de, matbaa harfleri dökümü yapan bir dökümhaneyi işleten bir mühendisin oğlu olarak dünyaya gelen Bessemer, genç yaşlarda, mevcut malzemelerin geliştirilmesi gereken yanlarını keşfeder. Babasının yanında sadece metalurji alanında değil, şeker kamışı kırma makinesi gibi geliştirdiği çeşitli aygıtlarla, diğer alanlardaki yeteneğini de kanıtlar...

Bessemer'in çelik üretiminin ucuzlaşmasını ve yaygınlaşmasını sağlayan yöntemi geliştirmesinin kökeni, Kırım Savaşı'na (1853-55) dayanır. Bu sebepledir ki, bu süreç, teknoloji tarihinde örneklerine çokça rastlanan, savaşların teknolojinin gelişmesindeki itici etkisine güzel bir gelişme olarak gösterilir.

Bessemer, Kırım Savaşı sırasında, boyu daha uzun olan ve barut gazlarının etkisiyle dönme hareketi kazanan bir top mermisi geliştirir. Bu mermiyle ilgili olarak Fransız yetkililerle görüşen Bessemer, onların dikkatini çeker çekmesine; ancak Fransızlar, dökme demirden imal edilen topların, bu türden bir mermiyi fırlatabilecek sağlamlıkta olmadığına inanmaktadırlar.

Bunun üzerine Bessemer,

Ergiyik haldeki çeliğin Bessemer konverterinden dökümü [solda]. Pittsburgh, Pennsylvania'dan bir Bessemer konverterinin yakın plan görünümü [sol altta].

çalışmalarını, daha güçlü bir dökme demir elde etmek için yoğunlaştırır.

O dönemde kullanılan demir esaslı malzemeler, demir cevherinin yüksek fırında ergitilmesi sonucu elde edilen dökme demir ve dökme demirin ocaklarda dövülerek karbon oranı azaltılmasıyla elde edilen dövme demirdir.

Karbonu azaltılan dövme demir, yüksek orandaki karbonun verdiği kırılganlık sebebiyle kullanımının engellendiği demiryolu rayları ve ince kesitli yapı profilleri gibi alanlarda kullanılabilir hale gelmektedir.

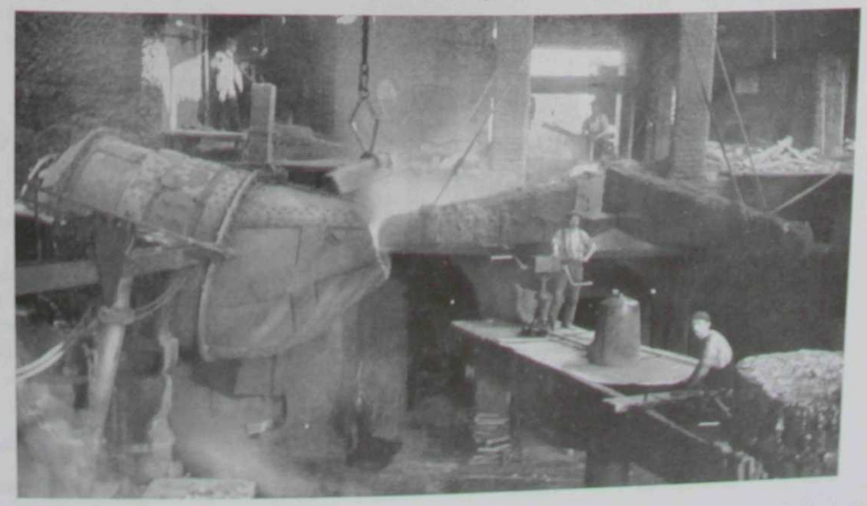
Bessemer, çalışmaları sırasında, ocak içindeki sıcak gazlarda bulunan oksijenin, ön ısıtılmakta olan demir piklerindeki karbonu aldığını, üstelik bunun dövme demirin üretimi sırasında gerçekleşenden daha fazla olduğunu görür.

Bunun yanında, ergiyik haldeki dökme demire hava üflenmesi, ısı artışına yol açarak, dökümün daha kolay yapılabilmesini de sağlamaktadır.

Bu yöntem sonraları 'Bessemer işlemi' olarak anılacaktır.

Aslında, Bessemer işleminin benzeri, Bessemer'den kısa bir süre önce, ABD'de Pittsburghlu bir bilim insanı ve sanayici olan William Kelly tarafından geliştirilmiştir.

Bessemer konverterlerinin yüklenişinden bir görüntü [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Bir Amerikan Rüyası: Andrew Carnegie

1840'da, fakirlik sebebiyle İskoçya'dan Amerika'ya göç eden bir dokumacının oğlu olan Andrew Carnegie *[sağda],* 'Amerikan Rüyası'nın en tipik örneklerinden biridir... Amerika'ya geldiğinde 12 yaşında olan Carnegie, çalışma hayatına bir pamuk fabrikasında işçi olarak başlar. 19 yaşında telgrafçılığa başlar ve kısa sürede telgraf operatörlüğüne yükselir... Carnegie, Amerikan İç Savaşı sırasında arkadaşlarından sağladığı mali destek ile ray, demiryolu ve köprü inşa eden şirketler kurar. 1875'de İngiltere'ye yaptığı bir ziyaret sırasında Bessemer'in yönteminin önemini fark eder ve bu yöntem ile çelik ray üreten bir fabrika kurar. Birkaç yıl içinde milyonerliğe adım atan Carnegie, yüzyılın sonuna gelindiğinde, dünyanın en zengin adamlarından biri olur.

Ne var ki Kelly ismi, yöntemine hemen patent alan ve onu daha da geliştiren Bessemer'in gerisinde kalır. Bessemer, buluşunu 1856'da İngiliz Bilim Geliştirme Derneği'nde açıklar. Kısa sürede, demir üreticilerinin yoğun talepleriyle karşılaşır. Ancak bir süre sonra işler kötüye gitmeye başlar.

Şans eseri mi yoksa bir şanssızlık mı, bilinmez; Bessemer, fosfor ve kükürt oranı düşük cevherlerle çalışmıştır.

Ne var ki, Avrupa'nın batısında demir cevherlerinin fosfor ve kükürt oranları yüksektir. Bessemer işlemiyle arıtılamayan kükürt ve fosfor, üretilen çeliğin dayanımını düşürmektedir. Bunun üzerine Bessemer, lisans verdiği üreticiler karşısında güç duruma düşer ve paralarını geri vermeye zorlanır.

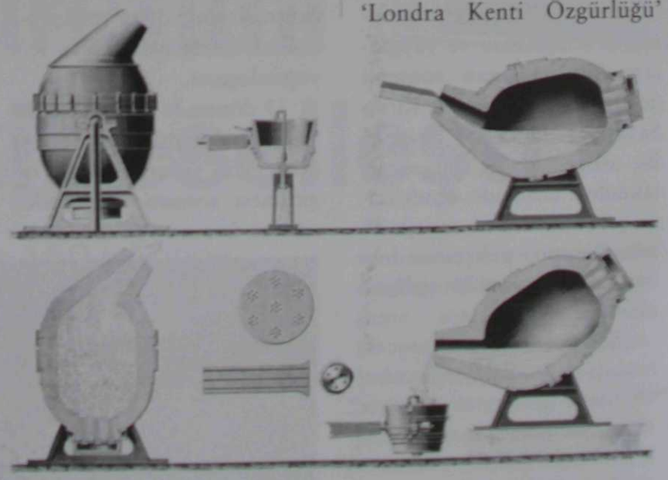
Bessemer kendi çelik fabrikasını kurar ve fosfor içermeyen demir cevheriyle çalışarak, bu soruna geçici de olsa bir çözüm bulur.

Kalıcı çözüm ise, 1878'de, genç İngiliz metalurji mühendisi Gilchrist Thomas'dan gelecektir. Thomas, ergiyik haldeki demir cevherinin kireçtaşı ve magnezyum oksitle kaplı bir fırında ısıtıldığında içindeki fosfor ve kükürtten kolayca arıtılabileceğini bulur.

Fosfor sorununu çözen Bessemer, buluşundan büyük kazanç sağlar. Yaşamının son yıllarında, farklı alanlarda da çalışmalarını sürdürür. Çok işlevsel olamasa da, güneş enerjisiyle çalışan bir ocak geliştirir. Elmas parlatmak için geliştirdiği bir alet, mücevhercilerin ilgisini çeker. Ve yine tam başarıya ulaşmasa da, kendisinin de şikayetçi olduğu deniz tutmasına karşı buharlı gemilerde kullanılmak üzere özel dengeli bir kabin geliştirir.

Ancak, sahibi olduğu 114 buluşun tamamı, onun adını hâlâ anmamızı sağlayan en önemli buluşu, yani çelik üretimine getirdiği yeni yöntem kadar başarılı olamaz.

Bessemer, 1879'da 'sir' ünvanı alır. 'Royal Society' ve 'Londra Kenti Özgürlüğü' derneklerinin üyeliğine, 'Demir ve Çelik Enstitüsü'nün başkanlığına seçilir. Bunlar dışında da, ulusal ve uluslararsı pek çok ödülün sahibi olan Bessemer, 1898'de yaşama veda eder...

Bessemer konvertörünün ilk biçimi [üstte] ve konvertörün ilk uygulamalarından birinin çizimi [altta].

Çeliğin ucuzlaması ve yaygınlaşması, birçok yeni ürünün, aletin ve üretim sürecinin ortaya çıkmasını mümkün kılar. Özellikle makine üretimi ve inşaat sektörlerinde büyük değişiklikler ortaya çıkar. Daha gelişmiş ve daha hassas makineler, düşük maliyetle yapılabilir hale gelir.

1880'lerden önce, büyük ve çok katlı binaların ağırlığını tuğla duvar üzerinde taşıyabilmek için, duvarların alt katlarda çok kalın yapılması gerekiyordu. İç bölümlerin ağırlığı dökme demir sütunlarla taşınsa da, dış duvarların, kendi ağırlıklarını taşıyabilmesi için kalın olması gerekiyor, bu da pencere açmak için az alan bırakıyordu.

Bu tarihten sonra, inşaatlarda yavaş yavaş çelik kullanılmaya başlanır ve bunun başarıya ulaşmasıyla gökdelenler inşa edilir.

Sonraları, bu gökdelenlerin aralarında, kitlesel olarak üretilmeye başlayan otomobiller dolaşmaya başlar. Bu merkezlerin dışında, büyük fabrikalar kurulur. Dünya, bizim bildiğimiz 20. Yüzyıl'daki halini almaya başlar.

İşte tüm bunların ardında çelik, kuşkusuz başrollerdedir... Çeliğin getirdiği yenilikler bununla sınırlı değildir elbette. Yaklaşmakta olan dünya savaşının da körüklemesiyle, askeri endüstride de çelik ve alaşımları, önemli bir rol oynayacaktır. Çelik, ilk başta akla gelmeyecek alanlarda da büyük dönüşümlere yol açar. Örneğin, konserve kutularının, kalayla kaplı çelik saclarla yapılabilmesi, bu sektörde tam bir patlamaya yol açar. Özellikle I. Dünya Savaşı sırasında, hem cephede, hem de sivil yaşamda konserveler önemli bir yer tutar. ■

ULUS

Ana Endüstriye başladık

İ. İnönü Karabük fabrikalarının temelini attı

Memleket müdafaası bugünden sonra daha emin temellere istinad etmiş olacaktır

Başbakanımızın mühim nutku

İ. İnönü diyor ki: "Biz sulh davacıları ile samimî olarak beraberiz,,

Logaritma sözünün türkçesi

Türkiye'de çelik üretimini nasıl başladı?

Türkiye'de demir çelik sanayii kurulup kurulmayacağının incelenmesine, 1925 yılında İktisat Vekâleti tarafından başlanır. 1928'e kadar askıya alınan çalışmalar, bu tarihte Erkân-ı Harbiye'de yapılan bir toplantıyla yeniden gündeme gelse de, ödenek yetersizliğiyle başarısızlıkla sonuçlanır. Çalışmalar, 1932'de SSCB'den bir heyetin incelemeleriyle yeniden başlar. Mevcut sanayileşme politikaları çerçevesinde, bu kez iş ciddidir ve tesise yer aranır; Zonguldak ilinin Karabük Köyü'nde karar kılınır. Yer seçiminden sonra sıra finansman sağlanmasına gelir. O dönemde, sanayi yatırımları için finansman büyük ölçüde SSCB'den sağlanmaktadır. Bunun yanında, Karabük Demir Çelik Fabrikaları için 10 Kasım 1936'da İngiliz hükümeti ile 2,5 milyon Sterlin tutarında bir kredi anlaşması yapılır. H.A. Brassert firmasına ihale edilen tesislerin temeli; 3 Nisan 1937'de, Başvekil İsmet İnönü tarafından atılır *[solda]* ve 9 Eylül 1939'da ilk pik demir elde edilir *[üstte; Ulus gazetesinin 4 Nisan 1937 tarihli nüshası].*

Carnegie'nin Pittsburgh, Pennsylvania'daki çelik fabrikasında bulunan yüksek fırın [sol üstte]. 20. Yüzyıl'ın başlarında Chicago'da gökdelenler [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Lale Uçan
laleucan@yahoo.com

Müzeyyen niçin intihar etti?

Resimli Perşembe'nin 1922 yılı nüshalarından birinde, teyzesinin iki kızına birden âşık olan Hurşit'in macerası yer alır.

1922 tarihli 'Resimli Perşembe'nin 26. sayısında, Müzeyyen Hanım'ın niçin intihar ettiğini anlatan yazı, okura temsili illüstrasyonlarla sunulur [üstte].

"İki kardeşi birden seven Hurşit, nasıl evlendi? İki kızkardeşi birden seven bir genç, müthiş bir kararsızlık içinde, teyzesine müracaat ediyor.

Bundan bir sene kadar evvel, gazeteler Müzeyyen Hanım isminde genç bir kızın bir aşk meselesi yüzünden intihar ettiğini yazmışlar...

Bir tesadüf neticesi Müzeyyen Hanım'ın annesine rast gelen muharririmiz, intiharın hakiki sebebini şu suretle öğrenmiş:

"Ben Çanakkale'de şehit düşmüş bir erkânı harbin zevcesiyim. İki kızım vardı: Müzeyyen ve Necla. Kocamın vefatından sonra kızlarımın talim ve terbiyesi için elimden gelen her fedakârlığı yaptım... Erkeğimiz olmadığı için, evimizin işlerine hemşirezâdem bakardı. Kendisi yirmi - yirmi beş yaşlarında yakışıklı bir gençti. Bunun eve girip çıkmasının bir tehlike olmayacağını düşünüyordum. Nihayet kızlardan birini sevecek olursa, ona veririm diye teselli buluyordum."

"Bundan bir sene evvel Hurşit mühendis mektebinden diplomasını aldı. Memuriyet için Nâfia'ya müracaat etti."

"Artık Hurşit'in bizden ayrılması zaruri olmuştu. Kızların ikisi de ümitsiz halde muzdariplerdi. Ben bunun sebebini anlamadım."

"Hurşit bana, evlenip Sivas'a gitmek istediğini söylediği zaman bunu gayet tabiî buldum. Kızlardan hangisini istediğini sordum..."

"Bana, 'Bilmem teyze,' dedi. 'Necla'yı da, Müzeyyen'i de, hepsini şiddetle seviyorum'..."

"Başımdan vuruldum: 'Bu nasıl söz Hurşit? Bu kadar zaman içinde hangisini sevdiğini anlayamadın mı ki?.. O halde kızlara soralım. Hangisi seni isterse, onunla evlenirsin' dedim."

"Ben hâlâ bir çıkmaza girdiğimin farkında değildim. Müzeyyen daha büyük olduğu için onu çağırdım."

"Meseleyi kendisine anlattım... Müzeyyen de derdini bana anlattı:

- Daha Hurşit evimize geldiği zaman kalbimde bir şimşek oynadığını düşündüm. Acaba hangimizi seviyor diye içleniyordum. Hurşit'in tavırlarından bazen beni sevdiğini hissediyor, mutmain (tatmin) oluyor; bazen Necla'yı sevdiği hükmü ile ızdırap çekiyordum. Kendisine bahsetmekten korkuyordum: Ya Necla'yı severse ya sualime bu cevabı verirse! İki sene evvel bir gece cumbada oturuyorduk. Necla, 'Abla, Hurşit seni seviyor değil mi?' dedi. Ben Necla'nın da aynı ıstırap ile kıvrandığını gördüm. Ona karşı fedakârlık yapmak hevesine düştüm: 'Ben şimdiden sonra, artık Hurşit'i görmeyeceğim Necla. Sen onu seviyorsun, o da seni seviyor. Evleniniz ve mesut olunuz' dedim... 'Hayır,' dedi Necla; 'Bundan kurtulmanın bir çaresi var. Sen onu cuma, pazar, çarşamba, günleri görürsün; ben de perşembe, cumartesi, salı görürüm. Bu suretle hangimizi sevdiğini anlarız...' Bundan sonra bu günlerde Hurşit ile o geziyor; diğerlerinde ben geziyordum. Bu da maksadımızı hâsıl etmedi..."

"Ben de Hurşit'i çağırttım. Artık son kararını vermesini ve kalbini yoklamasını söyledim. Hurşit ağlayarak ellerimi tuttu: 'Kalbim ikisi için de aynı şiddetle çarpıyor, teyze. Beni bu ıstıraptan sen kurtarırsın' dedi."

"Kızlarımı çağırttım. Hurşit de orada idi: Ben, yazı mı tura mı yapacağım dedim. 'Yazı' Necla, 'tura' Müzeyyen idi. Parayı havada döndürdüm... Masanın üstüne düşen altın liranın 'yazı' tarafı idi... Ertesi gün nikâh kıydık. Daha ertesi gün de yolcuları geçirdik."

"Eve döndüğümüz zaman, Müzeyyen'i teskin etmenin güç olacağını tahmin etmiştim. Müzeyyen gün gün inceldi. Günden güne sarardı. Sonra bir gün odasında tentürdiyot içerek intihar etmiş buldum onu... Artık ne söylesem boş..."

(Resimli Perşembe, no 26 / 1922, s. 5)

Üç üstat bir arada
Mehmet Sadık, Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi beyler.
Haftada Bir Gün, no 46 / 1927, kapak sayfası.

Alman ve Avusturya topları

"Avusturya'da İşkoda Fabrikası pîşegâhında, 30.5'lik topun otomobil yedeğinde hareketi: 30.5'lik topların mevzî olduğu demir temlik üzerindeki hali; topun devir ve hareketini temin eden kundak arabası; topun mevzî olduğu demir temlik heyet-i umumiyesi... İşte, Alman ve Avusturya muvaffakiyetini temin eden büyük topların manzarası..."
(Serveti-i Fünûn, no 1267 / 1912, s. 269)

Dans mukavemet müsabakası

"Pazar günü akşamı Fransız Salonu'nda otuz çiftin iştirak ettiği dans mukavemet müsabakası yapıldı. İlk ikinci saatte Ziynet Hanım ile Burhaneddin Bey çıktılar."

"Böylece, müsabakanın sekizinci saatinde, üçü Türk olmak üzere, yedi çift kalmıştı. Biraz sonra on bir saat yirmi dakikalık bir mukavemete müteakip Fenerbahçe Kulübü'nden Mihri Bey ile, bir Matmazel çekildi. On beşinci saatte bir çift daha çıktı. Şimdi ortada bir Türk, bir Ermeni, bir de Musevi kalmıştı...

Sabah ağarıyor ve üç çift mütemadiyen dönüyordu. Etraftan bu gençleri yumurta, bisküvi ve çikolata ile besliyorlardı."

"Dans mukavemet müsabakasının sonunda, iyi oynayan Musevi Alber Efendi ile Matmazel Margarit'e birincilik *[üstteki çift];* Fenerbahçe Kulübü'nden Nizameddin Bey ile Matmazel Lili'ye *[alttaki çift]* ikincilik verildi."
(Resimli Gazete, no 24 / 1927, s. 3)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Tonkin Körfezi Olayı

Amerikan destroyerlerine saldırıldı mı?

Maddox destroyeri

Kasım 2005'te gizliliği kaldırılan Robert Hanyok imzalı bir ABD belgesine göre, 1964'te Kongre'nin Vietnam'da savaş kararı almasına yol açan Tonkin Körfezi Olayı'nın, aslında gerçekleşmediği savunuluyor.

M. Tanju Akad

Aralık 2005'te basında yer alan haberlere göre, ABD hükümeti tarafından gizliliği yeni kaldırılan bir belge, 4 Ağustos 1964 günü Tonkin Körfezi'nde ABD destroyerlerine yapılan saldırının hayali olduğunu teyid ediyordu.

Halbuki bu olaya dayanarak, sözü edilen saldırıdan sadece üç gün sonra, 7 Ağustos günü, ABD Kongresi Başkan Johnson'a Vietnam'a güç sevk etme yetkisi vermiş, Hindiçini'de tekrar ısınmakta olan savaş, açık hale dönüşerek Vietnam, Laos ve Kamboçya'da en az altı milyon kişinin ölümüne yol açmıştı...

Aslında ABD'nin Vietnam'a müdahalesi daha Fransızlar çekilmeden başlamıştı.

Fransız ordusu Dien Bien Phu'da [haritada] yenilince, 26 Nisan 1954'te görüşmeler başlar: Vietnam'ı 17. Paralel'de kuzey ve güney olarak ikiye bölen Cenevre Antlaşması öncesinde, Paris'te Mendès France, Amerikalı Dulles ve İngiliz Eden ile buluşurlar [sağda]: Fonda hep 'Soğuk Savaş' teması vardır!

1950'de gelen ilk 'ABD Yardımı' o yıl Fransızların savaş masraflarının yüzde 40'ını karşılamıştı.

Tonkin Körfezi

Bu fotoğraf yüzünden 2 milyon insan öldü

'Vietnam Savaşı da yanlış istihbarattan'

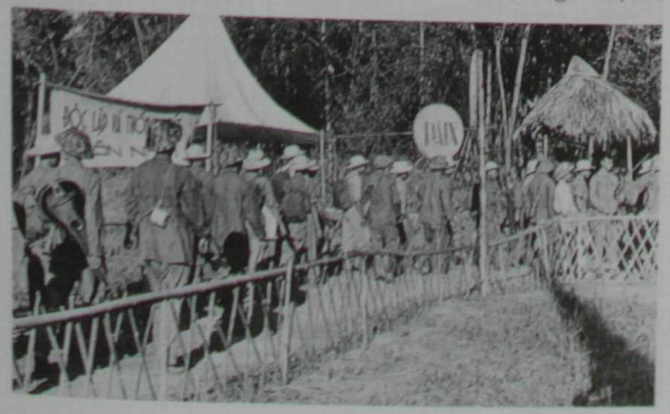
ABD'de gizliliği yeni kaldırılan Robert Hanyok imzalı bir belge, 1964'te Kongre'nin Vietnam'a savaş kararı almasına yol açan Tonkin Körfezi saldırısının aslında gerçekleşmediğini savunuyor

1953-54 yıllarına gelindiğinde, bu oran yüzde 80'in üzerine çıkmıştı. Fransız askerlerini ABD uçakları taşıyor, cephaneleri ve diğer ihtiyaçları Amerikan depolarından gönderiliyordu.

Buna rağmen Fransız ordusu Dien Bien Phu'da kesin yenilgiye uğrayınca, ABD 1954 Haziran'ında, CIA görevlisi Albay Edward G. Lansdale'i Saygon'a göndermişti.

ABD elçiliğinde 'Hava Ataşesi Yardımcısı' gibi uydurma bir unvanla görevli gösterilen Lansdale, Amerika'nın kontrgerilla savaşında önde gelen uzmanı sayılıyordu.

Bundan önceki görevi, Filipinlerde komünist Hukbalahap gerillalarını yenilgiye uğratan Ramon Magsaysay'a yardımcılığı idi. Şimdi aynı hünerlerini Vietnam'da gösterecekti...

Lansdale Vietnam'a geldiği sırada Fransızları bölgeden çıkaran ve ülkeyi 17. Paralel'de kuzey ve güney olarak ikiye bölen Cenevre Antlaşması'nın imzalanmasına daha iki ay vardı; ama olayların gidişatı belliydi.

Amerikalılar, ezilen Fransızlar çekilirken savaşın yükünü er geç üstleneceklerini biliyorlardı. Bu amaçla Kuzey Vietnam'a karşı politik-psikolojik savaş yürüten ve örtülü askerî operasyonlar yapan timleri oluşturmakla işe başladılar.

1954 sonlarında Fransızlar Hanoi kentini boşaltırken, Lansdale'in ekipleri kentin tren ve otobüslerini sabote ederek ve sahte Vietkong bildirileri dağıtarak işe başladılar.

Aynı yılın Aralık ayında Amerikan generali J. Lawton Collins özel temsilci olarak Saygon'a gelmiş, ABD yardımı da kısa sürede o dönem için çok büyük bir miktar olan 350 milyon dolara çık-

2005'in Aralık ayında, Tonkin Körfezi Olayı'na ilişkin belgelerin açıklanması, Türkiye'de de basına yansıdı [solda, gazete kupürlerinde]. Cenevre'deki barış görüşmelerinin hemen ardından, daha 1954'ün Aralık ayında, Amerikalı general J. Lawton Collins, [üstte] 'özel temsilci' olarak Saygon'a gelmişti bile.

1954'ün Ağustos ile Eylül ayları arasında, Cenevre Antlaşması'na uygun olarak, Fransızlarla Ho Chi Minh yönetimi arasında barış görüşmeleri başlamıştı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Johnson döneminde de Savunma Bakanı olan Robert Mc Namara, Amerikan basınına Vietnam'daki durumu aktardığı toplantılardan birinde [üstte].

mıştı. Birkaç yılda da, 1 milyar doları aşacaktı.

Collins o sırada sokağa dökülmüş olan muhalefetle başa çıkmakta zorlanan başkan Ngo Dinh Diem'in gitmesini istemiş ama Diem, Lansdale'in yardımıyla iktidarda kalmayı başarmıştı. Ancak bu uzun sürmeyecekti.

Diem yönetiminde, ülkenin durumu o kadar kötüleşti ki, Amerikalılar bir süre sonra onu devirmek için, komplo hazırlayan generallere destek vermeye başladılar.

Bir başka CIA görevlisi olan Amerikalı Binbaşı Lucien Conein generaller arasında mekik dokuyup arabuluculuk yaparak darbeyi pişirdi: 1963'e gelindiğinde, Başkan Kennedy, Diem'i deviren komployu onaylamıştı.

Ne var ki Diem ile, nefret edilen gizli polis şefi kardeşi Ngo Dinh Nhu'nun öldürüldüğü darbeden sonra, ülkede hiçbir şey düzelmediği gibi, çürümüşlük daha da hızla yayılmaya başladı...

Vietnam'daki çürümenin son temsilcisi: Ngo Dinh Diem [üstte]. Diem'e karşı darbe hazırlayan CIA görevlisi Amerikalı Binbaşı Lucien Conein [sağ üstte].

Bu durum Vietkong ve Kuzey Vietnam askerlerinin giderek daha etkili olmasına yol açıyor, 1963 sonunda sayıları on yedi bine ulaşmış olan Amerikalı askerî uzmanların yetiştirdiği birlikler, komünistlerle başa çıkamıyordu...

Kennedy zamanında Vietnam'a kapsamlı bir müdahale yapmadan ülkenin komünistlerden kurtarılamayacağı fikri gelişmeye başlamıştı. Diem'den kısa bir süre sonra Kennedy de suikaste kurban gitti.

1964 seçimlerini kazanan Johnson, seçim kampanyası boyunca, savaşı genişletmeyeceğini vaat etmesine rağmen, olayların akışına kapılıp tam tersini yaptı. Amerikan askerî-politik mekanizmasının eğilimlerine uyarak, savaşın kapsamını ve yoğunluğunu artırdı.

Tonkin Körfezi Olayı'na giden gelişmelerin en önemli adımı, 1 Şubat 1964 günü Kuzey Vietnam'a karşı başlatılan örtülü askerî operasyonlardı. Bunlar ABD silahlı kuvvetleri tarafından hazırlanan 'Operasyon Planı 34 A' çerçevesinde yürütülüyordu.

Baskı giderek artırılacaktı... Bu iş o kadar hızlı ilerledi ki, 1964 yazına gelindiğinde, Amerikan T-28 hafif avcı uçaklarını kullanan Taylandlı pilotlar Laos sınırı yakınlarındaki Kuzey Vietnam köylerini bombalamaya başlamışlardı.

Ayrıca 'Laos Hava Kuvvetleri' işaretlerini taşıyan ve CIA'e bağlı 'Air America' pilotları tarafından uçurulan başka uçaklar da bombalama ve nakliye operasyonlarını destekliyordu.

Diğer 34 A operasyonları arasında, Kuzey Vietnamlıların kaçırılması, bu ülkeye paraşütle sabotaj ve psikolojik savaş timlerinin indirilmesi, kara ve demiryolu köprülerin havaya uçurulması ve hücumbotlarla Tonkin Körfezi'nde Kuzey Vietnam tesislerine saldırılması gibi işler yer almaktaydı.

Bu saldırılar ABD tarafından verilen hızlı teknelerle yapılıyor ve zaman zaman Amerikan botları da operasyonlara katılıyorlardı.

Ne var ki ABD liderleri bu operasyonlar ile sonuç alamayacaklarını anlamakta gecikmediler. ABD Savunma Bakanı McNamara, daha altı ay önce stratejilerini kendi sözleriyle şöyle açıklamıştı:

"Kuzey Vietnam'a karşı sabotaj ve psikolojik savaş operasyonları sayesinde minimum risk ile maksimum baskı yapacağız."

Ama bu baskı yetmeyince, sadece birkaç ay sonra havadan bombalanacak Kuzey Vietnam hedeflerinin listesi yapıldı.

Artık bu bombardımanı meşru gösterecek bir gerekçeye de ihtiyaç vardı...

Bu arada bombardıman uçaklarının bölgeye kaydırılmasına da başlanmıştı ki, bunun Tonkin Körfezi Olayı'ndan daha önce yapılmış olması dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır.

Askerî operasyonların bir diğer unsuru da Tonkin Körfezi'nde faaliyet gösteren ve 'De Soto devriyesi' adı verilen destroyer faaliyetleriydi. ABD destroyerleri esas olarak güç göstererek psikolojik baskı yapmanın yanı sıra, Kuzey Vietnam kıyı savunması ve uyarı radarlarıyla ilgili bilgi toplamaktaydı. Bu gemiler ABD'ye istedikleri bahaneyi de sağlayacaktı.

30 Temmuz 1964 gece yarısında, General Westmoreland'ın emriyle harekete geçen Güney Vietnam komandoları, Tonkin Körfezi'ndeki Hon

Fransız için Dien Bien Phu'da yenilgi kesinleşince, 1954 Haziran'ında, CIA görevlisi olarak Saygon'a gönderilen Albay Edward G. Lansdale [sol üstte], daha sonraları, Vietnam'daki çürümüş yönetimin son temsilcisi Ngo Dinh Diem'in iktidarda kalmasına yardımcı olacaktı. Tonkin Körfezi'ndeki operasyonlar sırasında Maddox'u takviye eden Turner Joy destroyeri [solda].

Kuzey Vietnam 1966; Amerikan bombardıman uçakları saldırıda [en solda]: Kuzey Vietnam savaşı, 1,5 milyon ölü ve tüm topraklarının üçte birinin zehirlenerek ürün veremez hale gelmesi pahasına kazandı. 1964 seçimlerini kazanan Johnson [solda], savaşın kapsamını ve yoğunluğunu artırmıştı.

McNamara anlatıyor

Kennedy ve Johnson'ın Savunma Bakanı olan Robert McNamara *[üstte; Kennedy ile birlikte]*, 2004'te 'En İyi Belgesel' dalında Oscar ödülünü alan '100 Yılın İtirafları' belgeselinin ana konuğu idi. ABD'nin Domuzlar Körfezi Krizi ve Vietnam Savaşı dönemlerinin bu ilginç bakanı, belgeselci Errol Morris'e çarpıcı itiraflarda bulunuyordu *[solda]*.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1968'in 31 Mart günü, Başkan Johnson [üstte], Vietnam'da 20. Paralel'in kuzeyindeki bombardımanı durdurdu. Vietnam'daki ABD başkomutanı Westmoreland [sağ üstte]. Tonkin Körfezi Olayı'nın kilit gemisi Ticonderoga [sağda].

Me ve Hon Nieu adlı Kuzey Vietnam adalarına denizden baskın yaptılar ve kısa bir çatışmadan sonra çekildiler.

Bunları kovalamakta olan Kuzey Vietnam devriye botları, bu sırada bir De Soto devriyesinde bulunan Amerikan destroyeri Maddox ile karşılaştılar ve muhtemelen bunu Güney Vietnam refakat gemisi sanarak saldırıya geçtiler.

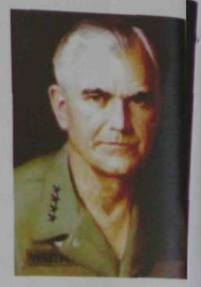
Gemiye tek bir makineli tüfek mermisi isabet etti.

Aynı anda, "açıklanmayan nedenlerle bölgede bulunan" uçak gemisi Ticonderoga'dan kalkan uçaklar, iki devriye botunu hasara uğratırken, Maddox da üçüncü bir botu batırdı.

Haberin duyulması üzerine, Hong Kong'da bulunan Constellation uçak gemisi de bölgeye yönlendirildi. 3 Ağustos gecesi komandolar Kuzey Vietnam'a ait Vinh San kıyı radar istasyonuna saldırdılar.

Bunun, Kuzey Vietnam Kıyı Savunma Kuvvetleri'ni tepki vermeye zorlamak için yapılmış bir operasyon olduğu düşünülebilir... Nitekim 4 Ağustos sabahı Turner Joy destroyeri ile takviye edilmiş olan Maddox yeni bir 'De Soto' devriyesine çıkmış ve olayın cereyan ettiği sularda dolaşmaya başlamıştı.

İşte, daha sonra yıllarca tartışılacak olan olay, burada cereyan etti...

Amerikan destroyerlerinin radar operatörleri, Kuzey Vietnam botlarının saldırı seyrine geçerek üstlerine geldiğini bildirdi. Haber bütün dünyaya duyuruldu ve uçaklar havalandı.

Başkan Johnson, Kuzey Vietnam'a karşı hava saldırılarının derhal başlaması için emir verdi. 'Operasyon Planı 37-64' çerçevesinde aylardır hazırlanmakta olan hava unsurları listelerindeki hedefleri vurmaya başladılar. 4 ve 5 Ağustos tarihlerinde vurulan Kuzey Vietnam hedefleri arasında, devriye botları ve petrol depoları vardı.

Üç gün sonra, 7 Ağustos günü ABD Kongresi, Başkan'a "her türlü saldırıyı önlemek" için, istediği tüm tedbirleri alma yetkisi veren Tonkin Körfezi Kararı'nı kabul etti.

McNamara ise, daha 4 Ağustos günü orduya Güneydoğu Asya'da operasyonlara hazırlık emri vermişti. Ama bundan çok daha önceleri, ağır malzemeler Tayland'ın Korat kentinde ve Okinawa'da bulunan tesislere taşınmaya başlanmıştı.

Kongre'nin verdiği "Her türlü saldırıyı önleme" yetkisi Kuzey Vietnam'ın uluslararası sularda seyreden masum ABD gemilerine saldırdığı varsayımı altında ifade edilmiş ve hem ABD hem de uluslararası kamuoyuna bu şekilde kabul ettirilmeye çalışılmıştı.

Halbuki 3-4 Ağustos gecesi Maddox ve Turner Joy destroyerlerine hiçbir saldırı olmadığı, bugün kesinlik kazanmış bir bilgidir.

ABD makamları sonraki yıllarda, gemilerdeki radar operatörlerinin yanıldığı gibi bir bahaneyi ortaya attılar; ama bunun önemi yoktu çünkü o sırada savaşı tırmandırmak için istedikleri bahaneyi bulmuşlardı.

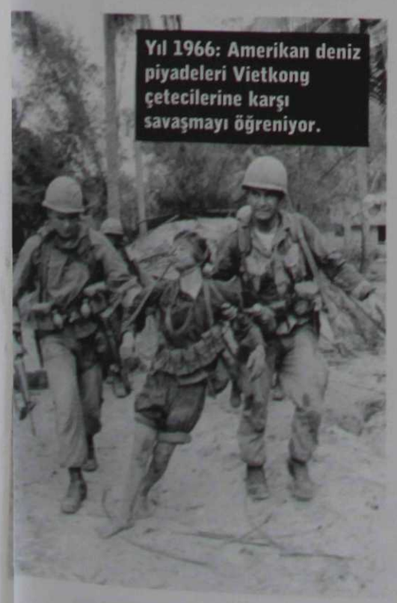
Esasen Tonkin Körfezi'ndeki bu olay olmasa, başka bahaneler bulacakları da kesindi. Kuzey Vietnam'ın kendini savunacağından kuşku duyulamazdı ve 1964 yazında hemen her gece Tonkin Körfezi'nde operasyon yapılıyordu...

Olayın gelişimine bir başka açıdan bakıldığında, ABD'nin zaten boğazına kadar savaşın içinde olduğu görülür.

Pilotlar, denizciler, sabotaj timlerini yetiştiren eğitmenler ve tüm diğer danışmanlar, Vietnam'daki Güney-Kuzey savaşının bir parçası olmuşlardı; ama 'Güney' adına bir kazanç sağlanamıyordu.

Bunun nedeni olarak da, Kuzey Vietnam'dan güneye uzanan ikmal yolarının kesilememesi gösteriliyordu: ABD bu nedenle yıllarca kuzeyi bombaladı, asker sayısını yarım milyona çıkardı... 1969'un Nisan'ında en yüksek rakam olan 543 bin 400 askere ulaşılmıştı...

Ayrıca ABD savaşı Laos ve Kamboçya'ya taşıdı; ama bu gelişmeler de hiçbir fayda sağlamadı. 1968'in başında, Kuzey Vietnamlılar Güney Vietnam'ın 44 vilayet merkezinin dörtte üçünü aynı anda vurdukları Tet saldırısını gerçekleştirdiler. Saygon'daki ABD elçiliğine kadar girdiler. Her iki taraf da büyük kayıplar verdikten sonra durum sakinleşirken, Vietnam'daki ABD başkomutanı Westmoreland, elindeki yarım milyona ek olarak 206 bin asker daha isteyince, Washington savaşın kazanılamayacağını anladı.

Yıl 1966: Amerikan deniz piyadeleri Vietkong çetecilerine karşı savaşmayı öğreniyor.

Savaşların 'zâhirî' nedeni konusu

Tarih kitaplarında da yer alır; her savaşın bir 'gerçek' nedeni bir de, eski deyimle 'zâhirî' nedeni yani görünüşteki nedeni, 'bahanesi' vardır...

İşte bu açıdan bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'nin taraf olduğu savaşlardaki durum şöyle sıralanabilir:

- İspanya Savaşı, 1898 yılında eski Amerikan zırhlısı Maine gemisinin Havana limanında esrarengiz bir şekilde batması üzerinde çıktı. ABD Küba ve Filipinler'i işgal etti. Ne var ki, 260 ABD denizcisinin öldüğü olayın nasıl meydana geldiği hiçbir zaman anlaşılamadı.
- ABD'nin II. Dünya Savaşı'na girmesine yol açan Japonların Pearl Harbor Baskını *[üstte]* öncesinde neler olduğu da, Amerika'da ve dünyada hâlâ bir tartışma konusu...
- ABD'nin Irak'ı işgali de, bilindiği gibi, bu ülkede kitle imha silahlarının olduğu tezine dayandırılmıştı. İşgal gerçekleştikten sonra bu tür silahların bulunmadığı açıklandı.

1968'in 31 Mart günü, Başkan Johnson 20. Paralel'in kuzeyindeki bombardımanı durdurdu ve görev süresi bittikten sonra, bir daha aday olmayacağını, partisi tarafından aday gösterilse dahi, bunu kabul etmeyeceğini açıkladı: ABD'nin iradesi kırılmıştı. Bundan sonrası uzun bir çekilme süreci olacaktı... ■

1968'in başlarında Kuzey Vietnam kuvvetleri Saygon'daki ABD elçiliğine kadar girdiler. Olay Şubat ayında 'Life' dergisine kapak oldu [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Taner Güdükoğlu

Vietnam'dan Irak'a...

Eğer bir Hollywood filminden bahsetmiyorsak, Vietnam Savaşı denince, herkes Amerika'nın gereksiz bir savaşın içine girdiğinde hemfikir... Bu çerçevede, Vietnam Savaşı ile Irak Savaşı arasında bir bağ kurulmasının da belirli bir anlamı var. İnternette bu konuyu ele alan makaleler, söyleşiler ve yorumlar bulmak da mümkün... Aşağıda verilen adreslerde, Irak Savaşı ile Vietnam Savaşı arasındaki benzerlikleri ele alan yorumları bulabilirsiniz. Özellikle Sendika.org adresinde Bünyamin Esen imzalı makalede, olayın tüm yönleri diğer internet kaynakları gösterilerek çok başarılı bir biçimde toparlanmış.

www.sendika.org/yazi.php?yazi_no=1878
www.zmag.org/turkey/ncskh.htm
www.zmag.org/Turkey/ta170305.htm

Savaş karşıtları

www.savaskarsitlari.org adresinde Vietnam ile ilgili pek çok habere ulaşmanız mümkün. Sitenin adresinden de anlaşılacağı gibi, burada tamamen ABD karşıtı bir politika yürütülüyor. Örneğin aşağıdaki linkte, ABD'nin Vietnam Savaşı'nda kullandığı 'Agent Orange' adlı kimyasal maddenin etkileri anlatılıyor. Sabah gazetesinin haberinin kaynak gösterildiği bu linkte, Vietnam'daki ördek, tavuk ve balık etlerinde, halen bile, zehirli dioksin maddesi olduğu öne sürülüyor.

www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=15279

Che'den mektup var

Ernesto Che Guevara'nın 1963'te Havana'da yapılan Güney Vietnam ile Dayanışma Haftası'nın kapanış konuşmasının Obra Revolucionaria dergisinden alınan metni de ilginç bir belge niteliğinde. Aşağıdaki adreste bulabileceğiniz konuşma metninde Che Guevara, Cenevre Antlaşmaları'nın çiğnendiğini ve bu yüzden, Vietnam halkının iradesinin ayaklar altına alındığını anlatıyor. Che'nin yorumuna göre, bu savaş ABD'nin çok önceden planladığı bir kitle imha girişimiydi.

www.kurtuluscephesi.com/gerilla/chevietnam.html

BBC'den 'Özel Dosyası'

BBC'nin Türkçe internet sitesi gerçekten çok doyurucu bir içeriğe sahip. Vietnam Savaşı'nın 30. yılı nedeniyle hazırlanan 'Vietnam Özel Dosyası' bu kalitede bir örnek oluşturuyor. Konu ile ilgili haber, yorum ve belgeleri aşağıdaki adreste bulabilirsiniz. Özellikle sayfanın açılışında karşımıza çıkan siyah-beyaz bir fotoğraf, olayı tek karede özetlemeyi başarıyor: Muhtemelen mavi gözlü genç bir Amerikan askerinin miğferinde 'War is Hell' (Savaş Cehennemdir) yazıyor...

www.bbc.co.uk/turkish/specials/1442_vietnam

popüler tarih
www.populertarih.com.tr Mart 2006 Sayı 67 5,00 YTL

Prof. Dr. Işın Demirkent'in ardından ÖZEL BÖLÜM

Venedikli Bellini Fatih'in resmini nasıl yaptı?

Bir Saray kurumu olarak 'Harem'

1920'li yılların dergilerinde 'magazin'

Tuğra ve mühürden imza ve kartvizite

20. Yüzyıl'ı yaratan olay: Çelik üretimi

Vietnam: Amerika nasıl savaşa girdi?

Türk popunda 45'likler dönemi

Ringlerdeki 'İstanbul Efendisi': Yorgo Tagar

Portre: İsmail Hakkı Uzunçarşılı

212323 06/03
ISSN 1302-6577
DÜNYA

Mustafa Kemal'in telgrafçısı

Manastırlı Hamdi Bey'in gerçek öyküsü

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ringlerin 'İstanbul Efendisi'

Yorgo Tagar

Boksörlüğünün ötesinde, 'antrenör' ve 'masör' kimlikleriyle de Türk Sporu'na büyük hizmetleri geçer Yorgo Tagar'ın... Deneyimli bir boksör olarak, Türkiye'yi Yunanistan'da, Mısır'da ve Fransa'da temsil eden Tagar, 1952'de açtığı jimnastik salonu ile, Türkiye'de bir başka 'ilk'e de imza atar.

Yıl 1936, Tagar, Paris'te.

VÂLÂ SOMALI

Birçok zayıf yapılı gencin başına geldiği gibi, o da arkadaşları tarafından sık sık fizikî tacize uğruyordu... Top peşinde koştururken ya da bir mahalle kavgasında; sürekli hırpalanan, dayak yiyen biri olmaktan sıkılmıştı artık...

Düşündü taşındı ve bir 'dövüş sanatı' olan boks sporuna yönelmeye karar verdi... Bu karara saygı duyan dostları da, onu 1920'lerin 'Türkiye Boks Şampiyonları' arasında yer alan Sıtkı (Piran) Bey ile tanıştırdılar arayı uzatmadan...

Sözünü ettiğimiz gencin adı, Yorgo Tagar idi ve sonuçta, Tagar'ın Sıtkı Bey ile tanışması, Türkiye'ye çok önemli bir boksör kazandıracaktı.

Şampiyon Sıtkı Bey'in ellerinde yoğrularak kısa zamanda gelişip şekillenen Rum asıllı Yorgo Tagar, boks yaşamını kucaklayan zaman dilimi içinde, yalnızca ringlerde bir fırtına gibi esmekle kalmadı; büyük bir titizlikle, taşıdığı Türk kimliğine saygı duyulmasını da, her fırsatta sağladı.

Yorgo Tagar anlatıyor

Antrenörlükte en mümtaz mevkie yükselen Tagar; "Bir numaralı Boks otoritesiyim iddiasında değilim,, dedi

İbrahim KIVIRCIK

1933 yılının Nisan ayı içinde, Yunanistan'ın başkenti Atina'ya giderek komşu Balkan ülkelerinin şampiyon boksörleriyle iki maç yapan Tagar'ın ilk karşılaşması, 'Yarı Orta Atina Şampiyonu' Kritiçimas ile olmuştu... Rakibini sık sık müşkül durumlara düşürmesine, hatta bir defa da sayı saydırmasına karşın, bu ilk uluslararası sınavında 'berabere kalmış' sayılacaktı Yorgo Tagar...

Atinalılar, İstanbul'a yerleşmiş Bandırma kökenli bir Rum aileden gelen 'Şampiyon Yorgo'nun, beline Türk bayrağı sararak ringe çıkmasını kabullenememişler ve ona karşı, iki-üç dakika süren bir protesto gösterisi yapmaktan kendilerini alıkoyamamışlardı...

Maçın 'berabere' ilan edilmesinde, şüphesizdir ki, bu gerginlik de önemli bir rol oynamıştı.

Çok sonraları, gazetelerde boks geçmişini dile getirirken Yorgo Tagar, "Türkiye'de doğup büyüdüm. Bu ülkede sivrildim. Demokratik, laik ve çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'nde tüm hürriyetlere sahibim. Rum asıllıyım; ama taşıdığım kimlik-

Avrupa'da görüp izlediği örneklerden hareketle, 1952 yılında Türkiye'nin ilk özel jimnastik salonunu açan Yorgo Tagar [solda], 30'lu ve 40'lı yılların ünlü boks şampiyonu idi. 50'li ve 60'lı yıllarda Tagar hem ringlerdeki deneyimlerini hem de masör, boks hakemi ve antrenörlük deneyimlerini sık sık basına aktarma fırsatını bulmuştu [sol üstte].

SPOR

Teodoresko Yorgos bugün karşılaşacak

Bu maçın çok heyecanlı olacağı anlaşılıyor

Bugün Romanyalı boksörle karşılaşacak olan Yorgos

Romanyalı boksör Teoderesko bugün üçüncü maçını da tanınmış boksörlerden Yorgosla Taksim stadında yapacaktır. Üçer dakikadan on ravund üzerinde yapılacak olan bu maçta kimin galib geleceğini kestirmek çok güçdür. Yorgosun tecrübeli ve çok kuvvetli bir boksör olduğunu biliyoruz. Buna mukabil Romanyalı boksörün ne derece mukavim ve mahir bir boksör olduğunu spordan anlıyan herkes takdir eder. Şu halde bugün kuvvetle teknik ve tecrübe ile nefes müca -

1930'lu yıllarda Türkiye çok iyi boksörler yetiştirir; tüm Balkan ülkelerindeki rakipleriyle önemli maçlar yapan bu sporcular arasında, o günlerde 'Yorgos' diye anılan Yorgo Tagar da vardır [solda]. 1950'lerde Galatasaray'ın masörlüğünü de üstlenen Tagar, Metin Oktay dahil, bütün futbolcuların tedavileriyle yakından ilgilenirdi [en solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İsmet Gümüşdere'nin objektifinden

Yıl 1953; Yorga Tagar *[en solda, ayakta]* Galatasaray'ın masörlüğünü yapıyor. Önemli bir maçtan önce takım, Tagar ile birlikte, dönemin genç foto muhabiri İsmet Gümüşdere'ye poz veriyor.

le de sabittir ki, Türk'üm ben" diyecekti göğsünü gere gere...

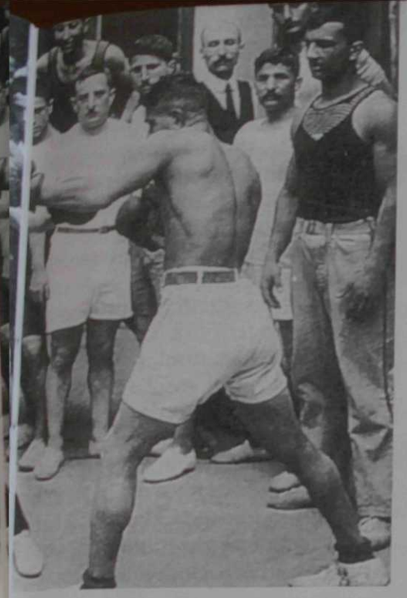
Yorgo Tagar, Yunanistan'daki ikinci maçını kendisinden 10 kilo daha ağır olan Kroton ile yapmış ve rakibini, beşinci rauntta savurduğu bir 'sağ direkt' ile nakavt ederek ringi zaferle terk etmişti.

Bu maçta, Ankara'nın Atina'daki büyükelçisi Enis Akaygen de müsabakayı baştan sona heyecanla izlemiş ve 'Şampiyon Yorgo'yu hararetle tebrik ederek başarısını kutlamıştı; bir Türk sporcusuna yakışacak biçimde hareket etmesinin, kendisini çok gururlandırdığını ifade etmişti...

Boksörlüğünün ötesinde, 'antrenör' ve 'masör' kimlikleriyle de, Türk Sporu'na büyük hizmetleri geçen Yorgo Tagar, 1912 yılında, İstanbul'un Kadıköy yakasında, Kalamış semtinde dünyaya gelir. Aile aslen Bandırmalıdır.

Yorgo Tagar, 16 yaşındayken boksa başlamış ve bir ay sonra da ringe çıkarak ilk maçını yapmıştır...

Kendi başımdan da geçtiği için, çok iyi bilirim; 'Boks Şubesi' olan kulüplerde, yanlış uygulanan çok da tehlikeli ve sakıncalı bir antrenman sistemi vardır: Kim olursanız olun; güçlü ya da güçsüz, boksa başladığınız ve eksersize çıktığınız ilk gün, size eldiven giydirilip tecrübeli bir boksörle antrenman maçı yaptırırlar.

Henüz gardını almasını dahi bilmeyen bir 'müptedi' (acemi) olarak, 'bir araba sopa' yersiniz ve o salona bir daha adımınızı atmaz ya da hırslanıp, bu olayı gurur meselesi yaparak, boksa devam edersiniz...

Yorgo Tagar da, henüz bir aylık 'acemi' bir dövüşçü iken ringe çıkarılmış ve bu şartlarda, en az iki raund dayak yemişti. Üçüncü rauntta ise, Yorgo inanılmaz bir hırsla maça asılmış; kendisini küçümseyen rakibi Nubar'ı acemi bir dövüşçüden umulmayacak darbelerle ringe yapıştırmış ve bu ilk maçından galip çıkmıştı.

Büyük bir tesadüf eseri, nakavt olacağı maçtan nakavt yaparak galip ayrılan Yorgo Tagar, önemli dersler almıştı bu karşılaşmasından... İkinci defa ringe çıkmadan evvel, tam 5 ay aralıksız antrenman yaparak boksu iyice öğrenmeye çalıştı. Hocası Sıtkı Bey'in tüm nasihatlerini dinleyerek, bu öğütleri eksersizlerde tatbik ederek, ringe sağlam basmayı öğrendi.

'Amatör' boks yaşamı süresince, 100 civarında maç yaparak bunların tümünden

1920'li yıllarda İstanbul'da bir boks karşılaşması [en solda]. Aynı yıllarda ringlere çıkan ve 30'larda ünlenen Yorgo Tagar [solda, ortada] ile Melih Açba [solda], Balkanlar'dan gelen rakiplerini bir bir yeniyorlardı.

yenilmeden ayrıldı Tagar ve 'namağlûp' unvanı ile profesyonelliğe geçti.

Profesyonel boksa geçtiği dönem İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk geldiği için, Tagar'ın bu sıfatla fazla maç yapma imkânı olmadı ve spor yaşamını, 'boks antrenörü' olarak sürdürmeye başladı. Boks severler onu zaman zaman bir 'boks hakemi' olarak

Bir zamanların Topçu Kışlası'ndan bozma Taksim Stadı'nda, 30'lu yıllarda boks karşılaşmaları da yapılırdı [sağda].

Tagar'lı yıllarda Galatasaray

Yıl 1956; Galatasaray Futbol Takımı'nın tarihindeki en popüler kadrolarından biri karşımızda: Soldan sağa ayaktakiler; Ergun, İsmail, Candemir, Saim, masör Yorgo Tagar, Turgay ve teknik direktör Georges Dick. Oturanlar; İsfendiyar, Kadri, Coşkun, Suat, Ahmet ve Metin.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1955 tarihli bir 'Galatasaray Kulübü' yayınında, o sıralar Beden Terbiyesi İstanbul Bölgesi Boks Antrenörlüğü görevini de üstlenen Yorgo Tagar'ın 'Boksa Dair' başlıklı yazısı da yer alır [sağda].

da görev yaparken izleme fırsatı buldular.

Onun ringe çıktığı yıllarda ulusal boks maçı organizasyonları yapılmadığı için, Tagar, hak ettiği halde ay-yıldızlı formayı giyemedi.

Ama 1949'da İspanyollar ile yapılan ilk millî boks karşılaşmalarında Yorgo Tagar, 'Türk Millî Boks Takımı'nı bu tarihî randevuya hazırlayarak, 'Millî Antrenör' yani başka bir deyişle, 'Uluslararası Hoca' sıfatı kazandı...

1940'ların sonlarına doğru, henüz 17 yaşında olduğum bir dönemde, 1.80 boyuma rağmen, ancak 58 kilo çekiyordum ve ben de boks öğrenmeye karar vermiştim. O dönemin birçok boksörüyle yakın arkadaşlıklar kurdum...

BOKS'A DAİR

Türk boksü amatör mü yoksa profesyonel mi olmalıdır?

Yazan: YORGO TAGAR
Beden Terbiyesi İst. Bölgesi Boks Antrenörü

Türkiye - Arnavutluk temasında bir maç

İşte o dönemde, Galatasaray Kulübü'nün Hasnun Galip Sokağı'ndaki tarihî lokali, bir boks merkezi konumundaydı...

Ben de, iki yıl boyunca bu lokalde, 'kondisyon hocası' ve 'masör' olarak da önemli görevler üstlendi:

1950'lerde, İstanbul Ligi'nde fırtınalar koparan Galatasaray'ın Turgay'lı, Coşkun'lu, İsfendiyar'lı ve Suat'lı, Metin'li, Kadri'li süper kadrosu, üst üste şampiyonluklar kazanırken, bu takımın kondisyon hocası ve ayrıca masörü Yorgo Tagar'dan başkası değildi...

Türk sporuna yaptığı hizmetlerle, spor tarihçilerinin adını hep minnetle anacakları Yorgo Tagar, 1952'de açtığı 'Tagar Jimnastik Salonu' ile de, vücut geliştirme alanında, Türkiye'de bir başka 'ilk'e imza attı.

Tam 6 kez 'Dünya Şampiyonu' olan Ahmet Enünlü gibi birçok şampiyon vücutçu, Tagar'ın kontrol ve eğitiminde, Türkiye'yi bu branşta başarıya ulaştırdılar. ■

Ameliyatsız menüsküs tedavisi uzmanı

Türkiye'ye masörlüğü öğreten usta olarak da tanınan Yorgo Tagar *[ortada]*, İtalyan uzman Dr. Lakava'dan *[en sağda]* menüsküs tedavisi eğitimi almış ve Türkiye'de birçok ünlü sporcuya, ameliyatsız menüsküs tedavisi uygulamıştı.

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

Yorgo Tagar'ın yarım asırlık kurumu

Tagar Jimnastik Salonu

Türkiye'deki ilk özel jimnastik salonunu kuran Yorgo Tagar, burada her çevreden sportmen insanlara hizmet verdiği gibi, şampiyon sporcular da yetiştirecekti.

LÜTFÜ TINÇ

Kafamızda, yazarımız spor tarihçisi Vâlâ Somalı'nın anlattıkları; Yorgo Tagar'ın anısını bugün de ayakta tutan 'Tagar Jimnastik Salonu'nun yolunu tutuyoruz.

1952'de İstiklâl Caddesi'nde, Tünel civarında faaliyete geçen salon daha sonra Gayrettepe'ye taşınıyor; sonra da Nişantaşı'na; bugün 'Tagar Jimnastik Salonu' tam 54 yıllık geçmişiyle, Yorgo Tagar'ın kızı Yoanna Hürmüz'ün yönetimde, 'fit' olmak isteyen her yaştan kadın ve erkeğe hizmet vermeyi sürdürüyor.

Tagar Jimnastik Salonu'nun kimi köşelerinde, Yorgo Tagar'ın izlerini görüyorsunuz: Bir dönemin İstanbul valisi Ord. Prof. Doktor Fah-

Tagar Jimnastik Salonu'nu bugün, Yorgo Tagar'ın kızı Yoanna Hürmüz yönetiyor [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Yoanna Hürmüz, babası Yorgo Tagar'ın diploma ve brövelerinin önünde [üstte]. Yorgo Tagar'ın eşi Saten Tagar, yardımcısı Yeran Hanım, kızı Yoanna Hürmüz ve damadı Georges Hürmüz ile birlikte [sağ üstte]. Saten ve Yorgo Tagar evliliklerinin ilk günlerinde [sağda].

rettin Kerim Gökay'ın tasdikini taşıyan 1952 tarihli bir belgede, Yorgo Tagar'ın Beden Terbiyesi İstanbul Bölge Müdürlüğü çatısı altındaki 'sağlık monitörlüğü' ve 'spor masajı' kurslarına katıldığını okuyorsunuz.

Yurtdışından aldığı 1949 tarihli iki diploma da, bu belgenin yanında yer alıyor: Weider Kültür Fizik Enstitüsü'nün ve İsveç Masajı Koleji'nin diplomaları...

İyi bir boksör, kendini eğitip geliştirmiş bir masör ve kondisyon hocası; Türkiye'ye masörlüğü öğreten, jimnastiği yaygınlaştıran spor adamı ve 'ilk' özel jimnastik salonunu açan girişimci...

Tabii, böyle bir hayat çiz-

Yorgo Tagar'ın ilk öğrencilerinden ve yardımcısı Ahmet Cömert ile 1957'de "Avrupa'nın En Teknik Boksörü" seçilen öğrencisi Vural İnan [sağda].

gisinin, kendine has sonuçları da olmuş: Gündüz Kılıç, Turgay Şeren ve Coşkun Özarı gibi isimlerle dostluklar kuran Tagar, 1950'lerin ortalarına doğru, Tagar Jimnastik Salonu'ndaki işlerini sürdürürken, Galatasaray futbol takımının da masörlüğünü yaptığı gibi, düzenli olarak Ankara'ya da gidiyor; dönemin cumhurbaşkanı Celâl Bayar'a masaj yapıyor...

O dönemde bile, Yorgo Tagar boks ile ilişkisini de koparmaz; ringler için de 'talebe' yetiştirir: Bir süre Tagar'ın yardımcılığını da yapacak olan Ahmet Cömert ve 1957'de "Avrupa'nın En Teknik Boksörü" seçilecek Vural İnan da bu öğrenciler arasındadır.

İşte o yıllarda, Akşam, İstanbul Ekspres gibi gazetelerde ya da dönemin magazin dergilerinde, Kasım Yargıcı, Haşim Evci ve Erkin Aytaç gibi imzaların Tagar ile söyleşileri, Tagar Jimnastik Salonu'nda hizmete sokulan yeni kondisyon aletlerine ilişkin haberleri yer alır...

Örneğin, üstüne binen kişiye sekiz farklı hareket yaptıran kondisyon bisikleti, 1950'lerin başında, sadece Tagar Jimnastik Salonu'nda bulunuyordu... İlk saunayı da Yorgo Tagar kendi salonuna kurdurmuştu...

Gazete kupürleri, dergi sayfaları dikkatle incelendiğinde ortaya çıkıyor ki; Tagar'ın sempatik bir karaktere, ince bir mizah duygusuna sahip olmasının yanı sıra, daha o yıllarda 'kişisel gelişim' konusunun önemini kavramış bulunmasının da, basından bu kadar destek almasında etkisi vardı...

Zaten 'Tagar Jimnastik Salonu'nun bir 'ilk' olması da, bu ilgiyi kestirmeden açıklamaya yeter!

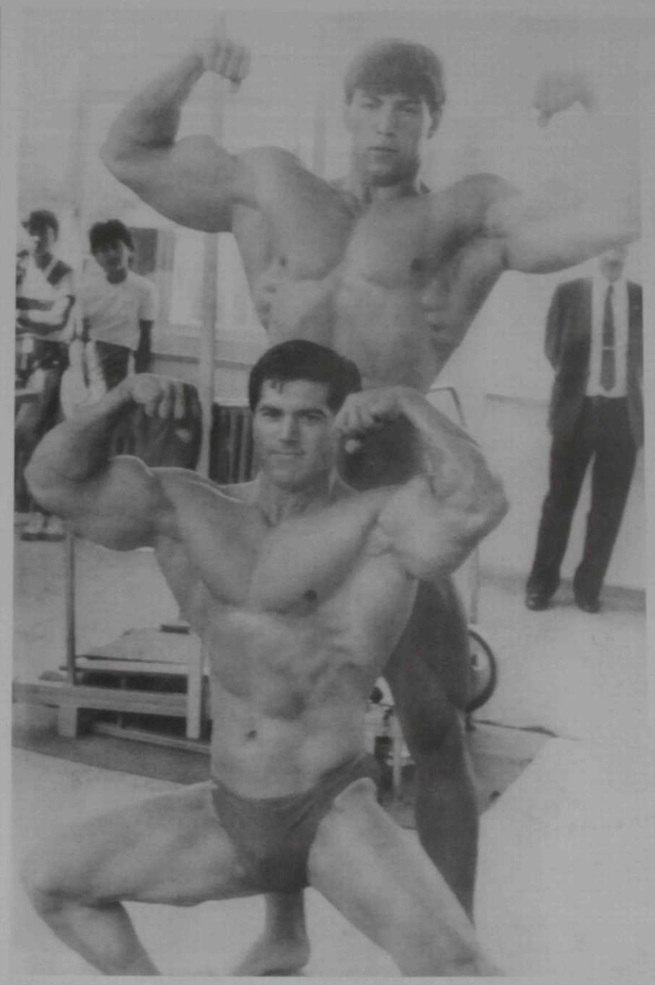
Erkin Aytaç, 1953'ün bir magazin dergisinde, şu satırlara yer verecektir: "Zaten henüz 8 aylık bir mazisi olan ve eski boksörlerimizden Galatasaraylı Yorgo Tagar'ın Beyoğlu'ndaki Tagar Jimnastik Salonu'na film ve sahne yıldızlarından tutunuz da, İstanbul sosyetesinin en tanınmış simaları abone olmuştur."

Yorgo Tagar'ın sürekli kendisini geliştirmeye çalışan kişiliğini bu dergide, Erkin Aytaç'ın sorularına verdiği yanıtlarda da görebiliyoruz:

"Avrupa'da bulunduğum sıralarda, hem bir boksör hem de bir sporcu sıfatıyla, yabancı sportmenlerin ne şekilde yetiştirildiklerini yakından görmek istedim."

"Lâkin benim o tarihten çok seneler sonra kurmuş olduğum şu müessesenin, o vakitler bilhassa İsviçre'de, her mahallede mevcut olduğunu hayretle gördüm..."

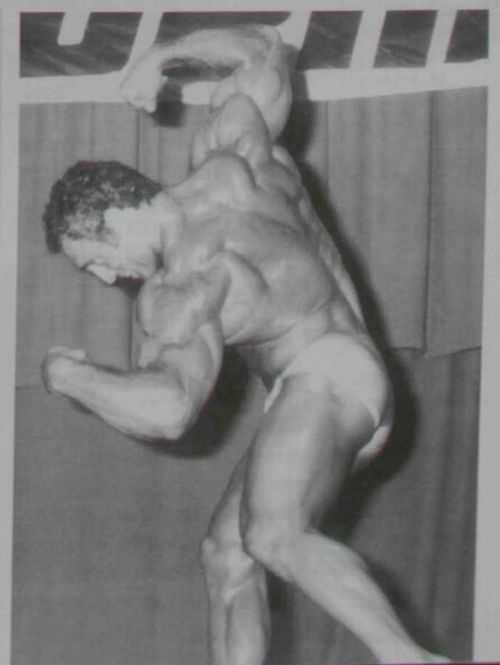
Tagar, 1940'lar Avrupa'sına ilişkin gözlemlerini aktarırken, şunları söyler Erkin Aytaç'a: "Orada sadece bir sporcu değil, bir memur, bir usta, bir öğretmen bu salonlardaki muhtelif âletlerle vücutlarının tenasübünü uzun zaman muhafaza ediyorlar."

Tagar ekolünden iki şampiyon: Adnan Sır ve Eryetiş Kurtaral, Tagar Jimnastik Salonunda [sağda].

Bu arada, bir başka belgeden ve Tagar'ın kendisinin kesip bir albümde topladığı gazete kupürlerinden, 1965'te de, Yorgo Tagar'ın hâlâ kendini geliştirmek için çalıştığını, o yıl 'Türk Spor Hakemliği' brövesi aldığını görüyoruz...

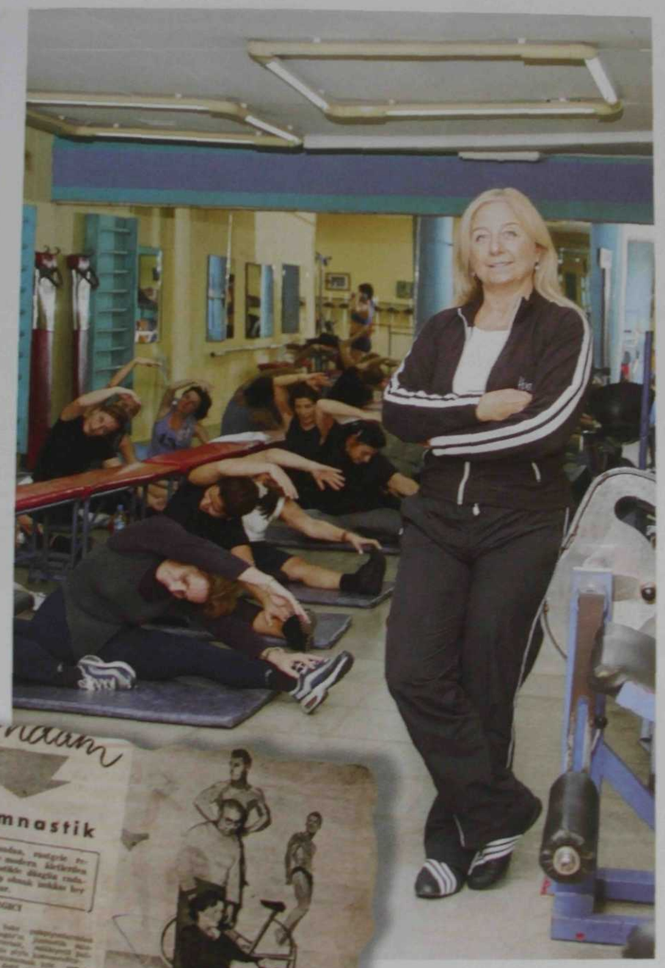
Yorgo Tagar'ın, salonunda sürdürdüğü çok önemli bir etkinlik alanı daha vardır: Tagar burada, 'vücut şampiyonları' yetiştirir: Tam 6 kez birincilik kürsüsüne çıkan 'Dünya Vücut Şampiyonu'

Tagar Jimnastik Salonu'nda yetişen ve tam 6 kez Dünya Vücut Şampiyonluğu'nda birincilik kürsüsüne çıkan Ahmet Enünlü [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

'Baba Tagar' salonunu yeni açtığı günlerde, bir müşterisiyle birlikte [en sağda]. Yine o günlerde, 1952'de, tanınmış gazeteci Kasım Yargıcı'nın kaleme aldığı bir 'Tagar söyleşisi'nin kupürü [altta]. 54 yıllık Tagar Jimnastik Salonu bugün de, Yoanna Tagar'ın yönetiminde hizmet veriyor [sağda]. Yorgo Tagar, 1970'li yıllarda [sağda, en altta].

birleriyle; o zamanlar Saten Hanım 13 yaşında imiş. İki yıl sonra, birbirlerine âşık olmuşlar; sonra da evlenmişler... Tarih, 1940'ların tam ortaları...

1952'de, Tagar Jimnastik Salonu ilk açıldığında da, Saten Tagar, 'demirbaş' eleman olarak salonda, Yorgo Tagar'ın yanında yer almış.

"İlk yerimiz," diyor Saten Hanım, "İstiklâl Caddesi üzerinde, Tünel civarındaydı." Cumhuriyet'in ilk yıllarının ünlü girişimcilerinden; Süreyya Opereti Topluluğu'nun, Süreyya Sineması'nın kurucusu, ünlü fabrikatör Süreyya Paşa'nın (Süreyya İlmen) kızı Melahat Akses, Tagar ailesine o yıllarda çok yardımcı olmuş. Karı-koca Tagar'ların her gün Tünel'den Kalamış'a gidip gelme külfetini ortadan kaldırmak için, jimnastik salonuna yakın olan kendi apartmanından bir daire ayırmış onlara...

"Ata binerdi; sporcuydu o da ve bu yüzden bize çok yardım etti," diyor Saten Hanım.

Salon sonraları Gayrettepe'ye, oradan da Nişantaşı'na, bugünkü yerine taşınıyor...

Saten Hanım'a, salonun nastik Salonu'nun bugünkü sahibi ve işletmecisi kızı Yoanna Hürmüz ve damadı Georges Hürmüz ile birlikte, Tagar'ların Kalamış'taki 'baba ocağı'nda yaşıyor...

Sevgili eşinden, Yorgo'sundan söz edeceğimiz için, Saten Hanım çok heyecanlı; önce kendisine, Yorgo'nun bir boks maçını izleyip izlememiş olduğunu soruyoruz:

"Hayır," diyor Saten Hanım, "Hayır, gitmedik... Kıyamazdık görmeye..."

Yorgo ile Saten Hanım, Yorgo'nun annesinin terzi atölyesinde karşılaşmışlar bir-

Ahmet Enünlü, ayrıca Adnan Sır ve Eryetiş Kurtaral 'Tagar Ekolü'nün şampiyonlarıdır.

Bu yoğun 'kendini geliştirme' ve 'insan yetiştirme' koşuşturmalarının arasında, Yorgo Tagar'ın 'gizli' bir yardımcısı vardır: Eşi Saten Hanım...

Biz de merhum Yorgo Tagar'ın evinin yolunu tutuyoruz; dul eşi Saten Hanım'ı görmek, onunla, kızı ve damadıyla görüşebilmek için...

Saten Hanım, Tagar Jim-

1952'deki ilk açılış gününü soruyoruz; "Turgay'ın (Şeren) dayısı... Mithat Perin açılışı yaptı" diyor...

Birkaç yıl önce aramızdan ayrılan Mithat Perin o dönemde, tanınmış bir gazeteci; Ekspres ve Tan gazetelerini çıkarıyor, sonra da Hürriyet'e geçiyor...

Gerek Saten Tagar'ın gerekse de kızı Yoanna Hürmüz'ün anlattıklarından ve bizim başkalarından dinlediklerimizden ortaya çıkıyor ki, Yorgo Tagar; masajıyla, sporuyla, öğrencisinin ya da müşterisinin bedenini çekip çevirmekle meşgul iken, Saten Tagar da, para pul ve yönetim işlerini kovalarmış...

Yoanna Tagar, annesi Saten Hanım'ı kastederek, "Çok becerikli kadındı..." diyor.

Bu sözler Saten Hanım'ı oldukça gerilere götürmeye yetiyor; gözleri dalıyor, "Sabahın saat altısında kömür almaya giderdim," diyor ve ekliyor: "O zaman kömür sobaları vardı... Salonun sıcak olması lâzımdı..."

Salonun kasasında da Saten Hanım'ın oturduğunu öğrenince, "Anlaşıldığı kadarıyla, siz 'Patroniçe' imişsiniz," diyoruz; bu çok hoşuna gidiyor Saten Hanım'ın ve gülerek bizi onaylıyor...

Bu arada, Yoanna Hürmüz bize babasının 'Fransa macerasını' aktarıyor:

Yorgo Tagar henüz bekâr ve boksta zirvede, Balkan şampiyonalarında adı geçiyor; İkinci Dünya Savaşı başladı başlayacak, ama insanlar pek ihtimal vermiyorlar buna... İşte böyle bir ortamda, bir Fransız menajer ile anlaşıyor Tagar ve önce Fransa'ya, oradan da Amerika'ya gitme planları yapılıyor; çalışılacak ve büyük maçlar gerçekleştirilecek!

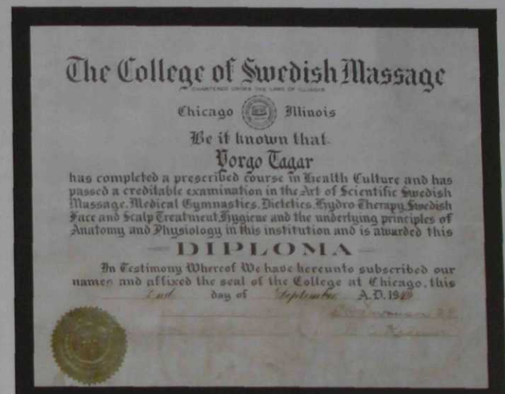
Ama evdeki hesap çarşıya uymuyor; Yorgo ve menajeri Fransa'ya gittikten kısa bir süre sonra savaş patlak veriyor. Yorgo uzun bir süre, ne Amerika'ya gidebiliyor ne de Türkiye'ye dönebiliyor...

Annesi, İstanbul'dan Paris'e para gönderemiyor; Yorgo ise Paris'te bir otelde kalıyor ve her gün Palais des Sports'a gidip antrenman yapıyor. Ama bir süre sonra, parasız kalıp bu düzenini de koruyamıyor; sonunda intihar etmeye karar veriyor. Kaldığı küçük oteli işleten karı koca, durumu kavrayıp ona engel oluyorlar; Yorgo da borç parayla İstanbul'a dönüyor.

İşte bu 'Fransa macerası'ndan bugüne kalmış tek şey, üzerinde 'Palais des Sports, 13 ...' ibareleri okunabilen ve genç Yorgo ile yanında muhtemelen Fransız menajerin yer aldığı silik bir fotoğraf...

Ama Yorgo Tagar'ın kurduğu jimnastik salonu ve Türkiye'nin spor yaşamına kazandırdıkları net ve kesin bir biçimde ayakta... ■

The College of Swedish Massage

Chicago Illinois

Be it known that

Yorgo Tagar

has completed a prescribed course in Health Culture and has passed a creditable examination in the Art of Scientific Swedish Massage, Medical Gymnastics, Dietetics, Hydro-Therapy, Swedish Face and Scalp Treatment, Hygiene and the underlying principles of Anatomy and Physiology in this institution and is awarded this

DIPLOMA

In Testimony Whereof We have hereunto subscribed our names and affixed the seal of the College at Chicago, this 2nd day of September A.D. 1940

İsveç Masajı Koleji'nden diploma

Kadıköy'deki Saint Joseph Fransız Erkek Lisesi'nde okuyan Yorgo Tagar'ın diplomalarından biri de Chicago kaynaklı 'İsveç Masajı Koleji' adlı kurumdan alınmış. İsveç Masajı Koleji'nin bu diplomasını Tagar, kurslara mektupla katılarak elde etmiş.

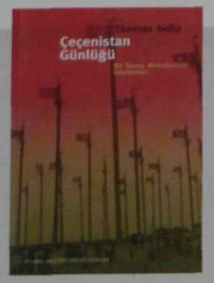
Tagar Jimnastik Salonu'nun açıldığı ilk günlerde, 1952'de, bir gazetenin spor sayfasında yer alan röportajdaki fotoğraf [solda, en üstte] şu resimaltını taşıyordu: "Nebile Teker, 'exercyle' denilen bisiklete benzeyen bir âletle vücudundaki yağları eritmeye çalışırken..."

Yorgo Tagar'ın 'Palais des Sports' günleri macerasından kalma tek fotoğraf [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Türkiye Ekonomisinde Krizler
Gülten Kazgan
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2005

Çeçenistan Günlüğü (Bir Savaş Muhabirinin Anıları)
Thomas Goltz
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Ekim 2005

Sakarya Meydan Muharebesi Günlüğü
Alptekin Müderrisoğlu
Kastaş Yayınevi, Eylül 2004

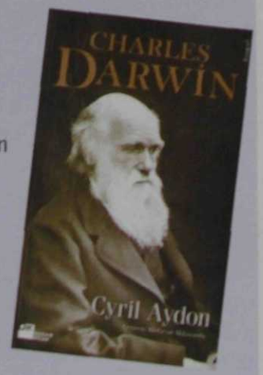
Bir Devrimci Doktorun Anıları (Kuruluş yıllarında)
Mehmet Fuat Umay
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Temmuz 2003

Domaniç Dağlarının Yolcusu (1920'lerin gezi anıları)
Şükûfe Nihal
L&M Yayınları, İstanbul, Ekim 2005

Darwin'in yaşamı

Üç ya da dört aydır; 'Evrim Teorisi'nin kuramcısı Charles Darwin yine 'fena halde' gündem!.. Birkaç yıl önce, Türkiye'de de çeşitli karşıt çevrelerde yoğun bir 'Darwin tartışması' başlatılmıştı... Şimdilerde de, aynı 'yoğunluk' ABD'de yaşanıyor: W. Bush yönetiminin başını çektiği ve okullarda Darwin'in evrim kuramına alternatif getirmek isteyen bir kampanya geliştirildi... Bu arada, yine şu sıralar, Doğan Kitap Yayınları arasında da, tanınmış bilim tarihçisi Cyril Aydon'un Darwin'e ilişkin biyografik çalışması yayımlandı. Ali Cevat Akkoyunlu'nun titiz çevrisiyle okura sunulan bu ilginç yaşamöyküsünün adı 'Charles Darwin'...

Özgün çevirilerle Antik Çağ

Alfa Yayınları ile Furkan Akderin, son derece faydalı bir işe soyundular: Bir 'Antik Çağ Dizisi' başlattılar. Alfa Yayınları, bu girişimi Furkan Akderin ile başlattı diyorum; çünkü dizinin ilk üç kitabı, Akderin'in titiz Türkçe'siyle Eski Yunanca aslından dilimize kazandırılmış. Bunlardan biri, ünlü Anabasis yani, Flavius'un "İskender'in Seferi" adlı yapıtı. İskender dönemini araştıranlar için, 'altın' değerinde bir kitap. İkinci kitap, Aristo'nun 'Atinalıların Devleti'; yani Aristo'nun 146 bölümlük ünlü 'Politika' kitabından elimize tam olarak ulaşan tek bölüm! Dizinin üçüncü kitabı, Sezar'ın 'Gallia Savaşı' adlı yapıtı... Alfa'nın Antik Çağ Dizisi, Tacitus, Plutarkhos gibi ünlü antik yazarların yapıtlarıyla devam edecek...

Ahilik kültürünün farklı kökleri

Ahilik ve ahilik kültürü alanlarındaki araştırmalarıyla tanınan, İstanbul Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği'nin danışmanlarından, felsefeci Sadık Göksu'nun "Sokrat ve Eflatun'dan Günümüze Ahilik" adlı yapıtı, yeni bir kitap değil; 2000 yılında yayımlanmış (Polat Kitapçılık, 0 212 513 50 93 / 94). Ancak biz, yeni ele geçirdik ve merakla okuduk.

Aslında kitabın tam adı, '... "Ön Ahilik' ve Ahilik" şeklinde. Yani Sadık Göksu, bir Anadolu 'kurumu' olan Ahilik geleneğinin köklerini daha önceki medeniyetlerde, Sokrat'ta, Eflâtun'da arıyor ve çok da doğru yapıyor. Konu çok derin; yer az. Ama şunu söyleyelim: 'Medeniyetler çatışması' değil, uzlaşma arıyorsak, Ahilik kurumunun köklerine bakarken, Eski Yunan'a da göz atılır, Hz. İsa'ya da!..

İpek Yolu (Doğu'nun ve Batı'nın aşkla buluştuğu yer)
Colin Falconer
İnkılâp Yayınları

Suikastlar
Atilla Akar
Timaş Yayınları, Ekim 2005

İstihbarat Savaşları (Hitler'den El Kaide'ye Amerikan Gizli Tarihi)
Thomas Powers
Güncel Yayıncılık, Eylül 2005

Farklı dönemlerin Amerika ve Rusya'sı

İlkgençlik günlerinden 1960'lı yıllara ve sonra da bugünlere uzanan izlenimlerle Gündüz Vassaf, kendi Amerika ve Rusya'sını anlatıyor bize. Washington'dan New Hampshire'a; Moskova'dan Leningrad'a uzanan yaşanmışlıklar, birer 'turistik' gezinin değil, çok daha farklı bağlamlarda bu iki ülkenin kentlerinde bulunmanın getirdiği zenginliklerle kaleme alınmış, kağıda dökülmüş... İletişim Yayınları'nın Çağdaş Türk Edebiyatı Dizisi'nde yer alan "40 Yıl Önce 40 Yıl Sonra / Amerika-Rusya", Gündüz Vassaf'ın titiz üslubuyla da öne çıkan bir yapıt.

Bektaşîlikte zaman kavramı

İslâm Tarihi, Şiiler ve Alevilik konularındaki yapıtlarıyla yakından tanıdığımız Reha Çamuroğlu'nun Kapı Yayınları arasında yer alan son kitabı, 'Bektaşîlikte Zaman Kavrayışı' altbaşlığını taşıyor ve konuyu enine boyuna ele alıyor. 'Enine boyuna' diyoruz; çünkü Çamuroğlu 'Dönüyordu' başlığını taşıyan bu felsefî araştırmasında, konuya 'Dinler ve Zaman' yaklaşımı ile giriyor. Faydalı bir kaynakça içeren kitap çok hacimli değil; 90 sayfalık bir makale uzunluğunda; ama yoğun bir çalışma...

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Saray çocuklarının 'ev hali'

Topkapı Sarayı Müzesi'nin de katkılarıyla, Aygaz'ın 1997'den bu yana yayımladığı kültür ve tarih kitaplarına bir yenisi katıldı. Bu sekizincisi kitap, Osmanlı saraylarında büyüyen şehzade ve hanım sultanların yaşamını farklı bir açıdan ele alıyor. "Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları, Giysileri" adlı, lüks karton kapaklı, kuşe kağıda büyük boy baskılı ve bol görsel malzemeli yapıt; 15. Yüzyıl'dan 20. Yüzyıl'ın başlarına kadar süren dönemde, Osmanlı sarayı çocuklarının, şehzade ve hanım sultanların doğumlarından aile içindeki statülerine; eğitim ve düğün törenlerinden giyim kuşam tarzlarına; hatta fotoğraf, tablo ve mühür gibi kişisel eşyalarına kadar, pek çok konuya değiniyor. Toplam 250'den fazla fotoğrafın yer aldığı kitapta, Osmanlı saray yaşantısının 'kişiye özel' yönleri ortaya çıkıyor. Topkapı Sarayı Müzesi'nin koleksiyonu çerçevesinde hazırlanan kitabın çekirdeğini, 27 yıl boyunca müzenin 'Padişah Elbiseleri Bölümü'nün küratörlüğünü yürüten Doç. Dr. Hülya Tezcan'ın, 1990'da, onarımı tamamlanan sultan kostümlerinin yer aldığı 'geçici sergi' için hazırladığı makale oluşturuyor. Tezcan, sergiden sonraki 16 yıl süresince, yurtiçinden ve yurtdışından kurum ve akademisyenlerin konuya katkıları doğrultusunda, çalışmasını genişletmiş; derlediği bilgileri, tarihî bir arka plan temeline yerleştirerek kitaplaştırmış... Şehzade ve hanım sultanların Osmanlı hanedanının yönetim politikasındaki yerine de açıklık getiren Tezcan'ın çalışması, hanedanın aile içi ilişkilerinden, doğum ve ölüm olaylarındaki geleneklerden de söz ediyor. Osmanlı saray çocuklarının tüm eğitim süreçlerini; sancağa çıkış, kafes hayatı ve tahta çıkış gibi önemli olayların akışını da aktaran kitap, hanım sultanların vakıflarını ve saraydaki evlilik ve sünnet düğünlerini de ayrıntılarıyla sunuyor. Şehzade ve hanım sultanların giyim kuşamı ile kullandıkları tuğra ve mühürler de kitabın konuları arasında. Kitabın sonunda, portre çizimlerinden ve fotoğraflardan oluşan bir bölüm de yer alıyor.

"Osmanlı Sarayı'nın Çocukları" kitabının proje koordinatörü Bahattin Öztuncay, yapıtın yazarı Hülya Tezcan ve Aygaz Genel Müdürü Mehmet Ali Neyzi, tanıtım gecesinde...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Necati Güngör

28 Eylül 1730'da Lale Devri'ni noktalayan isyanı, Patrona Halil adlı hamam külhancısı çıkarmıştı.

KÜLHANBEYİ

'Külhan', bilindiği gibi, hamamın ateşinin yakıldığı bölümdür. Külhanın ateşini yakan görevliye de 'külhancı' denilir. Hamamın suyu, külhanda yakılan ateşle ısıtılır... Eski İstanbul'da, içip içip evinin yolunu şaşırmış, sokaklarda sızıp kalmış kimseleri toplayıp çarşı hamamlarının külhanına atarlardı.

Böylece sarhoşlar geceyi güvenli ve sıcak bir yerde geçirmiş olurlardı. Ancak geceyi külhanda geçirdikleri, üstlerindeki kül, kömür karası ve isten anlaşılır; böylelerine "külhanbeyi" denilerek alay edilirdi! Bu söz zamanla, kopuk takımından kimselerin lakabı haline geldi.

AKİDE ŞEKERİ

Bu şekerin adı, bir hukuk teriminden kaynaklanır. 'Akit', bilindiği gibi, bağıt, sözleşleme, anlaşma, mukavele demektir. Yeniçeriler, Sultan II. Mahmud'a bağlılıklarını bildirmek üzere şeker gönderirler; bununla simgesel olarak, bağlılık sözü verdiklerini gösterirlerdi. O şekerin adına da 'akide' denilirdi. Günümüze kadar akide yapımını sürdüregelen Hacıbekir de, yine bu dönemin saray şekercisiydi.

II. Mahmud

İMAMIN KAYIĞI

Vaktiyle İstanbul'da, denize, balık avına tutkun bir imam yaşardı. Tabii, çok sevdiği bir de kayığı vardı imamın. Namaz niyaz dışındaki tüm zamanını, kayığıyla geçirmekteydi. O kadar çok seviyordu ki kayığını, ölünce cenazesinin, mezara kadar bu kayıkla taşınmasını vasiyet etti! Bu vasiyeti bilen yakınları, gün gelip de gözlerini yumduğunda, tabut yerine onu mezara kadar kayığının içinde taşıdılar... O günden sonra, imamın kayığına binmek, ölmekle eş anlamlı oldu ve deyim halinde dilimize yerleşti.

TARABYA

İstanbul'un seçkin Boğaz semtlerinden olan Tarabya'nın adının bir tıp teriminden geldiği biliniyor. Havasının güzelliğinden ötürü, Antikçağ'da buraya, "therapia" (terapi, iyileştirme, tedavi) denilirdi. Bizans döneminde değeri bilinmeyen Tarabya, Sultan II. Selim'in burada bir köşk yaptırmasından sonra gelişecekti. III. Selim zamanındaysa Tarabya, yabancı elçilerin oturduğu gözde bir semt durumundaydı.

KAŞAR

Bu sözcük, günümüzde bir peynir türünün adı olarak bilinir. Ancak sözcüğün kökeni konusunda rivayet muhtelif. Eskiler, arsız, yüzsüz, azgın kimseler için "mukaşşer" derlerdi. Yani, 'kaşarlanmış' anlamında... Başındaki "mu" sıfat ekine bakarak Arapça kökenli bir sözcük olduğunu düşünebilirsiniz. Oysa bir kaynağa göre, dilimize Yunancadan geçmiştir kaşar. Bir başka kaynak, İbranice asıllı bir kavramdır der. 'Olmuş, tam, yenilmesinde dinen sakınca bulunmayan' anlamına geliyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

popüler tarih
www.populertarih.com.tr Mart 2006 Sayı 67 5,00 YTL

Prof. Dr. Işın Demirkent'in ardından ÖZEL BÖLÜM

Venedikli Bellini Fatih'in resmini nasıl yaptı?

Bir Saray kurumu olarak 'Harem'

1920'li yılların dergilerinde 'magazin'

Tuğra ve mühürden imza ve kartvizite

20. Yüzyıl'ı yaratan olay: Çelik üretimi

Vietnam: Amerika nasıl savaşa girdi?

Türk popunda 45'likler dönemi

Ringlerdeki 'İstanbul Efendisi': Yorgo Tagar

Portre: İsmail Hakkı Uzunçarşılı

212323 06/03
ISSN 1302-6577

Mustafa Kemal'in telgrafçısı

Manastırlı Hamdi Bey'in gerçek öyküsü

◆ Hazırlayan: Erkan Ildız
erkanildiz@hotmail.com

Kadir Has Üniversitesi'nde konferans:

Yeni bulgularla İznik çiniciliği

İznik'te 1963'ten bu yana sürdürülen çini fırınları kazıları hakkında, kazı başkanı Prof. Dr. Ara Altun, 8 Mart günü İstanbul'da, Kadir Has Ünüversitesi'nde bir konferans verecek.

İznik'te 1963 yılından beri sürdürülmekte olan çini fırınları kazıları üzerine, kazı başkanı Prof. Dr. Ara Altun, 8 Mart günü İstanbul'da Kadir Has Ünüversitesi'nde bir konferans verecek.

Üniversitenin 'Çarşamba Söyleşileri' kapsamında Cibali Salonu'nda saat 17.30'da, "Kazıların Işığında Yeni Bulgularla İznik Çiniciliği" başlıklı bu sunumu gerçekleştirecek olan İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ara Altun ile bir söyleşi yaptık.

➤ *Sayın Altun, İznik çiniciliğinin 15. Yüzyıl'da teknolojik değişim geçirdiği biliniyor ve bu değişim İznik çiniciliğini o dönemde öne çıkartıyor. Bu teknolojik değişim nedir; öncesini ve sonrasını anlatır mısınız?*

Daha 14. Yüzyıl'da İznik'te Osmanlı çiniciliğinin gelişmesinden bahsetmek mümkün. Ancak o dönemde henüz kırmızı hamurlu diye bilinen bir çinicilik var ve biz bu çiniciliği bir duvar çinisi, bir de kullanım eşyası seramiği bağlamında düşünüyoruz.

15. Yüzyıl'dan itibaren bu kırmızı hamurlu çini veya seramiğin bir değişime uğradığını görüyoruz. Bu değişim beyaz sert hamurun kulanılmaya başlanması, yani porselene yakın bir üretimin gerçekleşmesi şeklinde oluyor.

➤ *O dönemde Mimar Sinan'ın İznik seramik atölyelerine, İstanbul'daki büyük inşaat programları çerçevesinde verdiği siparişlerin de bu atılımda belirleyici bir etkisi olmuştur herhalde?*

İznik çiniciliğinin gelişmesinde şüphesiz Osmanlı sarayının büyük etkisi olmuştur. Bu, iki yönde oluyor: Bunlardan bir tanesi, bu büyük programlı yapıların, altını çizerek söylüyorum, iç mekân bezemesinde çininin kullanılmasında İznik'in tercih edilmesidir.

İstanbul Üniversitesi'nin düzenlediği İznik çini fırınları kazı alanında ortaya çıkarılan kulplu sürahi [sağ üstte]. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Prof. Dr. Ara Altun [sağda].

Bunda, İznik'in hem imparatorluğun büyük programlı yapılarının yer alacağı merkezlere yakınlığı (ulaşım ve üretilen malzemenin nakli kolaylığı) hem de İznik çiniciliğinin alt yapısının daha sağlam ve kaliteli olması rol oynuyor.

➤ *İznik çiniciliği 17. Yüzyıl'a kadar hızla büyüyen bir sanayi olmuş. Bu sanayinin çapı nedir?*

Bunu saptamak oldukça zor. Bazı kaynaklarda, Evliya Çelebi'de mesela, 300 civarında atölyeden bahsedilir. Ancak 1963 yılında İznik'te başlayan fırın kazı ve araştırmaları sonunda, inanılmaz bir yoğunlukla karşılaşılmıştır.

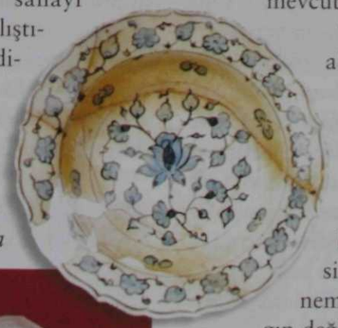

Üretimin yoğunluğu hakkında tahminleri aşan buluntu var. Atölyelerin daha çok II. Murad Hamamı çevresinde toplandığını, burada atölyelerin sanki bir organize sanayi bölgesi gibi çalıştığını tahmin ediyoruz.

➤ *İznik çiniciliğinin en güzel örneklerini hangi büyük yapılarda görebiliyoruz?*

Genellikle 16. Yüzyıl'da, Mimar Sinan'ın mimarbaşı olduğu dönem başta olmak üzere, selatin yapılarında (sultan, vezir yapılarında) bu güzel örnekleri görmekteyiz.

Selatin camilerinin yanı sıra, Topkapı Sarayı'nın bazı bölümlerinde, kaynaklardan bildiğimiz bazı sivil köşklerde, hamamlarda, bu örnekler mevcuttur.

Yukarıda da altını çizerek bahsettiğim gibi, bunlar iç mekân bezemesidir. Dış mekânda, çini kullanımı Klasik Osmanlı Dönemi'nde çok yaygın değildir.

Bunun Osmanlı'daki en erken örneklerini, çok sınırlı sayıda olmak üzere, Bursa'daki bazı anıtlarda görürüz. Osmanlı ve Selçuklu mimarisinde, minarelerdeki sırlı tuğlalar dışında, dış mekânda çini kullanımı çok yaygın değildir.

➤ *1963'te Oktay Aslanapa'nın İznik'te başlattığı kazılar iki dönem halinde bugünlere kadar sürdürüldü. Bu*

Kazı sonrası envanter çalışması yürüten kazı ekibinden bir grup [üstte]. İznik'ten 'Haliç İşi' bir tabak [solda].

İznik seramik tabak [sol üstte]. Kazıma dekorlu 'sgrafito' kase parçaları [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İznik çini fırınları kazı alanı [üstte].

süreci anlatır mısınız?

1963'te Oktay Aslanapa'nın ilk kazısı İznik surları dışında, Orhan İmaret ve Hamamı çevresinde yapılmıştır. Orada, iç mekânlarda da kullanılan tek renk, sırlı, altıgen, kırmızı hamurlu bazı duvar kaplama malzemesi izine rastlanmıştır; ama esas çini fırınları sondaj ve kazıları, 1964 yılında sur içinde başlamıştır.

1969 yılına kadar bu sondajlar devam etti ve sonuçları 2 cilt halinde yayımlandı. Sonra 1981 yılına kadar ara verildi. 1981 yılında İznik'te yapılan bazı altyapı çalışmaları sırasında rastlanan yeni bulgular üzerine zamanın İznik Müzesi asistanlarından Necati Ayasın'ın bize başvurması üzerine kazılara tekrar başlandı ve halen devam ediyor.

Bunların 1981 ile 1989 arasındaki dönemini hem İngilizce hem Türkçe, iki cilt halinde yayımladık. Diğerlerinin de yayın hazırlığı yapılmıştır. Tabii ayrıca her yıl Bakanlık tarafından düzenlenen Uluslararası Kazı ve Araştırma Sonuçları Toplantısı'na sunduğumuz raporlar çerçevesinde de bunların sonuçları yayımlanmaktadır.

I. Haçlı Seferi yıllarında İstanbul

'Bizans Konferansları' devam ediyor. 22 Mart Çarşamba, 19.00'da İstanbul'daki Fransız Kültür Merkezi Konferans Salonu'nda gerçekleştirilecek olan bu ayın sunumunu, Aix-Marseille I Üniversitesi'nin Bizans Tarihi uzmanlarından Prof. Elisabeth Malamut yapacak.

Anında çeviri olanağı bulunan konferansın konusu, 'İmparator I. Aleksios (Komnenos) döneminde, yani I. Haçlı Seferi yıllarında 'İstanbul' olacak...

Hıdiv koltuğu müzayedede

Alif Art, 5 Mart 2006'da Esma Sultan Yalısı'nda bir müzayede düzenleyecek. 'Osmanlı ve Karma Sanat Eserleri Müzayedesi' adı altında açık artırmaya sunulacak eserler arasında, ressam Hikmet Onat'tan günümüz çağdaş sanatçılarına uzanan tablolar yer alıyor.

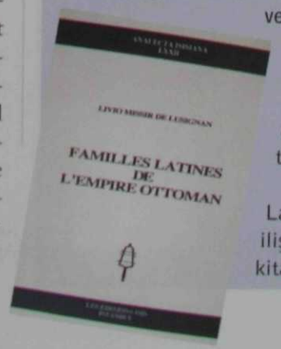

Müzayedede satışa sunulacak 'parçalar' arasında, 'taht' formunda bir koltuk da bulunuyor. Söz konusu koltuk, Osmanlı'nın Mısır valisi 'Hıdiv' Kavalalı Mehmet Ali Paşa(1867-1914) ailesine ait...

Mavi Kum'da söyleşi

Livio Missir de Lusignan, 10 Mart Cuma günü saat 18.30'da 'Mavi Kum Kitap'da (0 212 251 44 40 / 30) bir söyleşi gerçekleştirecek. İzmir doğumlu Lusignan, Türkiye'nin en eski İtalyan ailelerinden.

Hukukçu kökeniyle AB bünyesinde farklı görevler üstlenmiş ve dünyanın çeşitli üniversitelerinde dersler vermiş olan Lusignan'ın 'Familles Latines de l'Empire Ottoman' ve 'Vie Latine de l'Empire Ottoman' adlı kitapları Türkiye'de İsis Yayınları tarafından basılmıştır.

Bunların dışında da yazarın Osmanlı Latinleri, Doğu kiliseleri, din ve devlet ilişkileri gibi konularda, çeşitli dillerde kitapları bulunmaktadır.

Tralleis kazıları

Aydın'da, Trallies kazıları başlayacak. Ön çalışmalar için hazırlıklı olan ekip, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi (ADÜ) Arkeoloji Bölümü öğretim üyelerinden oluşuyor. Kazının başkanlığını ise, ADÜ Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Abdullah Yaylalı yapacak. Aydın Belediyesi, Haziran 2006'da başlaması planlanan kazı çalışmalarına 100 bin YTL ayırdı.

Othmar'ın fotoğrafları

Othmar Pferschy'nin "Cumhuriyet'in Işığında: Othmar Pferschy Fotoğrafları" başlıklı fotoğraf sergisi, 1 Şubat'ta İstanbul Modern'de açılmıştı.

Fortis'in katkılarıyla gerçektirilen İstanbul Modern Fotoğraf Galerisi'ndeki sergide, sanatçının 160 yapıtı yer alıyor. "Cumhuriyet'in Işığında: Othmar Pferschy Fotoğrafları" sergisi, meraklıları için, 14 Mayıs 2006 tarihine dek açık kalacak...

İzmir'de sanat tarihi ve arkeoloji

İzmir'de İletişim Kitabevi'nin Alsancak Sanat Galeri'sinde düzenlemekte olduğu ' Sanat Tarihi ve Arkeoloji Seminerleri' devam ediyor. Arkeoloji seminerlerinin takvimi şöyle:

- 6 Mart 2006, Pazartesi: İskender'in Uzun Yolculuğu, On Binlerin Dönüşü, Anabasis (Yard. Doç. Haluk Sağlamtimur).
- 20 Mart 2006, Pazartesi: Yakındoğu'da Romalılar (Öğr. Gör. Ark. Şükrü Tül).

Sanat tarihi seminerlerinin Mart 2006 takvimi de şöyle:

- 14 Mart: Rokoko (Yard. Doç. Dr. Murat Özdemir)
- 28 Mart: Neo-klasizm (Yard. Doç. Dr. Fevzi Korur)

Ebruli Tur tarafından düzenlenen ve saat 18.30'da başlayacak seminerlere katılım, belirli bir ücret dahilinde...

Arkeoloji'nin Sidemara Salonu

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin Sidemara Salonu'ndaki eserler, önümüzdeki Mayıs ayında sergilenmeye başlanacak. Anadolu'nun en önemli lahitleri, tapınak kabartmaları ve ilk Türk kazılarının buluntuları, tam 30 yıldır kapalı kapılar ardında idi. Önümüzdeki günlerde yeniden düzenlenecek olan salonda, Muğla'nın Yatağan ilçesi yakınlarında yapılan ilk Türk kazılarından Lagina'da ortaya çıkarılan Hekate Tapınağı'nın kabartmalarıyla Artemis Tapınağı'ndan kabartmalar yer alıyor.

Salondaki en önemli eser ise, "Anadolu'da bulunan en büyük lahit" unvanına sahip olan Sidemara... 24 ton ağırlığındaki bu lahitteki figürler, insan boyuna yakın bir oranda...

Salonun onarılması ve eserlerin yeniden ziyaretçilerle buluşması için, çalışmalar önümüzdeki günlerde başlayacak. Onarım maliyeti ise, 1 milyon Amerikan Doları'nı bulacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Rembrandt 400 yaşında

Işığın ve portre resminin ustası Rembrandt'ın 400. yaş gününde, ustanın anısına, başta anavatanı Hollanda olmak üzere, bu yıl dünyanın pek çok yöresinde, özel sergiler açılıyor; etkinlikler düzenleniyor.

Bunlardan en kapsamlısı da, Amsterdam'daki Rijskmuseum'da 26 Ocak'ta açılan sergiydi.

Sergide, büyük ustanın gençlik dönemi tablolarının yanı sıra, adıyla özdeşleşen 'Gece Nöbeti', 'Yahudi Gelin', 'Anatomi Dersi' gibi yapıtları da yer aldı.

Türkiye'de de, Eczacıbaşı Sanal Müzesi, 400. doğum yıldönümünde Rembrandt'ı anıyor: Kuratörlüğünü İdil Ergün'ün üstlendiği 'Rembrandt: Işığın ve Gölgenin Ustası' adlı 15 otoportre, çeşitli yağlıboya, desen ve gravürlerin de yer aldığı, 60 imgeli bir retrospektif sergiyle büyük usta, gündeme taşınıyor.

Sergiye *www.sanalmuze.org* adresinden ulaşabilirsiniz.

Tarih hamamlar yenileniyor

Türk sivil mimarisinin en güzel örneklerinden hamamların restorasyon çalışmaları hızlandı. Son gelişmeleri özetlemek gerekirse, şunlar söylenebilir: İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Valiliği'nin birlikte başlattıkları Beyazıt Hamamı'nın (Patrona Halil Hamamı) restorasyon çalışmalarının yapılmasına, 28 Temmuz 2005'te karar verildi. Ancak 'keşif çalışmaları' bugüne kadar bitirilebilmiş değil. Osmanlı'nın II. Bayezid dönemine ait bu ilginç hamamın onarımı tamamlanırsa, içinde sergi ve konferans salonlarının yer aldığı bir kültür merkezi olacak. Restorasyonu planlanan ikinci hamam ise, Eyüp Belediyesi'ne bağlı olan ve İstanbul'un fethinden sonra Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı ilk hamam olan 'Eyüp Sultan Hamamı'.

2007'de tamamlanması planlanan bir başka hamam ise, Mimar Sinan'ın 422 yıl önce yaptığı 'Çemberlitaş Hamamı'.

Osman Hamdi, Louvre'da

Paris'in Louvre Müzesi ile İstanbul Arkeoloji Müzesi, ortak projeler için bir araya geliyor. Louvre Müzesi Müdürü Henri Loyrette ve Arkeoloji Müzesi Müdürü İsmail Karamut, birlikte gerçekleştirecekleri ilk projenin, 'Osman Hamdi Bey Sergisi' olduğunu açıkladılar.

Ekibiyle birlikte Türkiye'ye gelen Louvre Müzesi Müdürü Henri Loyrette, Arkeoloji Müzesi'nde incelemelerde bulundu. Loyrette görüşmeden sonra şu açıklamayı yaptı: "Arkeoloji Müzesi'nin, kuruluşundan beri Louvre ile ilişkileri olmuş. Ayrıca burada bulunan koleksiyonlar, Louvre ile birbirlerini tamamlıyorlar."

Henri Loyrette, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin Louvre'dan destek alınarak kurulmuş olmasından söz ederek, "Bizim elimizde, bu müzenin kuruluş aşamasında, Osman Hamdi Bey'in Louvre ile yaptığı birçok yazışma var," diyor.

Pera Müzesi sergileri

Suna-İnan Kıraç Vakfı'nın düzenlediği iki önemli sergi, Pera Müzesi'nde sanatseverlerle buluşmaya devam ediyor.

31 Ocak'ta başlayan sergilerin ilki, yaşanan anı yakalamasıyla ünlü bir isme, Fransız Fotoğrafçı Henri Cartier-Bresson'a adanmış. 'Fotoğrafçı' başlığını taşıyan sergide, İstanbul'da çektiği fotoğraflar da dahil olmak üzere, toplam 155 eser yer alıyor.

Yine aynı tarihte sergilenmeye başlanan "Kadınlar, Resimler, Öyküler / Modernleşme sürecindeki Türk resminde 'kadın' imgesinin dönüşümü" adlı sergi, sanat tarihçisi Doç. Dr. Zeynep Yasa Yaman'ın yönlendirdiği bir düzenlemeyle bir araya getirilen 50 çalışmadan oluşuyor.

Sergi, izleyicileri II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e, resim sanatımızın çağdaşlaşma yıllarına götürürken, bu dönemi, 'kadın' imgesinin dönüşümü gibi çok özel, ama birçok açıdan çok anlamlı bir tema çerçevesinde yeniden gözden geçirmiş oluyor. Her iki sergi de, 9 Nisan 2006 tarihine kadar izlenebilecek.

Sümela restorasyonu

Doğu Karadeniz'in önemli turizm merkezlerinden Sümela Manastırı'nın 15 yıldır devam eden aktif restorasyon çalışmaları, bu yıl tamamlanacak. Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürü Mehmet Öncel Koç, Sümela Manastırı'yla ilgili olarak yaptığı basın açıklamasında, çalışmaların 1 milyon 100 bin YTL harcanarak bu yıl tamamlanacağını bildirdi.

Kırk yıldan fazladır süren restorasyon çalışmaları için ise, bugüne dek 1 trilyon Türk Lirası harcandığı belirtildi. Manastırın çatısının tamamen kapatılarak olumsuz şartlardan etkilenmesinin önüne geçildiğini de vurgulayan Koç'un yaptığı açıklamalara göre, bu yıl içinde manastırda kat döşemeleri, detay çalışması, yol iyileştirme, çevre düzenlemesi, aydınlatma ve güvenlik çalışmaları yapılacak.

KISA...KISA

Allianoi Belgeseli

Şubat sayımızda, TRT'nin Allianoi Belgeseli'ni yayımlayacağını duyurmuştuk. Ancak kurum, bu ilginç belgesele yer vermedi... Belgesel ile ilgili bilgi almak isteyenler aktifhat@trt.net.tr adresiyle bağlantıya geçebilirler.

Picasso konferansları

Sakıp Sabancı Müzesi'nde 26 Mart tarihine kadar açık kalacak olan "Picasso İstanbul'da" sergisi kapsamında, Pablo Picasso ve sanatı üzerinde uzman konukların konuşmacı olduğu konferanslar sürüyor.

Galata apartmanları

Osmanlı Bankası Müzesi'nde gerçekleştirilen 'İstanbul Sohbetleri' çerçevesinde, 8 Mart'ta Yrd. Doç. Dr. Derin Öncel'in sunuşunu yapacağı 'Osmanlı Konutunun Gelişim Sürecinde Galata Apartmanları' adlı toplantı yer alıyor. Sohbet, 18.30-20.30 arasında.

Akyüzler konağı

Şanlıurfa'da tarihî evler restore ediliyor. Şanlıurfa valisi Yusuf Yavaşcan'ın çabalarıyla restorasyonu gerçekleştirilecek evlerden biri de, 'Akyüzler Konağı'.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İkinci İnönü Muharebesi'nde, düzenli ordunun zaferi

Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa (İnönü), kurmay başkanı Asım (Gündüz) Bey ile birlikte, Mekece İstasyonu'nda diğer komutanlarla: İkinci İnönü, Kurtuluş Savaşı'nda düzenli ordunun ilk önemli zaferi olacaktı.

İkinci İnönü Muharebesi, 26 Mart 1921 günü başladı ve çok kanlı bir biçimde, beş gün sürdü. Yunan ordusu, Eskişehir ve Afyon'a doğru taarruza geçti. Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşa, karşı taarruzlar yaparak İnönü Hattı'nı sonuna kadar savundu. 30 Mart 1921 günü, muharebenin en sıkışık zamanında, bir alay kuvvetinde olan Meclis Muhafız Taburu da cepheye gönderildi. Savaş, yeni Türkiye'nin yeni şeflerini hazırlıyordu. Düzenli ordu da, eski değerini yeniden ispat etmek için, 'ateşten bir gömlek' giymişti sırtına... 31 Mart günü, Yunan ordusunun sağ kanadına yapılan karşı taarruz, 1 Nisan günü Yunan birliklerinin bozgunu ile noktalanacaktı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-posta adresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışma ve mesajlan inceleyebilir,
üyeliğinizi düzenleyebilirsiniz.

